PERIODICA
DE RE MORALI CANONICA LITURGICA

EDITA A PROFESSORIBUS
PONTIFICIAE UNIVERSITATIS GREGORIANAE

TOM. XLIX 1960 - FASC. IV

ROMAE
SUMPTIBUS
PONTIFICIAE UNIVERSITATIS
GREGORIANAE

FASCICULI
INDEX ANALYTICUS

PATRI FRANCISCO HÜRTH
S. J.

OCTOGESIMUM AETATIS SUAE ANNUM EXPLENTI
MODERATORES COMMENTARIORUM
« PERIODICA DE RE MORALI CANONICA LITURGICA »
QUIBUS TAM DIU ET ALACRITER
OPERAM PRAESTITIT SUAM
GRATIAS HABENT PLURIMAS
ET FAUSTISSIMA QUAEQUE IN MULTOS ANNOS
ADPRECANTUR

P. Franciscus Hürth S. J. Aquisgrani in Germania ortus anno 1880, octogesimum aetatis suae annum superiore die 5 Octobris feliciter explevit. Post absoluta de more studia in Societate Iesu, Theologiae Morali docendae a Moderatoribus assignatus, eam plus 20 annos exposuit in Nederlandia, in Valkenburgensi Sti Ignatii Collegio Provinciae Germaniae Inferioris S. J., donec anno 1935 Romam arcessitus est ut et Supremae Sacrae Congregationis Sancti Officii esset Consultor et eamdem, quam Valkenburgi, disciplinam traderet in Pontificiae Universitatis Gregorianae ordinario cursu academico et in eorum scholis, qui ad Lauream consequendam contendunt. Numquam interim destitit operam suam navare Gregorianae Commentariis « *Periodica de re Morali Canonica Liturgica* », in quibus plurimas dissertationes commentationesque edidit alacer semper ac sollers, quamvis minus commoda interdum esset valetudine. Quare abstinere nos non possumus, quin, hanc nacti occasionem, debitas Patri Hürth gratias referamus ex animo pro eius consociata nobiscum opera, quae tantopere valuit ad aestimationem nostris Commentariis conciliandam sanamque provehendam rei moralis cognitionem.

Etenim, scripta Patris Hürth non modo recondita ac secura doctrina theologica et philosophica excellunt,

verum etiam tanta elucent perspicuitate, ut implicatiores etiam quaestiones omni liberentur obscuritate. Quodvis nostrae aetatis exagitatum argumentum de re morali Patrem Hürth attentum ac promptum dissertatorem invenit, eiusque solutiones, in sanis et reconditis Philosophiae ac Theologiae principiis innixae, valide confirmant quanti momenti ac ponderis sit praeclara doctrina philosophica et theologica ad eas quaestiones solvendas, quae hodie maxime agitantur, quaeque haud raro, proh dolor! minus rationi et rectis principiis consentaneam inveniunt solutionem.

Praeterea vero actuosa haec et sollers Patris Hürth opera in scribendo praestita, aperte demonstrat, quantopere indagatione et doctrina possit ac debeat pastorale sacerdotii munus exerceri. Nostrae enim aetatis necessitates non quamcumque cleri institutionem postulant, sed solidam et ad quamvis enascentem novam quaestionem, plene accommodatam. Haec autem haberi nequit, nisi certa ac tuta Theologiae ac Philosophiae principia probe teneantur et simul ratio cognoscatur, qua ex huiusmodi principiis sit quaevis solutio deducenda. Magister singularis in hac principiorum deductione et accommodatione ad novas semper insurgentes quaestiones exstitit Pater Hürth, qui hac via et ratione latius potuit apostolicum sacerdotii munus exercere.

Hac tanta eruditione iam Valkenburgi notus, magis tamen in dies claruit Romae, in urbe catholicae fidei capite, ubi tot summi ecclesiastici viri eum consiliarium sincerum et expetitum tot annos habuerunt et habent; ubi gravissima quaeque morum ac fidei problemata solutorem eum invenerunt promptum et securum. Una enim « veritas » notam veluti propriam constituit totius operae scientificae et pastoralis Patris Hürth, qui « veritatem » semper persequens et « veritate » semper ductus, Deo servire et Ecclesiae unice spectavit.

Eius vita actuosa et exquisita doctrina nobis praelucent in exemplum.

SCRIPTA R. P. FRANCISCI HÜRTH, S. I.

1916

Restitutionspflicht und Schadenersatz, in *Theologisch Praktische Quartalschrift,* 69 (1916), pp. 361-370.

1919

Die Verweigerung des Debitum Coniugale, in *Oberrheinisches Pastoralblatt,* 21 (1919), pp. 185-195.

1920

Sexuelle Aufklärung (Moraltheologische Würdigung), Bericht der Pastoralkonferenz vom 20-22 Jan. 1920 im Bonifatiushaus. Emmerich. (Als Manuscript gedruckt).

Formlose, letzwillige Verfügungen zu frommen Zwecken, in *Theologisch Praktische Quartalschrift,* 73 (1920), pp. 249-255.

1922

De VII. Mandato. Praelectionum Theologiae Moralis dispositiones. Ad usum Auditorum, Valkenburg, 1922, XII-388 pp.

1922-1923

Schuld, in *Stimmen der Zeit,* 104 (1922-1923), pp. 123-131.

Erbschuld, in *Stimmen der Zeit,* 104 (1922-1923), pp. 203-215.

Erlösung, in *Stimmen der Zeit,* 104 (1922-1923), pp. 265-279.

Erlöser - Kirche, in *Stimmen der Zeit,* 104 (1922-1923), pp. 332-345.

1923

Die « Prohibitionssünde » nach Augustinus, in *Kölner Seelsorgeblätter,* 1 (1923).

Erziehungsaufgabe an der weiblichen Jugend für ein reines Leben in der Brautzeit und in der Ehe. Referat auf der Praesidestagung 25-29 Sept. 1922. (Tagungsbericht, pp. 1-16, Bochum 1923).

1924

De imperfectione positiva, in *Gregorianum,* 5 (1924), pp. 102-106.

Katholischer Friedensgeist, in *Katholische Politik,* 1924, pp. 3-21.

Nationalismus und Katholizismus, in *Katholische Politik,* 18-21 Mai 1924, pp. 22-39.

1926

De inculpabili defectione a fide, in *Gregorianum,* 7 (1926), pp. 3-27; pp. 203-224.

Die Bedeutung der seinshaften Gnadenerhebung für das Übernatürlich-Sittliche, in *Scholastik,* 1 (1926), pp. 105-114.

Rechtswirkung der Zivilgesetze im Bereich des Gewissens, in *Scholastik,* 1 (1926), pp. 108-114.

Aufwertung, in *Scholastik,* 1 (1926), pp. 277-281.

Um das Wesen von Darlehen und Zins, in *Scholastik,* 1 (1926), pp. 422-433.

1927

Die dogmatisch-moralischen Leitsätze über Verantwortlichkeit und ihre Anwendung auf seelisch Kranke, Düsseldorf 1927, 108 pp.

Bemerkungen zur « Staatslehre Leos XIII », in Scholastik, 2 (1927), pp. 563-580.

« Die Lösung der Arbeiterfrage durch die Macht des Rechts ». Auseinandersetzung mit dem gleichnamigen Buch von Prof. Dr. Oskar Renz, in *Schweizerische Rundschau,* 1927, pp. 368-373.

1928

Die Stellung der katholischen Sittenlehre zum Strafrecht im allgemeinen und zu dem strafrechtlichen Schutz der Sittlichkeit im besonderen, Essen (Ruhr), 1928, pp. 64.

Zur Frage nach dem Wesen des Berufes, in *Scholastik,* 3 (1928), pp. 94-102.

Mayer Dr. Joseph, *Gesetzliche Unfruchtbarmachung Geisteskranker.* Studien zur Katholischen Sozial — und Wirtschaftsethik. Herausgegeben von D. Dr. Franz Keller, XLIV-466 pp. Recensio in *Scholastik,* 3 (1928), pp. 418-429.

Die « aequalitas iustitiae » in ihrer Beziehung zur « aequivalentia obiectorum » bei strengen Rechtsverbindlichkeiten, in *Scholastik,* 3 (1928), pp. 481-505.

1929

Zur Frage des Tötungsrechtes aus Notstand, in *Scholastik*, 4 (1929), pp. 534-560.

Zum Eingriffsrecht in das keimende Leben, in *Stimmen der Zeit*, 116 (1929), pp. 33-47.

Güterabwägungstheorie. Zum Eingriffsrecht in das keimende Leben, in *Stimmen der Zeit*, 116 (1929), pp. 128-140.

Gesetzliche Sterilisation, in *Stimmen der Zeit*, 116 (1929), pp. 360-375.

Um das Leben der Ungeborenen. Ein Wort zur medizinischen Indikation, in *Germania*, 20 Aug. 1929, n. 384; p. 1; n. 385, p. 1.

Die Stellung der katholischen Sittenlehre zum Strafrecht im allgemeinen und zu dem strafrechtlichen Schutz der Sittlichkeit im besonderen. Referat gehalten auf der 7. Generalversammlung des Kath. Fürsorgevereins, 25-27 Sept. 1928. Bericht, herausg. Bochum, 1929, pp. 71-132.

1930

« *Tuto doceri non potest* », in *Scholastik*, 5 (1930), pp. 260-267.

« *Revolutionierung der Ehe* », in *Scholastik*, 5 (1930), pp. 578-588.

1931

Schuld und Sühne, vom psychologischen und fürsorgerischen Standpunkt, Köln, 1931; 104 pp.

Lehräusserungen der Kirche. Litterae Encyclicae « Casti connubii » Pii Pape XI. (AAS. 22 (1930), pp. 539-592; cf. 604 f), in *Scholastik*, 6 (1931), pp. 248-255.

De sterilitate physiologica, in *Nouvelle Revue Théologique*, 58 (1931), pp. 673-689.

Das päpstliche Rundschreiben über die Ehe. Antwort auf eine Kritik, in *Kölnische Volkszeitung*, n. 81, 14 Febr. 1931, pp. 9-10.

1932

Der Wille zum Kind. Zur Frage nach der sittlich zulässigen Ausnutzung der tempora agenneseos, Paderborn, 1932, 32 pp.; in *Chrysologus*, 7 (1932), pp. 816-827; pp. 880-900.

Zur Enzyklika « Casti connubii ». (Deutung oder Fehldeutung ihres Sinnes?), in *Scholastik*, 7 (1932), pp. 81-89.

Ehe-Enzyklika und eugenische Sterilisation, in *Scholastik*, 7 (1932), pp. 564-567.

1935

Totalitätsforderung und Totalitätsgesetz, in *Scholastik*, 10 (1935), pp. 321-339.

1937

Decretum Supremae Sacrae Congregationis Sancti Officii, 10 Iunii 1937, circa can. 1127 Codicis Iuris Canonici (AAS. XXIX [3 Iulii 1937], pp. 305-306), *Annotationes*, in *Periodica de re morali, canonica, liturgica*, 26 (1937), pp. 473-475.

1940

Decretum Supremae Sacrae Congregationis Sancti Officii, 22 Februarii 1940, de directa sterilizatione (cf. L'Osservatore Romano, 25 Febr. 1940), *Annotationes*, in *Periodica de re morali, canonica, liturgica*, 29 (1940), pp. 149b-149h.

Decretum Supremae Sacrae Congregationis Sancti Officii, 2 Dec. 1940, de directa insontium occisione ex mandato auctoritatis publicae peragenda. (AAS XXXII [16 Dec. 1940], pp. 553-554), *Annotationes*, in *Periodica de re morali, canonica, liturgica*, 29 (1940), pp. 345-354.

1941

De cognitione aestimativa, requisita in consensu matrimoniali, in *Periodica de re morali, canonica, liturgica*, 30 (1941), pp. 5-19.

SS. D. N. Pii Papae XII Allocutio ad Sacram Romanam Rotam 3 Oct. 1941 (AAS XXXIII [25 Oct. 1941], pp. 421-426), *Synopsis et Annotationes*, in *Periodica de re morali, canonica, liturgica*, 30 (1941), pp. 310-317.

1942

Litterae Encyclicae n. 1. Leo XIII et Pius XI: De Matrimonio christiano «Arcanum divinae Sapientiae» 10 februarii 1880, «Casti connubii» 31 decembris 1930. Cum Adnotationibus (cura P. Hürth). (*Textus et Documenta*, Series Theologica, n. 25), Romae, Pontificia Universitas Gregoriana, 1942, 107 pp.

De viro ut subiecto unico validae ordinationis sacrae, in *Periodica de re morali, canonica, liturgica*, 31 (1942), pp. 5-12.

Decretum Supremae Sacrae Congregationis Sancti Officii «De praevia censura librorum pietatis». (AAS. XXXIV [1 Maii 1942, p. 149]), *Annotationes*, in *Periodica de re morali, canonica, liturgica*, 31 (1942), pp. 291-294.

SS. D. N. Pii Papae XII Allocutio 1 Octobris 1941 ad Sacram

Romanam Rotam de morali certitudine in processibus iudicialibus habenda (cf. L'Osservatore Romano, 2 Ottobre 1942), *Synopsis et Annotationes,* in *Periodica de re morali, canonica, liturgica,* 31 (1942), pp. 352-366.

1944

Decretum Supremae Sacrae Congregationis Sancti Officii, 1 Aprilis 1944, de finibus matrimonii, (AAS. XXXVI [20 Opr. 1944], p. 103), *Annotationes,* in *Periodica de re morali, canonica, liturgica,* 33 (1944), pp. 219-228.

1946

De Statibus. Notae ad praelectiones Theologiae moralis. Ad usum privatum Auditorum, Romae, Pontificia Universitas Gregoriana, 1946, 349 pp.

La fécondation artificielle. Sa valeur morale et juridique, in *Nouvelle Revue Théologique,* 68 (1946), pp. 402-426.

1947

De Sacramentis. Notae ad praelectiones Theologiae moralis. Ad usum privatum Auditorum, Romae, Pontificia Universitas Gregoriana, 1947, 339 pp.

1948

De Principiis, de Virtutibus et Praeceptis, Pars I. Notae ad Praelectiones Theologiae moralis. Ad usum privatum Auditorum, Romae, Pontificia Universitas Gregoriana, 1948, 364 pp.

De Praeceptis, Pars. II. Notae ad Praelectiones Theologiae moralis. Ad usum privatum Auditorum, Romae, Pontificia Universitas Gregoriana, 1948, 359 pp.

Constitutio Apostolica: *De Sacris Ordinibus Diaconatus, Presbyteratus, Episcopatus.* (AAS., XXXX (1948), pp. 5-7). Textus et commentarius cum appendice cura P. F. Hürth, S. I. Editio altera, Romae, Pontificia Universitas Gregoriana, 1948, 58 pp.

SS. D. N. Pii Papae XII Constitutio Apostolica, diei trigesimi Novembris 1947. « De Sacris Ordinibus diaconatus, presbyteratus et episcopatus ». (AAS., XXXX [28 Ianuarii 1948], pp. 5-7), *Commentarius,* in *Periodica de re morali, canonica, liturgica,* 37 (1948), pp. 9-58.

Monitum Supremae Sacrae Congregationis Sancti Officii de religiosis conventibus mixtis acatholicorum cum catholicis. (AAS., XXXX [15 Iunii 1948], p. 257), *Annotationes,* in *Periodica de re morali, canonica, liturgica,* 37 (1948), pp. 174-183.

Defectus consensus in matrimoniis acatholicorum, in *Periodica de re morali, canonica, liturgica*, 37 (1948), pp. 209-226.

Consensus vitiatus in matrimoniis « ad experimentum », in *Periodica de re morali, canonica, liturgica*, 37 (1948), pp. 305-312.

Contenuto e significato della Costituzione Apostolica sopra gli Ordini Sacri, in *La Civiltà Cattolica*, 99-II (1948), pp. 614-623.

1949

Responsa Supremae Sacrae Congregationis Sancti Officii de impedimentis matrimonialibus Ex.mo Episcopo Kinghsiensi in Sinis datam die 27 Ianuarii 1949, *Annotationes*, in *Periodica de re morali, canonica, liturgica*, 38 (1949), pp. 189-194.

Dubia matrimonialia, in *Periodica de re morali, canonica, liturgica*, 38 (1949), pp. 207-234.

SS. D. N. Pii Papae XII, Allocutio ad membra Congressus Internationalis Medicorum catholicorum die 29 Septembris habita. (L'Osservatore Romano, Ottobre 1949, n. 228, p. 1), *Annotationes*, in *Periodica de re morali, canonica, liturgica*, 38 (1949), pp. 282-295.

De cooperatione qualificata in delictis officialibus, in *Periodica de re morali, canonica, liturgica*, 38 (1949), pp. 321-342.

1950

Responsa Supremae Sacrae Congregationis Sancti Officii de validitate Baptismi in quibusdam sectis collati. (AAS., XXXI 29 Decembris 1949, p. 650), *Annotationes*, in *Periodica de re morali, canonica, liturgica*, 39 (1950), pp. 107-115.

Dubia matrimonialia (Supplementum), in *Periodica de re morali, canonica, liturgica*, 39 (1950), pp. 156-158.

Instructio Supremae Sacrae Congregationis Sancti Officii ad locorum Ordinarios de motione oecumenica. (AAS., XXXXII [31 Ianuarii 1950], p. 142), *Annotationes*, in *Periodica de re morali, canonica, liturgica*, 39 (1950), pp. 204-209.

1951

Decretum Supremae Sacrae Congregationis Sancti Officii super clericis nomen dantibus « Rotary Club ». (AAS., XXXXIII [30 Ianuarii 1951], p. 91), *Annotationes*, in *Periodica de re morali, canonica, liturgica*, 40 (1951), pp. 111-120.

SS. D. N. Pii Papae XII Allocutio ad membra Conventus « Fronte della famiglia » 26 Novembris 1951. (L'Osservatore Romano, 1951, n. 277, p. 1), *Annotationes*, in *Periodica de re morali, canonica, liturgica*, 40 (1951), pp. 396-432.

1952

SS. D. N. Pii Papae XII Nuntius Radiophonicus « De conscientia christiana in iuvenibus recte efformanda ». (AAS., XXXXIV [12-28 Aprilis 1952], p. 270, *Annotationes*, in *Periodica de re morali, canonica, liturgica,* 41 (1952), pp. 223-231.

SS. D. N. Pii Papae XII Allocutio ad delegatas Conventui internationali vulgo nuncupatae « Fédération mondiale des Jeunesses féminines catholiques », Romae habita die 18 Aprilis 1952, circa « Insegnamenti ed esortazioni sul concetto di legge morale ». (AAS., XXXXIV [20 Maii - 3 Iunii 1952], p. 413), *Annotationes*, in *Periodica de re morali, canonica, liturgica,* 41 (1952), pp. 231-249.

Inquisitio critica in moralitatem « amplexus reservati », in *Periodica de re morali, canonica, liturgica,* 41 (1952), pp. 251-269.

1953

Litterae Encyclicae n. 1. Leo XIII et Pius XI: De Matrimonio christiano « Arcanum divinae Sapientiae » 10 februarii 1880, « Casti connubii » 31 decembris 1930. Cum adnotationibus (cura R. P. Hürth). (*Textus et Documenta, Series Theologica,* n. 25) editio altera recognita et aucta, Romae, Pontificia Universitas Gregoriana, 1953, 128 pp.

De nova disciplina ieiunii eucharistici. Constitutio Apostolica « Christus Dominus » necnon Instructio SS. Officii (6 ianuarii 1953). (AAS. XXXXV, [16 iunii 1953], pp. 15-24 et pp. 47-51). Textus et commentarius, P. F. Hürth, S. I., Romae, Pontificia Universitas Gregoriana, 1953, 60 pp.

Instructio Supremae Sacrae Congregationis Sancti Officii de disciplina circa ieiunium eucharisticum servanda. (AAS. XXXXV [16 Iunii 1953], p. 47), *Annotationes,* in *Periodica de re morali, canonica, liturgica,* 42 (1953), pp. 50-86.

Hodierna conscientiae christianae problemata metaphysica, psychologica, theologica, in *Periodica de re morali, canonica, liturgica,* 42 (1953), pp. 238-245.

1954

Hodierna conscientiae christianae problemata metaphysica, psychologica, theologica, (*Analecta Gregoriana,* vol. 68, Series Facultatis Theologicae, Sectio O, n. 11), Romae, Pontificia Universitas Gregoriana, 1954, pp. 393-414.

Episcoporum triplex munus. Observationes ad respectivas Allocutiones Pontificias mense Maio et Novembris 1954, in *Periodica de re morali, canonica, liturgica,* 43 (1954), pp. 231-251.

1955

De Re Matrimoniali. — Allocutiones S. P. Pii XII ad membra Conventus « Unione Cattolica Italiana Ostetriche » (29 octobris 1951); et ad membra « Fronte della famiglia » (26 novembris 1951); cum versione latina et adnotationibus, cura P. F. Hürth. Editio altera, recognita et aucta. (*Textus et Documenta,* Series Theologica n. 30), Romae, Pontificia Universitas Gregoriana, 1955, 132 pp.

Monitum Supremae Sacrae Congregationis Sancti Officii, 22 Martii 1955, de Missis vespertinis non excessive permittendis. (AAS. XLVII [20-22 April. 1955], p. 218), *Annotationes,* in *Periodica, de re morali, canonica, liturgica,* 44 (1955), pp. 209-226.

1956

Instructio Supremae Sacrae Congregationis Sancti Officii de Ethica situationis. (AAS., XXXXVIII [2 Februarii 1956], pp. 144-145), *Annotationes,* in *Periodica de re morali, canonica, liturgica,* 45 (1956), pp. 140-204.

Notae quaedam ad Privilegium Petrinum, in *Periodica de re morali, canonica, liturgica,* 45 (1956), pp. 3-22; pp. 371-391.

1957

De praesentia Christi in Eucharistia, in *Periodica de re morali, canonica, liturgica,* 46 (1957), pp. 141-163.

Motu Proprio SS. D. N. Pii Papae XII: Indulta a Constitutione Apostolica « Christus Dominus » extenduntur. *Annotationes,* in *Periodica de re morali, canonica, liturgica,* 46 (1957), pp. 220-242; pp. 259-289.

Acta Supremae Sacrae Congregationis Sancti Officii. Dubium: « De valida concelebratione ». *Annotationes,* in *Periodica de re morali, canonica, liturgica,* 46 (1957), pp. 244-258.

1958

Documenta authentica circa « Preces post missam », in *Periodica de re morali, canonica, liturgica,* 47 (1958), pp. 177-183.

1960

Allocutio SS. D. N. Pii Papae XII d. d. 9 decembris 1957: Iis qui interfuerunt Conventui alteri universali Statuum religiosae perfectionis, Romae habito. (AAS. L, [27 ianuarii 1958], pp. 34-43), *Commentarius* in *Periodica de re morali, canonica, liturgica,* 49 (1960), pp. 3-61.

Decretum Supremae Sacrae Congregationis Sancti Officii de S. Communionis distributione postmeridianis horis. (AAS. LII [7 maii 1960], pp. 355-356, *Annotationes,* in *Periodica de re morali, canonica, liturgica,* 49 (1960), p. 322-340.

DISSERTATIONES
ET QUAESITA VARIA

DE INFLUXU ECCLESIAE IN IURA BAPTIZATORUM

I. De iuribus fundamentalibus personae.

1. *De homine, qui qua persona est centrum vitae socialis.*

Homo qua persona constituit naturae spiritualis totalitatem ontologicam et intentionalem, quatenus in se subsistit et seipsum etiam possidet ratione dominii intentionalis actuum suorum: Homo est summum in ratione entis et boni. Revera natura spiritualis ordinatur ad omne verum et omne bonum, ideoque directe ordinatur ad verum et bonum infinitum, id est ad ipsum Deum. Haec tamen ordinatio ad verum et bonum infinitum actuatur actibus indefinite multis, quia natura spiritualis finita ad verum et bonum infinitum est in potentia, totalitatem constituit tantum virtualiter; immo natura humana qua natura spiritualis corpori substantialiter unita in spatio et tempore ad propriam perfectionem pervenit, id est motu successivo seu historiam habens transcendit seipsum et bonitatem obiectivam in Universo contentam sibi acquirit.

Haec actuatio propriae personalitatis creat relationes sociales; socialitas humana in hominis personalitate

fundatur. Iamvero socialitas humana duplici elemento constitutivo constat, scilicet interno et externo[1].

Structura interna socialitatis humanae constituitur bonis humanis communibus, quatenus actuatio horum bonorum humanorum est finis internus vitae socialis; personae enim reciproca intentionalitate in bona humana feruntur ad perfectionem personalem obtinendam. Hinc bona actuanda internam, id est intentionalem, coordinationem personarum efficiunt, in qua formaliter socialitas humana consistit; structura socialitatis interna variis bonis humanis communibus (bona culturae, civilisationis oeconomiae etc.) constituitur, quae unitatem constituunt eo, quod ad perfectionem personalem ordinantur.

Vere homo qua persona est centrum vitae socialis; tamquam subiectum ponitur in vita sociali et quidem tamquam subiectum libertate praeditum quoad bona humana actuanda. Homo igitur est subiectum iuris, subiectum iurium quoad bona humana. Libertas personalis non exhauritur libertate physica et libertate conscientiae; etiam facultates, quae secundum communiter contingentia requiruntur, ut homines bona humana actuare, et ita modo homine digno vivere possint inter homines coexsistentes, iura fundamentalia personae constituunt, e. g. ius in vitam et integritatem corporis, ius in matrimonium et propriam familiam, ius proprietatis in bona materialia, ius laborandi ad necessaria pro vita acquirenda, ius se associandi necnon communicandi cum aliis, etc.[2].

---

[1] De structura interna et externa socialitatis humanae confer studia auctoris: De principio subsidiaritatis in iure canonico, Periodica de re morali canonica liturgica XLVI, 1957, 3 ss; De publicitate iuridica statuum perfectionis Ecclesiae, ibidem XLVII, 1958, 115 ss.

[2] Pius XI., Litterae Encyclicae « Divini Redemptoris », AAS XXIX, 1937, 78 s; Pius XII., Nuntius Radiophonicus in pervigilio Nativitatis Domini 1942, AAS XXXV, 1943, 17-19: *H. Meyer*, Sittlichkeit, Recht und Staat, Paderborn, 1960, 416 ss. — Haec iura fundamentalia hominis directe fundantur in personalitate hominis; hinc sunt antecedenter ad societatem indolis organisatoriae, e. g. Status. Haec iura natura priora sunt iure obiectivo, scilicet iure tamquam lege seu norma obiectiva activitatis socialis. Mani-

Proinde tales facultates agendi constituunt ipsam personalitatem dynamice consideratam, id est consideratam sub ratione activitatis, quatenus persona in agendo ad finem suum libertate est praedita; tales facultates agendi libertatem personalem specificant quoad obiecta, scilicet bona humana ad hominem ordinata et acquirenda ab homine essentialiter sociali, ab homine posito inter homines coexsistentes. Sub hac ratione considerata ipsa iura fundamentalia hominis structuram internam socialitatis humanae constituunt sicuti ipsa bona humana actuanda; ad haec bona enim haec iura referuntur, haec bona sunt obiectum horum iurium.

---

festum autem est hanc prioritatem non negare, sed potius positive affirmare fundamentum obiectivum valoris universalis et absoluti iuris subiectivi. Homo enim eo, quod directe in Deum ordinatur, constituit valorem absolutum, inviolabilem, in quo fundamentum valoris universalis et absoluti iuris subiectivi habetur. Si haec inviolabilitas iuris subiectivi designatur ius obiectivum, habetur potius alius modus loquendi, non habetur differentia quoad rem a sententia modo exposita. Neganda autem est sententia, quae ius subiectivum derivat ex iure obiectivo tamquam lege; lex enim est ad bonum commune, supponit societatem constitutam; iamvero haec iura fundamentalia habentur antecedenter ad constitutam societatem.

Ius obiectivum, ius tamquam lex seu norma obiectiva activitatis socialis exigitur tamquam protectio iuris subiectivi. « Wir müssen dabei bleiben, wenn wir jetzt das objektive Recht als die Summe jener Gebote bezeichnen, welche das subjektive Recht vor Verletzung schützen ». (M. *Führich,* Rechtssubjekt und Kirchenrecht. I. Teil, Wien, 1908, 218).

Etiam quoad iura per exercitium iurium fundamentalium hominis acquisita (e. g. dominium in hanc rem concretam) prioritas iuris subiectivi prae obiectivo habetur: obiectum iuris acquisiti in finem personalem subiecti ordinatur, cum subiecto vinculo morali conectitur, fit aliquid personae et ita partem habet in eius valore absoluto et inviolabili.

Quoad haec vide Führich, o. c. 52 ss. Efferendum igitur est in omni iure subiectivo hoc fundamentum absolutum; secus ius subiectivum tamquam facultas moralis agendi, exigendi, possidendi aliquid non explicatur; conexio obiecti iuris subiectivi cum subiecto facultatem moralem natura antecedit.

2. *De organisatione vitae socialis.*

Vita socialis qua vita vere humana non absolvitur actibus mere internis, quia homines mere interne communicare non possunt. Homo corpore suo in spatio et tempore collocatur; vita eius spiritualis, activitas eius intentionalis in corpore et per corpus substantialiter animae unitum accipit « formam » externam; hac « forma » corporali vita spiritualis hominis fit proprie vita humana seu vita spiritualis corpore « formata ». Hinc vita spiritualis qua vita spiritualis humana necessitate metaphysica indiget « forma » externa seu organisatione, qua efficitur, ut activitas socialis in spatio et tempore se evolvere possit; sicuti activitas animae corpori substantialiter unitae « forma » corporali indiget, ut ad extra sit efficax, ita relationes sociales — qua relationes spirituales, intentionales — deficiente organisatione inefficaces essent ad extra; aliis verbis, relationes sociales fini propter quem habentur deficiente organisatione inservire non possent. Structura externa vitae socialis igitur constituitur vitae socialis qua talis organisatione, quae requiritur, quia activitas intentionalis hominis in corpore et per corpus absolvitur.

Hinc necessariae sunt societates indolis organisatoriae vitae socialis; necessarius est praesertim Status, qui tamquam finem internum habet coordinationem exercitii iurium personalium ordinis naturalis. Finis Status eius potestatem specificat. Potestas igitur publica [3] non versatur circa ipsa iura fundamentalia hominis; haec enim iura ipsam socialitatem intrinsece constituunt; hinc talia iura sunt antecedenter ad Statum, non tantum ad Statum concretum, sed ad Statum qua talem, quem homo qua persona et essentialiter socialis natura praecedit.

---

[3] Potestas publica est ius subiectivum Status in omnia, quae ad bonum commune requiruntur; per ius obiectivum seu legem hoc ius subiectivum exercetur, in concreto specificatur necnon respectiva officia civibus imponuntur. Proinde etiam hic servatur prioritas iuris subiectivi prae obiectivo.

Potestas publica igitur non potest auferre iura fundamentalia; ad ipsam spectat ordinare exercitium horum iurium, ut hoc sit pacificum inter homines coexsistentes. Auferre autem iura ipsa significaret organisando delere id, quod organisandum est, scilicet actuatio bonorum humanorum per exercitium iurium; aliis verbis, haberetur inversio recti ordinis, qui exigit quod organisandum determinat organisationem; non autem potest organisatio determinare organisandum.

Potestas igitur publica refertur ad ordinandum exercitium iurium fundamentalium personarum. Quia iura fundamentalia hominis ipsa eius exsistentia habentur, recognitio capacitatis iuridicae seu ratihabitio exercitii horum iurium ex parte societatis indolis organisatoriae de se homini est debita. Altera ex parte organisatio huius exercitii iurium inter homines coexsistentes requiritur, ut hoc exercitium pacifice fieri possit. Hinc ratione boni communis talis societas infra propriam competentiam conditiones ponere potest legitimi exercitii iurium (id est exercitii ab ipsa recognoscendi), respective restringere potest hoc exercitium iurium. In quantum tales conditiones respective tales restrictiones ponuntur iure, id est ratione boni communis, in tantum iura legitime exerceri non possunt, id est non debent recognosci a tali societate actus iuridici positi non servatis conditionibus et restrictionibus ab ipsa statutis.

Idem dicendum est de particulari unione sociali, quae habetur ad iura personalia actuanda, in ordine ad varia bona humana, e. g. unio coniugalis. Tali unioni secundum ius naturale constitutae conveniunt ipsa constitutione iura et officia ex natura rei ipsi inhaerentia, id est ex ordinatione talis unionis in respectivum bonum humanum, e. g. prolis generatio et educatio in matrimonio. Recognitio capacitatis iuridicae ex parte auctoritatis publicae unioni de se est debita; attamen ratione boni communis poni possunt conditiones et restrictiones, quae non tangunt, nec tangere possunt, ipsa iura ex natura rei unioni inhaerentia, sed exercitium iurium.

Utique unio socialis particularis, quae prosequitur finem inhonestum, potest ab auctoritate publica simpliciter supprimi; in hoc casu autem ex supposito non agitur de vera unione humana, non agitur de unione vere constituta, neque tali pseudounioni iura conveniunt, quia iura ad finem inhonestum, qui bonum humanum non constituit, non habentur. E contra, quando agitur de unione ordinata in bonum humanum genuinum, potest haberi obstaculum, quod tali unioni individuali obstat, e. g. unioni coniugali inter has duas personas. (Competentia Status quoad matrimonium restringitur ad non-baptizatos; ab hac quaestione in hoc contextu abstrahimus). Haec ratio boni communis habetur ratione ordinandi exercitii iurium inter homines coexsistentes, cuius organisatio ad societatem indolis organisatoriae spectat. Hinc haec ratio boni communis non tangit unionem qua talem eiusque iura et officia, e. g. unionem coniugalem; unio qua talis ordinatur ad bonum humanum, quod qua tale etiam habetur in unione concreta, contra quam ratio externa habetur; haec ratio autem qua externa unioni qua tali, haec ratio boni communis tangit igitur exercitium iurium, quod a societate indolis organisatoriae non recognoscitur, si ipsa ponit obstaculum ratione boni communis.

3. *De ordine externo exercitii iurium fundamentalium hominis.*

Qualem effectum habet exercitium iurium, quod ab auctoritate publica iure non recognoscitur? Notandum est actum iuridicum varias ob causas invalidum esse posse. Praesertim distinguenda est actus inexsistentia et actus inefficacia [4]. Inexsistentia iuridica actus habetur, si deficiat elementum eius essentiale, constitutivum; inefficacia iuridica habetur, si actus elementis essentialibus, constitutivis praeditus est ideoque exsistit, tamen ob

---

[4] *O. Robleda,* Nullitas actus iuridici in Codice Iuris Canonici, Periodica de re morali canonica liturgica, XXXV, 1946, 29 ss.

obstaculum a lege positiva statutum, actui qua tali extrinsecum, effectum iuridicum non habet. Porro actus esse potest rescindibilis, id est actus ab initio exsistit et est efficax; efficacia autem interventu auctoritatis publicae auferri potest.

Iamvero actus iuridicus de se rite (scilicet ratione iuris naturalis) positus elementis constitutivis praeditus est ideoque vere exsistit. Auctoritas publica de se tenetur recognoscere actum iuridicum rite positum. Organisatio enim socialitatis est propter structuram eius internam; structura interna « formam » externam seu organisationem natura sua exigit; forma externa structuram internam consequitur; hinc actui iuridico rite constituto de se debetur recognitio ex parte auctoritatis publicae. Attamen, sicuti iam diximus, quoad hanc recognitionem auctoritas publica ratione boni communis conditiones ponere potest, quia societas indolis organisatoriae tamquam finem habet ordinare exercitium iurium personalium. Hinc iure — id est ratione boni communis — negata recognitione actus iuridici tamquam validi de se rite positi efficacia iuridica eius simpliciter non habetur. Recognitio iuridica, quae tali actui secundum esse constitutivum rite posito deest, refertur ad efficaciam iuridicam, non ad ipsum esse eius constitutivum. Forma externa enim actui iuridico — quatenus talis actus est actuatio socialitatis — est essentialis. Societas indolis organisatoriae pro recognitione actus iuridici ponit conditionem *essentialem;* hac conditione essentiali non impleta actui iuridico deest *illa* forma externa seu organisatio, quae in *hac* societate indolis organisatoriae iure requiritur. Actui non recognito non deest ullum elementum essentiale, constitutivum; deest elementum actui qua tali extrinsecum, scilicet deest impletio conditionis essentialis, aliis verbis, deest elementum, quod spectat ad exercitium iurium, circa quod societas indolis organisatoriae est competens, dum quoad ipsa iura fundamentalia qua talia non habetur competentia. Hinc actui iuridico deest efficacia iuridica; deficiente efficacia iuridica actus iuridicus simpliciter non habetur;

hoc sensu communiter dicitur in hoc casu actum esse invalidum, actum esse simpliciter invalidum.

Proinde auctoritas publica in hoc casu non afficit, nec afficere valet, actum iuridicum qua talem, secundum eius elementa constitutiva. Actus iuridicus de se rite positus non potest aequiparari contractui turpi; contractus ratione obiecti turpis nequidem exsistit. Actus iuridicus rite positus exsistit; ex parte causae efficientis omnia requisita adsunt. Defectus impletionis conditionis essentialis actui qua tali est extrinsecus. Attamen positio talis obstaculi actui iuridico extrinseci requiritur et sufficit, ut exigentiis boni communis satisfiat. Tali enim obstaculo efficacia iuridica actus impeditur; hinc actus simpliciter est invalidus.

Applicatio horum principiorum habetur e. g., si lex positiva (civilis) pro translatione dominii circa res immobiles exigit determinatam solemnitatem, scilicet inscriptionem in tabellis publicis ita, ut translatio dominii non peracta inscriptione publica non recognoscatur et prohibeatur. Talis legis civilis dispositio iuri naturali congruit, cum bonum commune exigat, ut de dominio rerum immobilium publice constet. Translatio dominii contra talem dispositionem peracta omnibus elementis constitutivis contractus de se praedita est; attamen efficacia iuridica non habetur; dominium non transfertur.

Hisce principiis suppositis etiam explicatur, quod e. g. testamentum factum non servata forma lege positiva (civili) praescripta (coram notario aut scriptum manu propria) de se valorem habet, quia elementis constitutivis praeditum est. Certo tale testamentum impugnari potest; instituta causa tale testamentum invalidum declaratur. Etsi verum est per talem sententiam iudicialem definitive iura creari forte contra voluntatem testatoris clare (etsi modo informi) manifestatam, tamen talem effectum sententia non habet ex eo, quod elementa constitutiva testamenti defuerint. Omnia elementa constitutiva habentur; testamentum non gaudet efficacia iuridica; vere bonum commune exigit, ut saltem post sen-

tentiam iudicialem iura condantur definitive secundum normam a lege positiva praescriptam; secus enim securitas iuridica in tali societate non iam haberetur.

Sententia autem formaliter legitima, materialiter tamen iniuriam statuens, per se iura non definit. Si e. g. per sententiam iudicialem pars privatur rebus, quae sine omni dubio sunt ipsi propria, quin hoc probare possit, quia documentum incendio periit, sententia partem non obligat, etsi forte omne remedium deficit dominium proprium defendendi. Tandem aliquando omnia illa, quae communiter docentur de liceitate morali agendi in certis casibus, in quibus dispositiones legis positivae servatae non fuerint, necnon de non-obligatione sententiae iudicialis etsi formaliter legitimae etc. supponunt, quod iura et exercitium iurium secundum elementa constitutiva habentur antecedenter et independenter ad leges positivas. Pariter limites talis modi agendi explicantur necessitate boni communis, quo providendum est, ut exercitium iurium sit ordinatum, ut securitas iuridica in societate habeatur.

II. De iuribus fundamentalibus baptizatorum.

1. *De personalitate supernaturali hominis.*

« Baptismate homo constituitur in Ecclesia Christi persona » (can. 87). Dum homo gaudeat personalitate ordinis naturalis ipsa sua exsistentia, in ordine supernaturali homo ex se non habet ullam capacitatem. Ordo supernaturalis est ordo salutis a Christo Domino in Cruce conditus et hac ratione ipsi tamquam Capiti proprius. Hinc capacitas in ordine supernaturali tantum eo haberi potest, quod homo Christo moraliter unitur [5]. Actio, qua unio cum Christo efficitur, est baptisma. Nam baptismate, quatenus eius libera receptio est actio personalis, ho-

---

[5] *B. Durst, O. S. B.,* De characteribus sacramentalibus, Xenia Thomistica II., Romae 1925, 541 ss.

mo suam intentionem manifestat, uniendi se quantum est in se Christo in Cruce Patri seipsum offerenti; porro in collatione baptismatis Christus Dominus est agens principalis, quia sacramenta sunt actiones vicariae Christi.

Ita primus effectus baptismatis est impressio characteris baptismalis, quo baptizatus Christo moraliter unitur et incorporatur, Christo configuratur et tamquam ipsi devinctus insignitur; homo non tantum extrinsece ad Christum ordinatur, sed ontologice, intrinsece consecratur, quatenus character baptismalis est qualitas supernaturalis animae inhaerens. Homo charactere baptismali capax redditur recipiendi vitam supernaturalem receptamque activitate sua evolvendi et perficiendi et ita intendendi finem suum supernaturalem personalem. Hinc baptismate personalitas hominis nequaquam aufertur, quia elevatio supernaturalis esse hominis accidentaliter afficit; homo manet suppositum seu substantia ut totum in se subsistens; immo baptismate eius personalitas intrinsece elevatur ad ordinem supernaturalem; id est totalitas metaphysica, quam natura humana constituit, perfectionem propriam non obtinet nisi in illo ordine, qui terminatur in visione immediata Dei; ad intendendum hunc finem — qui unicus est finis hominis in ordine salutis concreto — homo charactere baptismali fit capax; dominium intentionale actuum, quod homini competit, habetur nunc in ordine ad hunc finem; actuatio spiritualitatis naturae humanae quam maxime augetur eo, quod homo ad ordinem qualitative superiorem, ad ordinem Deo Trino proprium elevatur; hinc ipsa personalitas hominis qualitative elevatur et augetur. Baptizatus finem supernaturalem, Deum visione beatifica possidendum, tamquam finem personalem, activitate personali, libera obtinendum habet. Immo, baptisma confert specificam libertatem finem supernaturalem intendendi, quatenus hominem liberat a lege naturae lapsae, ab impedimentis, quae obstabant, quominus finem supernaturalem intenderet. (Gal 4,26; 5,1; 5,13; 5, 21; Rom 8,21).

Activitas exercenda in ordine ad finem supernatura-

lem obtinendum hoc fine specificatur (actus fidei, cultus, caritatis, virtutum moralium etc.); ergo finis obtinendus baptizato officia imponit elevationi eius supernaturali congruentia. Ita libertas est ligata ad finem, qui etiam media, quae sunt necessaria ad finem obtinendum, specificat. De cetero autem electio mediorum, quibus finis intenditur, libertati baptizati relinquitur. Nam baptizatus libertate personali quoad activitatem exercendam in ordine ad finem supernaturalem obtinendum non gauderet, nisi haberetur sphaera activitatis externae, in qua quoad obiecta concreta fundamentalia habetur facultas inviolabilis libere agendi. Tales facultates constituunt iura fundamentalia baptizatorum: libertas conscientiae, electionis status vitae (matrimonium, virginitas); communicandi et se associandi cum aliis fidelibus, exercendi caritatem etc. Haec iura fundamentalia baptizatorum circumscribunt libertatem personalem in ordine ad perfectionem personalem. Proinde haec iura seu facultates agendi (i. e. libertas quoad bona supernaturalia acquirenda) constituuntur ipsa personalitate supernaturali dynamice considerata.

Dum iura fundamentalia personae ordinis naturalis facultatibus libere agendi exhauriuntur, quia vires naturales ad finem naturalem intendendum sufficerent, oportet ut iura fundamentalia ordinis supernaturalis insuper comprehendant facultates exigendi media specifica necessaria ad finem supernaturalem; ad finem enim supernaturalem intendendum una ex parte vires naturales non sufficiunt, altera ex parte Christus Dominus talia media specifica (e. g. sacramenta) instituit. Hinc baptizatus officia in ordine ad finem supernaturalem attingendum implere nequit, nisi haberet etiam facultatem inviolabilem exigendi et recipiendi illa media, quibus indiget ad finem suum attingendum: instructio de veritatibus revelatis, participatio in cultu, receptio sacramentorum, directio circa pericula evitanda etc. Baptismate igitur tales facultates agendi, exigendi, recipiendi constituuntur, quae officiis baptizati correspondent: Baptizatus est sub-

iectum iurium et officiorum. Per baptisma personalitas hominis non tantum interne elevatur, sed etiam in ordine iuridico supernaturali baptizatus constituitur persona: personalitas eius etiam iuridice ad ordinem supernaturalem extenditur.

2. *De Ecclesia societate supernaturali indolis organisatoriae.*

Quia ad finem supernaturalem attingendum requiruntur media supernaturalia, Christus Dominus Ecclesiam constituit societatem supernaturalem; ordo supernaturalis a Christo Domino Ecclesiae concreditur; media baptizatis necessaria ad finem supernaturalem intendendum ab Ecclesia sunt accipienda. Iura fundamentalia baptizatorum, quatenus sunt facultates exigendi et recipiendi, versantur circa bona supernaturalia Ecclesiae concredita et ab ipsa baptizatis largienda. Tribuere baptizato bona supernaturalia est Ecclesiae, cui respectivae facultates (potestas ordinis et iurisdictionis cum magisterio) sunt a Christo Domino concreditae (can. 682). Ecclesia ita a Christo Domino est constituta societas supernaturalis, quatenus eius est tribuere Deo cultum supernaturalem et conferre hominibus vitam supernaturalem.

Attamen bonum supernaturale substantialiter tale in se est pure spirituale; hinc qua tale in potestate Ecclesiae, utpote societatis humanae, esse non potest. Revera bonum supernaturale concreditum est Ecclesiae, quatenus hoc bonum modo humano habetur, i. e. actibus externis (quibus Deus efficaciam spiritualem, supernaturalem tribuit). Ita bonum supernaturale modo humano habendum finem internum Ecclesiae constituit; a. v. bonum supernaturale modo humano habendum in tota eius latitudine et secundum diversos gradus supernaturalitatis structuram internam Ecclesiae, activitatis eius socialis qua societatis humanae, determinat [6]. Iura fundamentalia baptizatorum ordinantur ad bonum supernatu-

---

[6] Cf. auctoris studium de principio subsidiaritatis, vide notam 1.

rale modo humano habendum in tota eius latitudine; hinc iura fundamentalia baptizatorum structuram internam Ecclesiae constituunt.

Baptizatus igitur finem supernaturalem intendere tenetur in Ecclesia. Revera charactere baptismali homo non tantum Christo unitur, sed per Christum etiam Ecclesiae. Per relationes sociales cum Ecclesia, per activitatem socialem Ecclesiae baptizatus obtinet media necessaria ad intendendum finem supernaturalem. Vere character baptismalis est fundamentum necessarium etiam, ut homo uniatur Ecclesiae. Vita Ecclesiae interna, spiritualis est vita Christi, quae ad extra se manifestat et efficax est modo humano, id est activitate sociali et iuridica. Vita Ecclesiae interna et externa essentialiter conectuntur; ita inseparabiliter unita haec duo elementa constituunt unitatem Corporis Christi mystici seu socialis: Ecclesia est Corpus Christi (Col. 1, 24).

Charactere baptismali igitur homo unitur Ecclesiae; unitur vitae eius internae, quia character efficit incorporationem in Christo; vita Christi autem constituit vitam Ecclesiae internam essentialiter conexam cum vita eius externa, sociali, iuridica. Proinde charactere baptismali homo unitur Ecclesiae societati externae et iuridicae. Haec aggregatio ad Ecclesiam societatem externam est externe visibilis et ita est iuridica in ipso ritu seu actu externo baptismatis (eodem modo quo character est signum), quatenus baptisma valide collatum infallibiliter imprimit characterem, et ita infallibiliter operatur aggregationem ad Ecclesiam.

Qui Christo per characterem baptismalem unitur, Ecclesiae unitur, Ecclesiae devincitur. Habetur igitur unio cum Christo in signo rationis antecedenter ad unionem cum Ecclesia; unio cum Ecclesia habetur eo, quod baptizatus Christo unitur. Consequenter baptizatus Ecclesiae societati externae et iuridicae devincitur et aggregatur tamquam persona in ordine supernaturali. Sicuti homo tamquam persona nativitate e. g. aggregatur Statui, ita baptizatus aggregatur Ecclesiae personalitate

iam praeditus in ordine supernaturali; sicuti Status non creat personalitatem, sed ipsam potius recognoscit, ita Ecclesia formaliter non creat personalitatem, sed ipsam recognoscit creatam per baptisma validum. Baptizato igitur in Ecclesia competit eo ipso capacitas iuridica, ipse baptismate constituitur in Ecclesia persona seu subiectum iurium et officiorum (can. 87).

Habetur igitur personalitas in ordine supernaturali atque habentur ipsa iura et officia fundamentalia ordinis supernaturalis in signo rationis antecedenter ad unionem baptizati cum Ecclesia. Unio enim cum Ecclesia unionem cum Christo per characterem baptismalem supponit; charactere baptismali personalitas hominis supernaturaliter elevatur, characteri baptismali officia et iura fundamentalia ordinis supernaturalis inhaerent.

Sine dubio ipsum baptisma concreditur Ecclesiae sicuti totus ordo supernaturalis. Attamen in ordine ad effectus substantialiter supernaturales Ecclesia agit tamquam causa instrumentalis, quia effectus substantialiter supernaturales vires humanas qua tales excedunt. In specie sacramenta sunt actiones vicariae Christi; ipse Christus Dominus est agens principalis quoad effectus substantialiter supernaturales (character et gratia). Etsi igitur baptisma confertur per Ecclesiam, haec intercedit tamquam instrumentum Christi: Ipse Christus Dominus baptismate personalitatem supernaturalem confert; ipse officia et iura fundamentalia ordinis supernaturalis in baptizato constituit. Agens enim principalis in omni baptismate est Christus Dominus, etsi baptisma (validum) confertur extra Ecclesiam; de cetero in omni baptismate causalitas instrumentalis Ecclesiae habetur eo, quod saltem implicite requiritur ad eius validitatem intentio faciendi quod facit Ecclesia.

3. *De exercitio iurium fundamentalium baptizatorum ordinis supernaturalis et ordinis naturalis in Ecclesia.*

Personalitatem supernaturalem baptizatorum Ecclesia directe afficere nequit, neque ipsa iura et officia fun-

damentalia ordinis supernaturalis, quia iure divino baptismati conectuntur, in signo rationis antecedenter ad Ecclesiam habentur [7]. Vere iura fundamentalia ordinis

---

[7] Quia (sicuti in quavis societate indolis organisatoriae, ita) etiam in Ecclesia personalitas et iura fundamentalia baptizatorum sunt natura antecedenter ad relationem cum Ecclesia, ea de causa etiam in Ecclesia metaphysica necessitate habetur distinctio inter ius privatum (ordinatum directe ad bonum personale baptizatorum) et ius publicum (ordinatum directe ad bonum commune Ecclesiae). Cf. auctoris studium de publicitate iuridica statuum perfectionis Ecclesiae, vide notam 1.

«A esta exposición y a esta conclusión (distinctionis iuris in privatum et publicum) no pueden negarse una cierta unilateralidad en el sentido de que a la división se le da un sentido predominantemente subjetivo, dejándola en una obscuridad casi completa en lo que atañe al derecho objetivo o normativo, que es donde más interesa esclarecer su sentido y el contenido de sus partes. De las precisas formulaciones en el orden filosófico jurídico de Bertrams se deduce la necesidad de admitir la distinción en el derecho canónico». (R. Bidagor, S. J., Consideraciones histórico-jurídicas sobre la distinción del derecho público y derecho privado en derecho canónico, Miscelánea Comillas, XXXIV-XXXV, 1960, 572). «No deja de llamar la atención en la exposición conjunta del pensamiento del P. Bertrams la manera cómo encuadra la cuestión. En el sentir de casi todos los autores la distinción es aplicable tanto al derecho objetivo como al derecho subjetivo, lo mismo para el Estado como para la Iglesia. Sin embargo estas definiciones del autor se enfocan sobre el derecho subjetivo, con lo cual a priori parece excluir toda sistemación del derecho objetivo a base de la distinción del derecho público y del derecho privado. De ahí la singularidad, que parece identificar la distinción con la otra propria del derecho canónico de los actos del fuero interno (derechos privados) y los actos del fuero externo (derechos públicos). Este planteamiento tiene serios inconvenientes. En primer lugar porque la noción de público y privado primeramente se aplica al derecho objetivo... Pero además los derechos subjetivos tienen su fundamento en el derecho objetivo. Ius obiectivum in ordine ad ius subiectivum est sicut prius ad posterius... Todos los actos jurídicos del fuero interno se refieren a la potestas solvendi, en el que se conceden principalmente absoluciones y dispensas para el bien privado de los fieles; pero de ahí no se puede concluir que en el ejercicio de los actos de jurisdicción del fuero externo, aun en las absoluciones y dispensas (v. g. matrimoniales) no vaya incluído un interés privado en cuanto dirigido al libre ejercicio de sus derechos individuales. Leyendo bien los artículos del P. Bertrams, es manifiesto que el autor no niega que

supernaturalis referuntur ad structuram internam Ecclesiae, ad bona supernaturalia modo humano habenda. Haec bona a Christo Domino constituta sunt (sacrificium

---

la distinción se haya de aplicar ad derecho objetivo. Sòlo que sus definiciones complican el problema y desde luego no abordan las cuestiones que interesan más particularmente a la aplicación de la distinción en el derecho canónico ». (Ibidem nota 61).

Quoad has observationes notamus haec: 1. Omne ius subiectivum habet fundamentum obiectivum, quod autem non est norma socialis qua norma. Vide supra notam 2. et 3. Ius subiectivum semper conditur facto iuridico, e. g. personalitate hominis, contractu etc. Si per legem positivam vera iura subiectiva conduntur, factum iuridicum, quo ius conditur, normam logice antecedit, ita ut in tali lege duplex elementum formale distinguendum sit: Constitutio iuris subiectivi et norma socialis, qua hoc ius protegitur. Ius obiectivum seu norma activitatis socialis igitur natura sua logice sequitur constitutionem iuris subiectivi.

2. Ius obiectivum tamquam norma obiectiva activitatis socialis est protectio iuris subiectivi. Vide notam 2. Hoc sensu ius subiectivum et obiectivum sunt correlativa. Hinc non obscure, sed modo omnino claro semper diximus distinctionem iuris in privatum et publicum — etiam in Ecclesia — se referre ad ius subiectivum et ad ius obiectivum. Ita iam in primo nostro studio de hac re dicitur: « Das kirchliche Privatrecht (subjektiv und objektiv) geht demnach auf unmittelbar eigenpersönliche, übernatürliche Werte; das kirchliche öffentliche Recht (subjektiv und objektiv) geht unmittelbar auf das übernatürliche Gemeinwohl der Kirche ». « Darauf beruht es, dass auch in der Kirche, vielleicht noch weit mehr als im Staate, die *Normen* des öffentlichen und privaten Rechtes einander durchdringen und ergänzen ». (Das Privatrecht der Kirche, Gregorianum, 1944, 311, 313). « Ordo iuris obiectivi privati constituitur illis *normis*, quae directe ordinantur in bonum personale actuandum; ordo iuris obiectivi publici constituitur illis normis, quae directe ordinantur in bonum commune actuandum ». « Quoad relationem inter ius privatum et publicum notandum est, quod in Ecclesia magis quam in unionibus socialibus ordinis naturalis *normae* iuris publici et privati conectuntur, quatenus exercitium concretum iurium privatorum hic maiorem restrictionem admittit ratione boni communis Ecclesiae ». (Periodica 1958, 122, 131). Si diximus: « Inde manifestum est etiam in ordinatione canonica haberi distinctionem inter ius privatum et publicum, non quidem eo sensu, ac si normae canonicae adaequate distingui possent inter normas iuris publici et iuris privati », (ibidem 131) voluimus concedere auctoribus hanc distinctionem in iure canonico negantibus, quod institutiones canonicae saepissime

eucharisticum, sacramenta, depositum fidei, praecepta et consilia evangelica etc.) Sicuti haec bona supernaturalia qua talia Ecclesia nec mutare nec supprimere potest, ita nec iura baptizatorum ad haec bona supernaturalia ordinata. Immo, quatenus per exercitium facultatis agendi supernaturaliter habetur directe effectus substantialiter supernaturalis, Ecclesia talem effectum impedire nequit; ita e. g. baptizatus recta intentione et dispositione agens vitam internam supernaturalem acquirere respective perficere valet; similiter quoad illa, quae iure divino potestati ordinis inhaerent, exercitium huius potestatis semper producit respectivos effectus, quin Ecclesia hoc impedire possit [8], quia Ecclesia hic causalitate instrumentali agit nec impedire potest effectum activitate agentis principalis, scilicet Christi Domini, causatum.

Altera ex parte Ecclesia societas supernaturalis vera est societas humana; hinc etiam hic structura interna socialitatis necessario exigit structuram externam seu organisationem vitae socialis. Ipsae facultates agendi

---

revera elementa iuris publici et iuris privati stricta conexione continent.

3. Ipsa exsistentia fori interni in Ecclesia constituit argumentum peremptorium pro asserto etiam in ordinatione canonica haberi et applicari distinctionem iuris in publicum et privatum. Vere exercitium potestatis iurisdictionis fori interni habet effectus iuris privati; exercitium potestatis iurisdictionis fori externi habet effectus iuris publici. Inde tamen non potest deduci distinctionem iuris in privatum et publicum in Ecclesia identificari cum distinctione fori interni et externi. Diximus: « Ad ordinandas fidelium relationes iuridicas privatas requiritur *saltem et sufficit* actus iurisdictionis fori interni ». (De natura iuridica fori interni Ecclesiae, Periodica 1951, 313). Clare igitur diximus effectus iuris privati *non tantum* haberi per exercitium potestatis iurisdictionis fori interni. (De cetero exercitium potestatis iurisdictionis fori interni habet efficaciam iuris publici conditionatam. Ibidem 324). Quo sensu exercitium potestatis iurisdictionis fori externi habeat effectus iuris privati videas infra in hoc studio (pag. 449 ss).

8 Notandum autem est saepe exercitium potestatis ordinis inefficax esse, nisi etiam habeatur respectiva potestas iurisdictionis, e. g. in sacramento poenitentiae. Sub hac ratione relatio inter potestatem ordinis et iurisdictionis indiget adhuc ulteriore explicatione; haec quaestio in hoc contextu magis explicari nequit.

activitate personali, libera, in ordine ad finem supernaturalem, ad perfectionem personalem supernaturalem, supponunt ordinem obiectivum, socialem, quo sphaera libertatis personalis protegitur; a. v. iura fundamentalia baptizatorum per Christum Dominum constituta exigunt, ut Ecclesia habeat etiam indolem societatis organisatoriae, scilicet societatis, qua exercitium horum iurium protegitur et ordinatur. Immo, quia Ecclesiae est concreditus ordo supernaturalis, ipsius est ordinare exercitium etiam iurium fundamentalium hominis (de se ordinis naturalis), in quantum finis supernaturalis hoc exigit.

Ecclesiae igitur est ratione finis supernaturalis creare ordinem obiectivum, socialem, in quo exercitium iurium convenienter haberi potest; ipsius est in hunc finem providere bono communi, ad quod actuandum omnes baptizati conferre tenentur. Hinc hac ratione omnes baptizati subsunt potestati iurisdictionis Ecclesiae; hac ratione potestas iurisdictionis Ecclesiae exercitium iurium restringere potest, e. g. ius partem habendi in sacrificio eucharistico, modus quo matrimonium est contrahendum etc. Ipsum exercitium potestatis ordinis subordinatur potestati iurisdictionis [9]. Utique exercitium potestatis ordinis, in eis quae sunt iuris divini, ab Ecclesia directe affici nequit, attamen hoc exercitium indirecte affici potest ab Ecclesia, ita ut suum effectum non habeat; quando enim exercitium potestatis ordinis supponit potestatem in subiectum, haec potestas est potestas iurisdictionis, ita ut deficiente potestate iurisdictionis activitas potestatis ordinis suum effectum non habeat, e. g. in sacramento poenitentiae. De cetero quodvis exercitium potestatis ordinis, ut sit legitimum, potestati iurisdictionis est submittendum, quia Ecclesiae est concreditus ordo supernaturalis.

Ecclesia ita providendo bono communi ordinis supernaturalis non tangit ipsa iura baptizatorum, sive

---

[9] Unius Apostolicae Sedis est tum sacram ordinare liturgiam, tum liturgicos approbare libros (can. 1257).

ordinis naturalis, sive ordinis supernaturalis. Activitas Ecclesiae afficit structuram externam seu organisationem vitae socialis; quoad hoc Ecclesia est competens tamquam societas indolis organisatoriae potestate propria agens; hinc exercitium iurium baptizatorum ratione finis supernaturalis vere Ecclesiae est subordinatum.

Conclusio: Quivis baptizatus iure divino constituitur persona seu subiectum iurium et officiorum in ordine supernaturali. Haec iura et officia qua talia sunt inamissibilia. Attamen Ecclesia instituta tamquam subiectum, cui ordo supernaturalis concreditur, ius et officium habet ordinandi exercitium iurium baptizatorum, quatenus bonum commune ordinis supernaturalis hoc exigit; omnes baptizati Ecclesiae devincti et subiecti sunt.

Notandum est iura et officia communia christíanorum, de quibus in can. 87, ratione fontis distinguenda esse, prouti constituuntur iure divino aut iure ecclesiastico. Iura et officia iure divino condita et in subiecto cum baptismate (valido) constituta iura et officia fundamentalia ordinis supernaturalis seu iura et officia fundamentalia baptizatorum habenda sunt; ita profiteri fidem tale est officium, eligere libere statum vitae (virginitas, matrimonium) et exigere sacramenta ad salutem necessaria est tale ius. Hisce iuribus et officiis fundamentalibus ordinis supernaturalis accedunt iura et officia formaliter ab Ecclesia constituta et de se fidelibus ab Ecclesia concessa respective imposita. Tale ius est e. g. ius standi in iudicio ecclesiastico, tale officium est e. g. observatio dierum festorum Ecclesiae. Iura et officia communia christianorum intelliguntur igitur iura et officia fundamentalia ordinis supernaturalis ac etiam iura et officia communia ab Ecclesia constituta.

Agimus in sequentibus tantum de iuribus et officiis fundamentalibus ordinis supernaturalis seu baptizatorum, id est iure divino baptismati conexis. Porro agitur de iuribus fundamentalibus hominis (ordinis naturalis) qua personae, quia quoad baptizatos exercitium horum iurium subest Ecclesiae ratione finis supernaturalis.

In sequentibus exponendum est, quomodo Ecclesia interveniat in exercitio iurium baptizatorum. Illa, quae dicenda sunt, asserta supra relata et exposita magis explicant eo, quod activitas Ecclesiae eiusque effectus in aliquibus casibus specificis analysi subiiciuntur.

III. Applicationes

1. *Baptizati acatholici, etsi gaudent personalitate ordinis supernaturalis necnon iuribus fundamentalibus baptizatorum, exercitium horum iurium non habent.*

Ad normam can. 87 omnes (valide) baptizati — etsi baptisma fuerit collatum extra Ecclesiam — officia communia christianorum contrahunt; ita tenentur e. g. ad professionem fidei, ad participationem in cultu supernaturali; immo omnes baptizati etiam Ecclesiae devinciuntur et subiiciuntur; hinc e. g. de se tenentur observare leges ab Ecclesia latas, nisi explicite ab ipsis excipiantur, uti excipiuntur a forma canonica matrimonii ad normam can. 1099 § 2. Cum ad officia implenda iura ordinis supernaturalis requirantur, de se baptismate cum communibus christianorum officiis etiam iura christianorum communia constituuntur; attamen ad normam ipsius can. 87 quoad iura obex impediens iura haberi potest.

Secundum illa, quae supra exposita sunt, vere omni baptismate (valido), etsi extra Ecclesiam collato, constituuntur cum officiis fundamentalibus baptizatorum etiam iura fundamentalia eorum, quia talia iura constituuntur ipsa personalitate supernaturali dynamice considerata, quae omni baptismate creatur. Obex igitur impediens iura formaliter non impedit ipsa iura; potius talis obex impedit exercitium iurium. Quod autem obex exercitium iurium impedit, bene intelligitur ratione habita naturae obicis, de quo hic est sermo.

Obex, de quo est sermo in can. 87, intelligitur defectus fidei vel caritatis socialis seu communionis cum

Ecclesia. Vere, illi, qui professionem fidei vel communionis cum Ecclesia recusant (apostatae, haeretici, schismatici), exercitium iurium in Ecclesia habere non possunt; professio enim fidei et communionis cum Ecclesia officium quam maxime essentiale baptizatorum constituit. Iura habentur propter officia; officiis ex parte baptizati non recognitis exercitium iurium baptizati ex parte Ecclesiae non est recognoscendum; baptizatus enim in hoc casu non recognoscit illam institutionem, scilicet Ecclesiam, in qua secundum Christi Domini voluntatem iura baptizatorum sunt exercenda.

Etsi igitur baptizatis acatholicis personalitas ordinis supernaturalis competit, et consequenter etiam ipsa iura ordinis supernaturalis ipsis competunt, ipsi tamen exercitium iurium habere non possunt. Ipsi sunt Ecclesiae devincti, fidem autem Ecclesiae aut communionem cum ipsa non admittunt; ipsi in Ecclesia Catholica, quantum est in ipsis, esse nolunt; hinc de Ecclesia Catholica esse non possunt. Haec est ratio, ob quam inter membra Ecclesiae haberi nequeunt; membra Ecclesiae tantum illi baptizati habentur, qui veram fidem profitentur et unionem cum Ecclesia Catholica profitentur [10].

---

10 « In Ecclesia autem membris reapse ii soli annumerandi sunt, qui regenerationis lavacrum receperunt veramque fidem profitentur, neque a Corporis compage semet ipsos misere separarunt, vel ob gravissima admissa a legitima auctoritate seiuncti sunt ». (Pius XII., Litt. Enc. « Mystici Corporis Christi », AAS XXXV, 1943, 202). Dicitur quidem in Litt. Enc. « Mediator Dei et hominum »: « Baptismatis enim lavacro, generali titulo christiani in Mystico Corpore membra efficiuntur Christi sacerdotis, et 'charactere' qui eorum in animo quasi insculpitur, ad cultum divinum deputantur; atque adeo ipsius Christi sacerdotium pro sua condicione participant ». (AAS XXXIX, 1947, 555). Haec verba contra doctrinam Litt. Enc. Myst. Corp. Christi iure afferri non possunt. In contextu enim agitur tantum de catholicis, scl. de baptizatis, qui activam partem in offerendo sacrificio eucharistico habent; baptizati acatholici hic non habentur prae oculis, quia de se non habent partem in sacris Ecclesiae. Baptizati autem catholici, quia veram fidem profitentur, baptismate efficiuntur membra Corporis Christi. Etsi omnes baptizati ipsius Christi participant sacerdotium, non omnes hic habentur membra Corporis

Ipsi infantes parentum catholicorum in fide Ecclesiae baptizantur. Baptizati omnes sunt praediti personalitate ordinis supernaturalis, personalitate etiam in Ecclesia; attamen ipsi, laborantes defectu fidei vel communionis cum Ecclesia, non possunt esse Ecclesiae membra; membra non possunt haberi nisi illi, qui facultatem habent iura fundamentalia ordinis supernaturalis rite exercendi [11].

In hoc contextu non est, cur magis exponatur quaestio de membris Ecclesiae. Notamus tantum ad normam can. 87 omnino distinguendum esse inter personam in Ecclesia et membrum Ecclesiae; hanc autem distinctionem non haberi ratione iurium, sed ratione exercitii iurium; exercitium iurium baptizatis acatholicis non competit, et quidem iure divino, quia iura baptizatorum de se in Ecclesia sunt exercenda. Quaestio de membris Ecclesiae est quaestio de constitutione obiectiva, sociali Ecclesiae; haec quaestio non est confundenda cum quaestione de iustificatione subiectiva, interna baptizatorum.

Christi. Quaestio de membris Corporis Christi in hoc textu et contextu nullo modo ponitur nec hic legitime inferri potest. De cetero in Litt. Enc. Pii XII. « Humani generis » de novo effertur doctrina in Litt. Enc. Myst. Corp. Christi proposita: « Quidam censent se non devinciri doctrina paucis ante annis in Encyclicis Nostris Litteris exposita, ac fontibus 'revelationis' innixa, quae quidem docet corpus Christi mysticum et Ecclesiam Catholicam Romanam unum idemque esse... quibus... manifestos errores errorisque pericula non sine anxitudine » indicamus (AAS XLII, 1950, 571).

[11] Nisi, ad iura quod attinet, obstet obex, ecclesiasticae communionis vinculum impediens, — « scilicet haeresis, quae baptizatos privat charactere, Ecclesiae membris maxime necessario, quod consistit in sociali fidei professione ad authenticam fidei formam accommodata; et schisma, quo, violato obedientiae officio, quod legitimis Ecclesiae pastoribus deferendum est, laeditur socialis unitatis caritas, quae omnes debet fideles in unum corpus unire ». (*B. Ojetti, S. J.*, Commentarium in Codicem Iuris Canonici, II. can. 87-107, Romae 1929, 11). Verba modo citata igitur scripta sunt ante Litteras Encyclicas Mystici Corporis Christi; proinde non correspondet factis assertum canonistas professionem fidei et communionis cum Ecclesia non habuisse elementum essentiale, ut baptizatus sit membrum Ecclesiae.

Etsi enim baptizati acatholici membra Ecclesiae esse non possunt, ipsi tamen in bona fide versantes iustificationem obtinere possunt, quae qua talis est interna homini et pure spiritualis.

De cetero nequidem exercitium iurium ipsis deficit totaliter; nam non tantum semper retinent facultatem deponendi obicem profitendo fidem respective communionem cum ecclesia, ita ut exercitium iurium obtineant; sed insuper exercitium facultatum supernaturalium, quae qua tales ab Ecclesia directe affici nequeunt, suos effectus etiam iuridicos habet et ab Ecclesia — suppositis supponendis — recognoscitur. Ita e. g. matrimonium baptizatorum validum est semper sacramentum; sacerdos rite ordinatus sacrificium eucharisticum et sacramenta, si et quatenus haec tantum a potestate ordinis dependant, semper valide conficit, etsi communionem cum Ecclesia non habet. Haec autem ita se habent, quia in activitate, qua bonum supernaturale substantialiter tale efficitur, Ecclesia agit tamquam instrumentum Christi, qui est agens principalis creando structuram internam Ecclesiae; ita sacramentum matrimonii sibi administrant sponsi baptizati, cetera sacramenta administrat sacerdos activitate vicaria Christi; tales facultates agendi sunt inamissibiles, quia fundantur in charactere baptismali respective ordinis, qui est indelebilis.

Conclusio: Ecclesia impediendo exercitium iurium baptizatorum acatholicorum utitur potestate sibi data, quatenus est societas indolis organisatoriae ratione finis supernaturalis. Iura fundamentalia baptizatorum referuntur ad structuram internam Ecclesiae, ratione cuius Ecclesia est instrumentum Christi; hinc Ecclesia haec iura qua talia non aufert, nec ipsa intendit haec iura auferre, nec ipsa posset haec iura auferre; immo neque exercitium facultatum quae directe spectant bonum supernaturale substantialiter tale, Ecclesia afficere potest. Influxus Ecclesiae in iura baptizatorum acatholicorum impediendo iura manet in sphaera organisatio-

nis, versatur circa structuram externam Ecclesiae; hic Ecclesia est competens, quia ipsi concreditum est bonum supernaturale modo humano habendum, in forma externa et iuridica. Hinc Ecclesia influere potest in exercitium iurium baptizatorum denegando huic exercitio efficaciam iuridicam.

2. *Per poenam canonicam iura fundamentalia baptizatorum non auferuntur, aufertur autem magis vel minus exercitium horum iurium.*

In can. 87 sermo insuper est de restrictione iurium per poenam canonicam. Etiam hic non agitur de auferendis iuribus fundamentalibus baptizatorum, quia haec iura qua talia sunt inamissibilia; etiam hic agitur de exercitio iurium. Hoc exercitium iurium per poenam canonicam magis vel minus restringitur; vere pro omni specie poenarum restrictio in concreto specificatur[12]. Si simpliciter restringuntur iura — quod habetur saltem in excommunicatione vitandi — conditio iuridica subiecti est eadem ac conditio iuridica baptizatorum acatholicorum: exercitium iurium fundamentalium baptizatorum de se non iam habetur, etsi neque hic exercitium iurium totaliter auferri potest ab Ecclesia, sicuti diximus quoad baptizatos acatholicos. Haec asserta eisdem rationibus probantur, quae supra expositae sunt quoad baptizatos acatholicos.

Notandum est et quoad baptizatos acatholicos et quoad baptizatos poena canonica affectos, quod iura for-

[12] Bona supernaturalia, quibus Ecclesia delinquentem privat, sunt bona supernaturalia modo humano habenda, id est, eo modo, quo sunt in potestate Ecclesiae. « Quae ab Ecclesia nullo modo communicantur aut attingi possunt, uti gratia et merita, ab ea neque possunt auferri ». (*Vermeersch, Creusen,* Epitome Iuris Canonici, III, Mechliniae, 1936 [5], 236). Revera non est ulla poena canonica, quae ita explicari non possit. Officium episcopale est quidem iuris divini; attamen exercitium iurisdictionis — si et quatenus ipsa iurisdictio episcopalis est iuris divini — habetur tantum dependenter a Romano Pontifice; hinc etiam privatio huius iurisdictionis per suspensionem possibilis est, in quantum exercitium iurisdictionis in poenam suspenditur.

maliter ab ipsa Ecclesia constituta et concessa etiam auferri valent ab Ecclesia. Quaestio, utrum revera Ecclesia baptizatis obicem ponentibus et poena canonica affectis deneget ipsa iura ab Ecclesia constituta, an etiam in hisce casibus restrictio iurium communium christianorum referatur tantum ad eorum exercitium, in hoc contextu solvi non debet.

3. *Legibus irritantibus et inhabilitantibus non afficitur capacitas iuridica ordinis naturalis baptizatorum, afficitur autem efficacia activitatis iuridicae subiecti legis.*

a) *Quoad matrimonium.*

Agitur hic de impedimentis dirimentibus ab Ecclesia constitutis necnon de forma canonica matrimonii.

Esse constitutivum matrimonii, scilicet complexus relationum inter partes intentionalium, quae ordinantur ad actuanda bona matrimonii, tantum ab ipsis partibus creari potest. Consensus genuinus partium matrimonialis unica est causa eaque adaequata quoad esse constitutivum matrimonii creandum, quia homo ius contrahendi matrimonium habet tamquam ius fundamentale ipsa sua exsistentia. Ob hanc rationem hic consensus nulla auctoritate humana suppleri potest. Altera ex parte ob eandem rationem per omnem consensum matrimonialem naturaliter sufficientem esse constitutivum matrimonii cum eius structura interna (finibus seu bonis matrimonii determinata) creatur.

Ad bona matrimonii actuanda habentur iura et officia matrimonialia. Hinc haec iura et officia ad ipsum esse constitutivum matrimonii pertinent; in quantum enim bona matrimonialia sunt actuanda habentur iura et officia matrimonialia. Hinc haec iura et officia ad ipsum esse constitutivum matrimonii pertinent; in quantum enim bona matrimonialia sunt actuanda exercitio iurium matrimonialium et impletione officiorum, structura interna matrimonii praecise hisce iuribus et offi-

ciis constituitur. Consequenter vinculum matrimoniale qua tale, in iuribus et officiis matrimonialibus consistens, cum structura interna matrimonii creatur ideoque per solum consensum genuinum partium creatur.

De se vinculum matrimoniale rite constitutum etiam ab Ecclesia est recognoscendum. Attamen Ecclesiae est ordinare exercitium iurium ratione finis supernaturalis. Praesertim exercitium iurium matrimonialium multiplici sub respectu homines coexsistentes tangit. Hinc iure — ratione boni communis — negata recognitione matrimonii de se rite constituti exercitium iurium matrimonialium simpliciter non habetur. In hoc casu igitur esse constitutivum matrimonii cum congruentibus iuribus et officiis habetur; exercitium iurium matrimonialium non habetur. Efficacia iuridica, quae tali matrimonio deficit, refertur ad exercitium iurium, non ad ipsa iura matrimonialia; defectus efficaciae iuridicae refertur ad structuram seu « formam » externam matrimonii, non ad eius structuram internam. Forma externa enim matrimonio — quatenus est actuatio socialitatis in ordine ad bona humana maximi valoris — est essentialis; societas indolis organisatoriae pro recognitione matrimonii ponit conditionem *essentialem*; non impleta hac conditione essentiali matrimonio deest *illa* organisatio, quae in *hac* societate indolis organisatoriae legitime requiritur. Matrimonio non recognito non deest ullum elementum essentiale, constitutivum, ex parte causae nihil ipsi deficit; deficit impletio conditionis essentialis. Hinc matrimonio deest efficacia iuridica; deficiente efficacia iuridica societas coniugalis simpliciter non habetur; hoc sensu communiter in hoc casu dicitur matrimonium esse invalidum, matrimonium simpliciter esse invalidum.

Obstaculum, quod ab Ecclesia ponitur, ne habeatur efficacia iuridica huius matrimonii, natura sua ab extrinseco venit, id est, tale obstaculum est extra consensum ipsum. Immo, consensus qua talis tali obstaculo externo non afficitur; consequenter tali obstaculo non

afficiuntur illa, quae exclusive per consensum haberi possunt et per omnem consensum vere talem habentur: esse constitutivum matrimonii cum structura interna seu cum iuribus et officiis matrimonialibus. Proinde tale obstaculum neque destruere potest consensum nec illa, quae a consensu naturaliter sufficienti et permanente tamquam a causa dependent, scilicet iura et officia matrimonialia. Obstaculum illud versatur circa efficaciam iuridicam consensus matrimonialis inter homines coexsistentes, id est circa efficaciam consensus, utique requisitam, in Ecclesia tamquam societate indolis organisatoriae.

Obstaculum, cui debetur in Ecclesia inefficacia consensus matrimonialis, habetur in impedimentis dirimentibus matrimonii et in defectu formae canonicae. Haec impedimenta et forma canonica habentur in sphaera organisationis vitae socialis; hinc non afficiunt consensum ipsum nec esse constitutivum matrimonii eiusque structuram internam. Matrimonium concretum etiam in hisce casibus est bonum humanum ad perfectionem personalem ordinatum; si ratio habeatur, quae natura sua unioni inter has duas personas simpliciter obstet, haec unio ipso iure naturali iam non constitueret bonum humanum nec matrimonium fieri posset; e. g. si obstet consanguinitas in linea recta aut ligamen, si haberetur defectus essentialis consensus etc.

Quod Ecclesia exigit explicitam recognitionem matrimonii concreti per auctoritatem publicam, per formam canonicam, necnon quod ipsa exigit absentiam impedimentorum, rationem boni communis habet; bonum commune enim exigit, ut in Ecclesia constet de matrimonio legitime contracto, necnon, ne coexsistentia fidelium gravetur difficultatibus, quae fundamentum constituunt impedimentorum. In hisce casibus igitur esse constitutivum matrimonii, ipsumque vinculum matrimoniale qua tale, habetur, ex defectu autem elementi essentialis, scilicet efficaciae canonicae requisitae, matrimonium simpliciter non habetur.

Distinctio inter esse constitutivum matrimonii seu vinculum inefficax et vinculum efficax iuridice modum procedendi Ecclesiae quoad plura explicat:

aa) Ecclesia potest sanare matrimonium in radice, dummodo consensus naturaliter sufficiens partium habeatur et perduret. Si enim talis consensus naturaliter sufficiens habeatur, esse constitutivum matrimonii cum iuribus et officiis qua talibus creatur. Ecclesia, quae obstaculum ponit, ne habeatur efficacia iuridica matrimonii (impedimentum dirimens aut defectus formae canonicae), hoc obstaculum removere potest, quia consensui est extrinsecum. Remoto obstaculo efficacia iuridica matrimonii et consequenter exercitium iurium habetur: matrimonium fit simpliciter validum.

bb) Immo matrimonium in radice sanari potest, etiamsi post consensum naturaliter sufficientem datum et permanentem impotentia coeundi absoluta et perpetua supervenit. Nam per consensum naturaliter sufficientem ipsum esse constitutivum matrimonii cum structura interna ipsisque iuribus et officiis matrimonialibus creatur. Hoc esse constitutivum matrimonii perdurat, quamdiu consensus perdurat, a quo creatur et sustinetur. Superveniens impotentia, etiamsi est absoluta et perpetua, hoc esse intentionale non afficit. Unica causa, qua relationes matrimoniales inter partes constituuntur et sustinentur ,est earum voluntas; alia causa praeter earum voluntatem non est capax destruendi hoc esse constitutivum matrimonii.

Neque dici potest deficiente obiecto consensus matrimonialis — quod obiectum constituunt actus per se apti ad prolis generationem — eo ipso etiam deficere consensum ipsum olim habitum et usque nunc permanentem, deficere consequenter etiam ipsum esse constitutivum matrimonii cum structura eius interna. Hoc dici nequit, quia hoc obiectum quidem requiritur ad constituendum consensum (et ea de causa post supervenientem impotentiam absolutam et perpetuam consensus matrimonialis elici non potest), consensu autem constituto,

esse matrimoniali constituto, relationes coniugales non cessant esse tales eo ipso, quod obiectum fit impossibile; permanet enim cum esse constitutivo matrimonii eius structura interna, permanent ipsa iura et officia in structura interna fundata, etsi ius ad actus per se aptos ad prolis generationem iam amplius exerceri non potest. De cetero relationes coniugales tamquam obiectum non habent tantum actus per se aptos ad prolis generationem, sed etiam cetera bona matrimonii: mutuum auxilium, supplementum et perfectionem personalem seu amorem coniugalem.

Porro impotentia absoluta et perpetua superveniens matrimonio iam pleno sensu valido (quia consensus etiam fuit iuridice efficax) non solvit tale matrimonium. Revera nemo affirmat neque affirmare potest matrimonium ita pleno sensu validum solvi per supervenientem impotentiam absolutam et perpetuam; immo coniugibus in hoc casu de se non prohibentur actus sexuales imperfecti. Quoad obiectum autem habetur paritas inter matrimonium, quod tantum secundum esse constitutivum cum iuribus ac officiis quidem habetur, defectu autem efficaciae iuridicae laborat, et matrimonium etiam iuridice efficax seu pleno sensu validum. In hoc casu igitur impossibilitas actuum per se aptorum ad prolis generationem non tollit esse constitutivum matrimonii nec iura et officia congruentia; pariter in matrimonio constituto quidem, sed iuridice inefficaci superveniens impotentia absoluta et perpetua non tollit esse constitutivum matrimonii cum iuribus et officiis. Perdurante igitur consensu matrimoniali naturaliter sufficienti perdurat esse constitutivum matrimonii cum congruentibus iuribus et officiis, etsi supervenit impotentia absoluta et perpetua.

Nihil ideoque obstat, quominus matrimonium iuridice inefficax talem efficaciam obtinet — dummodo consensus naturaliter sufficiens perduret — postquam supervenit impotentia absoluta et perpetua. Ipsum esse matrimoniale constitutivum perdurat, ipsa structura in-

terna cum iuribus et officiis perdurat; remotione obstaculi efficaciae iuridicae matrimonio eo ipso competit legitimum exercitium iurium et officiorum; quod hoc exercitium iam haberi nequit quoad actus per se aptos ad prolis generationem, iuribus et officiis de se est per accidens; ius non deficit ex eo, quod eius usus haberi nequit. Proinde concessa sanatione in radice matrimonium habet efficaciam iuridicam; vinculum fit efficax et amplius voluntate partium solvi non potest: matrimonium pleno sensu fit validum, quia non tantum iura et officia habentur, sed etiam habetur legitimum exercitium iurium.

Haec sententia confirmatur una alterave sanatione matrimonii in radice concessa a S. S. Congregatione S. Officii hisce ultimis annis, quae aliam explicationem praeter illam hic datam non admittere videtur, quia vir interea laboravit impotentia absoluta et perpetua [13].

---

[13] Confer studium auctoris: De efficacia consensus matrimonialis naturaliter validi, Miscellanea in memoriam Petri Card. Gasparri (Pontificia Universitas Lateranensis, Roma, 1960, 119-138). In hoc studio illa quae in textu supra dicuntur de matrimonio, magis explicantur; in specie etiam citatur textus rescripti S. S. Congr. S. Officii de sanatione in radice concessa non obstante impotentia absoluta et perpetua viri.

Hunc textum hic iterum citamus. Species facti est haec:

« Vir catholicus die 20 Februarii 1928 cum muliere acatholica baptizata coram ministro acatholico matrimonium attentavit; ex hoc contubernio tres infantes nati sunt, qui omnes acatholice baptizati et educati sunt. Vir nunc poenitens de modo suo agendi, nunc matrimonium suum convalidare desiderat.

Sed anno 1941 vir ex operatione chirurgica medullae spinalis totaliter impotens factus est, ita ut nec erectio membri virilis, nec penetratio vaginae mulieris nec effusio seminis possibilis sit.

Qua de causa vir iuxta canonem 1068 § 1 matrimonium contrahere non potest; quapropter humiliter implorat ut matrimonium, anno 1928 contractum, in radice sanetur. Mutuus maritalis consensus perseverat, et neutra pars est actu demens ».

Ordinarius hoc responsum habuit:

« Ex Aedibus S. Officii, die 12 maii 1953

SS.mus D. N. D. Pius, divina Providentia Pp. XII in Audientia diei 12 maii 1953, attentis peculiaribus circumstantiis et indubiis

cc) Tandem habetur possibilitas dandi verum consensum matrimonialem, quin intendatur matrimonium hic et nunc simpliciter validum seu vinculum iuridice efficax. Haec possibilitas suum momentum habet pro fidelibus ad formam canonicam matrimonii ligatis, lege statali tamen etiam ligatis ad contrahendum coram magistratu civili. Utique Ecclesia reiicit « matrimonium civile » ob rationes, quae hic expositione non indigent. Altera ex parte Ecclesia ad maiora mala vitanda non raro « matrimonium civile » admittere constringitur. In tali casu, si lex civilis est de consensu praestando, hic legitime fieri potest. Talis consensus est iuridice inefficax, quamdiu in forma canonica non praestatur, attamen potest esse verus consensus naturaliter sufficiens, consensus exsistens, quia qua talis ex supposito datur. Hinc non agitur de meris verbis coram magistratu civili prolatis. Magistratus civilis sine dubio graviter se haberet offensus et auctoritatem Ecclesiae defectu sinceritatis accusaret, si una ex parte, e. g. in concordato, « matrimonium civile » admittitur, et altera ex parte consensus matrimonialis fidelibus prohibetur. Fideles igitur instruendi sunt, quod matrimonium eorum coram magistratu civili iuridice efficax fit seu simpliciter vali-

---

resipiscentiae signis oratoris N. N., benigne remisit preces prudenti arbitrio et conscientiae R. P. D. Ordinarii N. N. qui, dummodo utriusque partis consensus perseveret, sanare valeat in radice matrimonium de quo supra.

Serio autem moneat oratorem ipse Ordinarius de gravissimo scelere patrato, salutares ei poenitentias imponat, a censuris absolvat ad mentem can. 2319, simulque declaret ob hanc dispensationem a se acceptatam, matrimonium fieri validum, legitimum et indissolubile evadere iure divino et prolem susceptam legitimam habendam esse.

Cum autem de matrimonii validitate in foro externo constare debeat, idem Ordinarius nomen cum reliqua personali consueta indicatione tam oratoris quam eius sponsae in Regestis describi curet, simulque autographum documentum praesentis concessionis absolutionis a censuris, acceptationis et declarationis oratoris ut supra servetur in Curia episcopali, et exemplar authenticum eidem oratori sedulo custodiendum tradatur. Contrariis quibuscumque non obstantibus ».

dum fit demum, quando matrimonium contrahitur in forma canonica; per « matrimonium civile » vinculum efficax matrimoniale non creatur, creantur tantum effectus civiles.

Ratione effectuum civilium Ecclesia insistit, ut fideles — ubi « matrimonium civile » est obligatorium — etiam coram magistratu civili contrahant. Si enim effectus civiles non habeantur, gravia incommoda haberi possunt, immo etiam scandala.

Praeterea vero consensu matrimoniali dato coram magistratu civili partes generatim inducendae sunt ad contrahendum etiam in forma canonica. Sine dubio « matrimonium civile », quia pro partibus ad formam canonicam ligatis iuridice efficax non est, exercitium iurium ac officiorum matrimonialium non confert; vinculum, quatenus nondum est efficax, firmitatem et indissolubilitatem internam nondum habet. Attamen partes ipsae omnia praestaverunt, quae ex parte earum requiruntur et sufficiunt, ut iura et obligationes constituantur, ut vinculum habeatur. Etsi haec iura et officia efficaciam iuridicam non habent, ex obstaculo a lege positiva statuto (in casu ex defectu formae canonicae), negari nequit, quod ex natura rei aliqua obligatio habetur ad matrimonium — per formam canonicam — convalidandum, abstrahendo ab aliis rationibus, quae hoc exigere possunt, e. g. bonum filiorum. Aliis verbis, in tali casu remedium non habetur simpliciter eo, quod partes ab invicem discedunt et forte aliud matrimonium contrahunt; aliqua obligatio convalidandi « matrimonium civile » per formam canonicam ex natura rei — ligatio personalis partium, constitutio personalis iurium et officiorum matrimonialium — habetur, saltem si una pars in tali convalidatione insistit.

Ita explicatur praxis Ecclesiae, quae in pluribus regionibus habetur, non admittendi ad matrimonium in forma canonica contrahendum partes, quarum una aut utraque alio matrimonio civiliter contracto tenetur, etsi hoc « matrimonium civile » in foro canonico convali-

datum non fuit[14]. Qui igitur « matrimonium civile » per consensum naturaliter sufficientem contraxit, aliquam obligationem ethicam habet hoc matrimonium in foro canonico convalidandi; ut tale matrimonium totaliter relinquat obtinendo divortium civile, rationem proportionate gravem habere debet, nisi partes communi consilio consensum praestitum revocent.

b) *Quoad contractum sponsalitium.*

Ad normam can. 1017 § 1 ad validum contractum sponsalitium faciendum forma canonica requiritur. Defectus huius formae sponsalitia irritat « pro utroque foro ».

Activitas iuridica exercitata in foro externo directe et immediate ordinatur ad bonum commune Ecclesiae, activitas iuridica exercitata in foro interno directe et immediate ordinatur ad bonum personale fidelium[15]. Hinc constitutio (modificatio, exstinctio) relationum iuridicarum pro foro externo fit ratione habita boni communis Ecclesiae; talis constitutio (modificatio, exstinctio) pro foro interno fit ratione habita boni personalis fide-

---

[14] « Hinc in Italia, iuxta praxim a S. C. de Sacramentis inductam, iam ad matrimonium religiosum non admittebantur qui civile inire non potuissent ». (*Petr. Card. Gasparri,* Tractatus canonicus de matrimonio, editio nova ad mentem CIC, Typ. Pol. Vat. 1932, nr. 1295).

[15] Confer studium auctoris: De natura iuridica fori interni Ecclesiae, Periodica de re morali canonica liturgica, XL, 1951, 307 ss. « Le for interne ... implique l'exercice du pouvoir judiciaire de l'Eglise dans l'intérêt particulier de chaque fidèle en vue de sa sanctification personnelle ... Le for externe comporte l'exercice du pouvoir judiciaire de l'Eglise dans l'intérêt social, c.-à.-d. dans l'intérêt d'un groupe de fidèles, quelle que puisse être par ailleurs son efficacité sur chacun des membres du groupe pris individuellement ... Relèvent du for externe les matières qui intéressent l'ordre social, ou bien, bien que de caractère privé, sont en relation avec la société. Ainsi le mariage intéresse à la fois les époux et la société ». (Dictionnaire de droit canonique, tome cinquième, Paris, 1953, 871 ss. R. Naz.).

lium. Ita e. g. dispensatio ab impedimento matrimoniali in foro externo, id est a Superiore potestatem iurisdictionis fori externi exercente, fit ratione habita impedimenti tamquam institutionis canonicae pro bono communi constitutae; talis dispensatio in foro interno, id est a superiore potestatem iurisdictionis fori interni exercente, fit ratione habita impedimenti pro subiecto tali impedimento ligato. De se non excluditur quod dispensatio, quae conveniens esset ratione habita tantum subiecti, denegari debet ratione habita huius impedimenti tamquam institutionis canonicae, id est, si sequelae funestae habentur pro communitate. In foro interno tantum negative, id est eatenus ratio impedimenti tamquam institutionis canonicae habenda est, quatenus haec institutio canonica qua talis intacta manere debet; ita e. g. non potest dispensari ab impedimento notorio in foro interno, quia ipsa institutio canonica impedimenti tunc illusoria fieret.

Hisce principiis autem non excluditur, quod dispensatio in foro externo conceditur ob rationes personales subiecti; tantum effertur, quod concessio dispensationis in foro externo rationem habere debet impedimenti tamquam institutionis canonicae ad bonum commune; de cetero bonum commune Ecclesiae exigit, ut etiam singulis ob rationem iustam gratiae concedantur.

Contractu bilaterali sponsalitio partes mutuo obligantur ad matrimonium contrahendum. Defectus formae canonicae impedit, quominus haec obligatio pro foro externo habeatur, id est haec obligatio nequit urgeri in foro externo nec ab auctoritate publica nec coram auctoritate publica; ulterius talis defectus formae canonicae impedit, quominus habeatur haec obligatio pro foro interno, id est haec obligatio nequidem inter ipsos contrahentes iuridice efficax fit. Irritatio pro utroque foro igitur refertur ad efficaciam iuridicam; contractus enim sponsalitius factus, etsi forma canonica carens, est exsistens, quia homo gaudens iure contrahendi matrimonium etiam ad ineundum matrimonium se obligare potest. Influxus Ecclesiae in contractum sponsalitium ideoque om

nino non differt ab influxu Ecclesiae in ipsum matrimonium: matrimonium catholicorum carens forma canonica irritum est etiam pro utroque foro. Si clausula « pro utroque foro » in can. 1017 relate ad contractum sponsalitium expresse ponitur, ratio est obvia: Contractus sponsalitius generatim non solet fieri a fidelibus servata forma canonica; contractus sponsalitius generatim fit modo simplici « privato », id est promissione mutuo manifestata; vix enim casus est, ut talis contractus in foro externo urgeatur. Clausula quae irritationem statuit etiam pro foro interno ideoque effert, quod contractus mere modo « privato » factus nequidem « privatam » efficacem obligationem (seu tantum ab ipsis partibus urgendam) condere valet. E contra non indiget speciali elatione, quod matrimonium validum a catholicis contrahi potest tantum forma canonica. Inde a Concilio Tridentino Ecclesia ita urget formam canonicam, ut fideles sciant matrimonium eorum carens forma canonica simpliciter esse invalidum, seu esse invalidum pro utroque foro, quin hoc explicite dicatur.

Vere forum internum etiam dicitur forum conscientiae. Hinc clausula contractum sponsalitium carens forma canonica irritum esse « pro utroque foro » significare posset per talem contractum nec obligationem iuridicam nec obligationem moralem seu in conscientia oriri. Vere concedendum est talem contractum, utpote inefficacem etiam naturaliter, id est quod attinet obligationem iuris naturalis, nequidem inducere obligationem in conscientia, sicuti matrimonium catholicorum carens forma canonica nec iura nec officia iure naturali matrimonio inhaerentia condere valet. Attamen haec contractus inefficacia moralis seu in conscientia habetur *consequenter* ad inefficaciam iuridicam naturalem; agitur enim, quoad matrimonium et quoad contractum sponsalitium, de obligatione morali seu in conscientia, quae *oritur* ex iure efficaciter condito efficacia naturali. Aliis verbis, etiam forum internum est verum forum iuridicum; si in documentis iuridicis sermo est de foro, activitas in foro exercitata

intelligitur iuridica. Relationes iuridicae ordinatae saltem pro foro interno sufficiunt ad actum tuta conscientia ponendum; hoc sensu forum internum recte dicitur forum conscientiae [16].

Conclusio: Contractus sponsalitius vere factus, qui defectu laborat formae canonicae, exsistens est. Hinc, etsi tali contractu nequidem in conscientia oritur formalis obligatio ad contrahendum matrimonium, tamen non potest dici tali contractu nihil esse factum. Habere videtur talis contractus eandem naturam, qualem habet e. g. matrimonium mere civile catholicorum. Nisi partes, quae contractum sponsalitium inefficacem inierunt, mutuo consensu se separent, pars a sponsalitiis recedens iustam causam habere debet. Haec iusta causa videtur haberi, si matrimonium contrahendum iam non consideratur gratum; immo ratio legis can. 1017 propositae videtur esse haec, ne aliquis obligetur ad contrahendum matrimonium, quod ab initio habetur ingratum, quia in hoc casu maiora pericula habentur.

---

[16] Supposita sententia, quae distinctionem inter forum externum et internum reducit ad modum procedendi publice respective occulte (*Eichmann, Mörsdorf*, Lehrbuch des Kirchenrechts auf Grund des CIC, I. 1959[9], 320.), formula can. 1017 § 1 « pro utroque foro » vix explicari potest. Non apparet, quale momentum haberet pro contractu sponsalitio irrito pro utroque foro modus procedendi publice respective occulte. De cetero non raro etiam activitas fori externi secreto fit; exemplum classicum habetur in matrimonio conscientiae. Tale matrimonium sine omni dubio contrahitur in foro externo, non tantum, quia necessitas contrahendi matrimonium in forma canonica praecise significat matrimonium contrahendum esse in foro externo, sed etiam dispositiones can. 1104 ss. omnino exigunt sacerdotem assistentem et testes; tantum eatenus differentia a modo contrahendi ordinario habetur, quatenus omnes tenentur servare secretum. Haec obligatio secretum servandi autem cessat, si rationes boni communis publicationem matrimonii exigunt, qua dispositione nova ratio habetur, quod etiam matrimonium conscientiae fit in foro externo.

c) *Quoad professionem sollemnem.*

Ad normam can. 579 professio sollemnis actus votis contrarios, si sint irritabiles, reddit invalidos. Ita votum sollemne castitatis constituit impedimentum dirimens matrimonii (can. 1073). Cum de impedimentis matrimonialibus iam fuerit sermo, momentum dispositionis can. 579 praesertim quoad votum paupertatis indiget explicatione.

Ius acquirendi et habendi bona materialia in proprietate personali constituit ius fundamentale hominis. Immo hoc ius requiritur quam maxime, ut homo libertate personali finem suum intendere possit. Consilium evangelicum paupertatis bonorum materialium carentiam qua talem non commendat, sed talem carentiam, quae admittitur propter regnum caelorum. Professione sollemni facta homo non iam potest bona materialia valide sibi acquirere aut in proprio dominio habere; omnis actus dominii quoad bona materialia a sollemniter professo nomine proprio positus est invalidus.

Attamen talis actus non est inexsistens. Effectus professionis sollemnis sunt iuris ecclesiastici. Hinc professione sollemni non aufertur, nec auferri potest capacitas radicalis subiecti acquirendi et habendi bona materialia tamquam propria; haec enim capacitas radicalis constituit ius fundamentale hominis, quod qua tale a societate indolis organisatoriae, et hinc etiam ab Ecclesia, auferri nequit. Professio sollemnis aufert exercitium iurium; hinc actus dominii propria auctoritate positi sunt iuridice inefficaces, carent illa «forma» externa in Ecclesia essentialiter necessaria, ut simpliciter sint invalidi.

Quia bona, quae sollemniter professo obveniunt, Ordini (domui, provinciae, respective etiam Sanctae Sedi) acquiruntur (can. 582), sollemniter professus ipse in nullo signo rationis bona tamquam propria acquirit, i. e. Ordo non accipit mediante sollemniter professo, etsi ratione sollemniter professi. Si autem sollemniter professus actum dominii ponit, e. g. attentando hereditatem sibi acquirendi, hic actus quidem est iuridice inefficax, sed

Ordo in hoc casu hereditatem non acquirit. Etsi Ordo ius habet ad hereditatem, quae sollemniter professo advenit, professus actum iuridicum *dominii* exsistentem ponit, quo ipse impedit, quominus ordo acquirat hereditatem. Utique professus in hoc casu iniustitiam committit erga Ordinem, qui ius habet hanc hereditatem exigendi (ius obligatorium), Ordo autem nondum (stante actu contrario professi) acquisivit hereditatem (ius in re nondum habet).

Inhabilitatio, qua sollemniter professus bona materialia iam non potest tamquam propria acquirere et habere, non restringitur ad forum canonicum. Ius enim talia bona acquirendi et habendi est fundamentale hominis ordinis naturalis; exercitium huius iuris Ecclesia in sollemniter professo legitime afficit; hinc haec inhabilitatio est naturalis, ideoque ipsa, et illi conexae dispositiones canonicae etiam in foro civili de se sunt recognoscendae [17]. Si hoc non fit — et saepissime in foro civili hodie non habetur ulla ratio professionis sollemnis — professus actus dominii in foro civili ponens non tantum specietenus agit. Praecise, quia radicalis capacitas agendi professione sollemni non aufertur, professus actus vere exsistentes ponere valet. Utique ipse tenetur actus in

---

[17] Legislatio civilis Status non constituit, nec ulla ratione constituere potest, ordinem iuridicum in se clausum, ita ut nullum elementum huic ordini externum influxum in hoc ordine (civili) habeat, nisi et in quantum a legislatione huius ordinis sit explicite recognitum. Conceptio legislationem civilem constituere ordinem in se clausum indolem positivisticam et nominalisticam refutandam non amittit eo, quod recognoscuntur normae morales ordinis superioris, attamen ordini iuridico extrinsecae (Fr. Carnelutti, Teoria generale del diritto, Roma, 1940, 90 ss. 171); ipsa notio *iuris* tantum ex metaphysica iuris haberi potest; hinc haec notio iuris constituit elementum datum ab extrinseco pro quovis ordine iuridico positivo, e. g. civili. De cetero finis Status est praecise creare ordinem, quo possibile fit exercitium iurium fundamentalium hominis, quae homini competunt ipsa sua exsistentia, id est antecedenter ad Statum, iure naturali. Confer studium auctoris: De efficacia negotii iuridici ecclesiastici extra forum canonicum, Periodica de re morali canonica liturgica, XXXIX, 1950, 117 ss.

foro civili ita ponere, ut illi effectus habeantur, qui secundum dispositiones canonicas sunt debiti, e. g. ut hereditas, quae ad Ordinem spectat, Ordini adveniat, ut bona quae in foro civili forte suo nomine inscribuntur, ad dispositionem tamen sint Ordinis etc. Si autem professus hoc non facit, iniustitiam peragit; Ordo ius suum exigere potest, sed ius in re nondum habet, immo forte nec remedia habentur (in foro civili) ad ius Ordinis vindicandum.

Conclusio: Professione sollemni non aufertur capacitas radicalis ponendi actus dominii,quia talis capacitas constituit ius fundamentale hominis, quod ab Ecclesia directe affici nequit. Aufertur professione sollemni habilitas ponendi actus dominii in bona materialia nomine proprio; actus dominii nomine proprio positi sunt inefficaces, non autem inexsistentes.

d) *Quoad alias institutiones canonicas.*

Non possunt hic referri omnes dispositiones canonicae, quae versantur circa irritationem certorum actuum et circa inhabilitationem personae. Semper autem ipsa irritatio actus et inhabilitatio personae supponit de se actum esse exsistentem aut personam capacitate gaudere ponendi actum. Ita si actus positi sub influxu metus gravis et iniuste incussi ipso iure declarantur invalidi (e. g. votum), actus exsistit; Ecclesia afficit efficaciam actus. Actus positus a Superiore, quin habuerit consensum respective quin audiverit consilium ad normam iuris requisitum (can. 105), est actus exsistens, quia tota substantia actus a Superiore ponitur, consensus respective consilium habet rationem « formae » externae; actui carenti consensu respective consilio deest elementum essentialiter ad efficaciam iuridicam requisitum. Etiam alienatio bonorum temporalium Ecclesiae facta sine licentia ad normam can. 1529 § 1,3 requisita actum tantum iuridice inefficacem reddere videtur, non autem inexsistentem, quia bona in dominio respectivae personae moralis sunt, cuius auctoritas legitima de se de istis bonis disponere valet.

Conclusio finalis

Iura fundamentalia hominis personalitate eius fundantur; habentur ipsa eius exsistentia, referuntur ad bona humana communia, quae ad perfectionem personalem ordinantur; constituunt structuram internam socialitatis humanae ita, ut etiam quaevis societas indolis organisatoriae haec iura recognoscere teneatur nec illa ullo modo auferre valeat.

Iura fundamentalia baptizatorum personalitate supernaturali fundantur; sicuti personalitas supernaturalis ita etiam haec iura characteri baptismali inhaerent; referuntur ad bona supernaturalia modo humano habenda; constituunt structuram internam Ecclesiae tamquam societatis et supernaturalis et vere humanae, ita ut etiam Ecclesia haec iura recognoscere teneatur nec illa ullo modo baptizatis auferre valeat.

Ecclesiae totus ordo supernaturalis concreditus est; ipsius est creare structuram externam seu organisationem vitae socialis ratione finis supernaturalis. Hinc Ecclesia exercitium iurium fundamentalium baptizatorum, immo etiam iurium fundamentalium hominis, ratione finis supernaturalis afficere valet. Ecclesia ita agendo elementum essentiale « formae » externae actuum iuridicorum constituere potest, quo deficiente actus iuridicus, etsi exsistens, iuridice inefficax est seu simpliciter invalidus.

Impedimentum, quod iuribus baptizatorum acatholicorum obstat ad normam can. 87, restrictio iurium per poenam canonicam, irritatio actuum et inhabilitatio personae per leges irritantes et inhabilitantes (quoad matrimonium, contractum sponsalitium, professionem sollemnem etc.) ita explicatur influxu Ecclesiae in exercitium iurium.

Haec sententia servat servanda et explicat explicanda. Servatur principium, quod, sicuti iura fundamentalia hominis ipsa exsistentia habita nulla auctoritate humana auferri possunt, ita nec iura fundamentalia baptizatorum in signo rationis antecedenter ad Ecclesiam

constituta ab Ecclesia auferri valent. Servatur insuper principium, quod Ecclesia, cui tamquam societati indolis organisatoriae totus ordo supernaturalis concreditus est, afficere valet ita exercitium iurium fundamentalium baptizatorum, immo etiam iurium fundamentalium hominis ratione finis supernaturalis, ut activitas iuridica baptizatorum efficaciam non habeat ratione defectus elementi « formae » essentialiter ad efficaciam requisitae.

Explicatur hac sententia praesertim, quod subiectum horum iurium actum correspondentem exsistentem ponere potest, qui tamen ob defectum essentialem « formae » simpliciter est invalidus; ita e. g. quivis baptizatus consensum naturaliter sufficientem matrimonii dare potest; Ecclesia autem exigendo formam canonicam hunc consensum sua efficacia privare potest, ita impediendo vinculum efficax matrimonii et sacramentum.

WILHELMUS BERTRAMS S. I.

ELEMENTUM IURIDICUM FUNDAMENTUM HONESTAE PROCREATIONIS

Studium in doctrinam theologorum Ordinis Seraphici saec. 14

Procedendo modo systematico in statuenda natura ac honestate matrimonii ut instituti socialis Scotus eiusque discipuli tamquam primam circumstantiam honestae procreationis ponunt determinationem personarum. Istam proprietatem Gerardus Odonis appropriationem coniugum vocat. Eius necessitas ponitur ante ipsam contractualitatem vinculi coniugalis. Ratio patet, quia absolute loquendo mutuus consensus non est unica causa possibilis unionis matrimonialis. Circumstantia determinationis personarum procreantium opponitur unioni procreativae vagae et dicit quandam stabilitatem inter personas procreantes, quoddam elementum iuridicum personarum diversi sexus, ex quo altera persona sexus diversi *sua* per respectum ad actum procreativum efficitur. Uti patet, conceptus determinationis personarum, appropriationis coniugum, identificari nequit cum conceptu unitatis et indissolubilitatis vinculi. Conceptus unionis procreativae vagae distinguitur etiam a conceptu simplicis fornicationis, etsi in pluribus cum eo convenit, quia unio vaga primo loco procreationem intendit, dumvero in fornicatione quaeritur principaliter delectatio.

Problema determinationis personarum, etsi non novum, praesens erat medio aevo ratione haereseos Valdensium satis diffusae hoc tempore. Valdenses profitebantur

quemdam anarchismum sexualem et eorum conventus religiosi non gaudebant bona fama [1]. Problema non erat recens, quia iam in antiquitate Socrates, secundum Gerardum Odonis Plato, docebat communismum matrimonialem et ex primis communitatibus christianis exiit secta Nicolaitarum, cui Gerardus Odonis nitendo in auctoritate s. Augustini idem crimen attribuit [2].

Necessitas proprietatis determinatarum personarum in actu procreativo deducitur secundum omnes theologos Ordinis Seraphici huius periodi tum ex iure naturali tum ex iure positivo-divino. Quando vero agitur de natura obligationis provenientis in hac materia ex iure naturali communiter affirmatur eam esse deductam ex principiis naturalibus, hinc actum procreativum vagum semper esse illicitum. Tamquam principia legis naturalis adducuntur: desiderium naturale patris, bonum prolis, bonum familiae et bonum civitatis [3]. Scoto tamen possibile vide-

---

[1] GERARDUS ODONIS, *In IV Sent.*, dd. 26 et 27, q. 2, *Paris, Nat., lat. 3068,* f. 58vb. Moderno etiam tempore est heresis aliquorum vocatorum valdensium, qui certis temporibus congregant se ita, quod viri sunt ad unam partem et mulieres ad aliam partem et ex cunctis hic habentibus commiscent se et istud vocant mixtum.

[2] GERARDUS ODONIS, *loc. cit.*, Ad quod sciendum, quod secundum Augustinum in libro De heresibus, quedam heresis fuit dicta heresis Nicolaitarum, dicta a Nicolao quodam discolo discipulo Apostolorum, de quo habetur Actorum 6-o, qui habebat uxorem pulcherrimam, quam nimis diligebat et circa quam extra modum intentus, quod non poterat sufficienter intendere cultui divino et correptus ab Apostolis, quod eam tantum diligeret, statuit eam communem omnibus et ex hoc predicta heresis sumpsit ortum. Idem Aristoteles 2-o Politie recitat, quod fuit opinio Platonis, quod mulieres deberent esse communes.

Cfr. S. AUGUSTINUS, *De Haeresibus*, 5, PL. XLII, 26.

PETRUS AB AQUILA, *Quaestiones in quattuor Sententiarum libros,* l. IV, dd. 26, 27, q. 2, p. 501b (ed. Venetiis 1583).

[3] HUGO DE NOVOCASTRO, *In IV Sent.*, d. 26, q. 1, *Vat. Chigi, B. VI. 96,* f. 85ra. Item Aristoteles non immerito reprehendit politiam Socratis, 3-o Politie, ubi facit has rationes contra Socratem, qui voluit mulieres esse communes et coniunctionem maris et femine esse vagam, quod est contra rationem deductam ex principiis naturalibus.

tur probationem necessitatis, deductionis necessariae factae ex principiis naturalibus, non esse omnino convincentem et inde unionem vagam non repugnare manifeste rationi naturali, sed etiam in hac hypothesi putat Doctor Subtilis honestatem huius proprietatis esse satis probatam secundum rationem naturalem, « scilicet quod honestum est personas sibi invicem esse determinatas ad actum istum », i.e. ex natura rei secundum eum certe apparet huius proprietatis honestas etiamsi in casu hypothetico non appareat adhuc eius necessitas [4]. Gerardus Odonis, qui de problemate libertinismi sexualis fuse loquitur, argumentis desumptis ex iure naturali comprehendit etiam argumentum ex Sacra Scriptura nitendo auctoritate textus pseudoisidoriani, secundum quem « ius naturale est id, quod in Lege et in Evangelio continetur » [5].

Unio vaga procreativa opponitur imprimis naturali desiderio hominis, quod Deus posuit in eius natura, desiderio cognoscendi suum opus in genere. Hoc desiderium naturale non praetermittit campum activitatis sexualis, campum activitatis procreativae hominis, quia, ut psychologice notat Hugo de Novocastro, in patre adest naturalis tendentia, quae eum spontanee impellit versus suum filium, ad cognoscendum eum. Unio vaga procreativa, quae nullam stabilitatem personarum praebet, irritum facit hunc impulsum naturalem patris, abest enim patri medium naturale cognoscendi se esse revera patrem in genere et huius filii in specie [6].

Vi iuris naturalis ex omni actu procreativo exsurgit in patre obligatio sustentationis et educationis suorum

---

J. D. Scotus, *Opus Oxon.*, l. IV, d. 26, q. unica, p. 576 (ed. Lugduni 1639).

[4] J. D. Scotus, *loc. cit.*

[5] Gerardus Odonis, *loc. cit.* Secundam conclusionem, scil. quod appropriatio uxorum est de iure nature, probo, quia dicit Apostolus; Unusquisque suam habeat propter fornicationem.

Gratianus, *Decretum,* D. 1, Prol., (Richter-Friedberg, I, 1).

[6] Hugo de Novocastro, *loc. cit.,* Item, quia actus talis tollit desiderium naturale patris. Probo, pater naturaliter desiderat cognoscere prolem suam et ideo non debet esse vagus.

filiorum. Gerardo Odonis obligatio haec ex iustitia provenire videtur. Comparationem enim analogicam ducit inter hominem, qui suum proximum vulneravit, et hominem procreantem. Sicut in homine, qui alium vulneravit, adest obligatio relevandi proximum ex conditione indigentiae, in qua eum per suum actum posuit, sic etiam in patre ex actu procreativo exsurgit obligatio erga suum filium. Pater enim non dat filio per actum procreationis naturam, quae ei sufficeret, sed ponit eum in statu indigentiae, est causa eius status insufficientiae tum physicae tum moralis, ideoque inest ei obligatio perducendi filium suum ad statum, in quo filius esse completum acquirat tum in vita physica tum in vita morali. Hinc obligatio educationis suae prolis in patre [7].

Argumentum adhuc insufficiens apparere posset, quia etsi videtur ex eo posse concludi obligationem esse realem, tamen non necessario eam esse patri personalem. Obligatio tamen tantum realis non esset sufficiens. Educatio enim pueri ex parte educatoris exigit maximam sollicitudinem coniunctam cum amore et natura propter hunc finem posuit in patre erga prolem ut opus suum dilectionem spontaneam et in filiis naturalem resonantiam affectus. Filii enim, ut observat Scotus ac Petrus ab Aquila, magis oboediunt patri et ab eo facilius instruuntur quam ab alio. Unice ergo paternitas creat inter educatorem et puerum conditionem necessariam ad rectam educationem [8].

Praeter obligationem sustentationis et educationis incumbit patri etiam ex iure naturali onus relinquendi filiis

---

[7] Gerardus Odonis, *loc. cit.* Ex prima via (e cura educationis puerorum) arguo sic. Omne quod est ad sufficientem curam liberorum, est de iure nature. Sed appropriatio coniugum est huiusmodi, ergo etc. Maior patet, quia educatio liberorum est de iure nature, sicud patet 8-o Ethicorum, ubi dicit Philosophus, quod quia pater dat filio naturaliter naturam indigentem, tenetur sibi de iure nature supplere indigentiam, sicud supra dictum fuerat, quod vulnerans aliquem tenetur revelare indigentiam, in qua ponit ipsum. Minor etiam patet per Philosophum.

J. D. Scotus, *loc. cit.*

[8] Petrus ab Aquila, *Op. cit.*, l. IV, dd. 26, 27, q. 2, p. 502 a Antonius Andreae, *In IV. Sent.*, l. IV, q. 1, f. 156 va.

suis haereditatem. Non sufficit enim dare eis educationem physicam et moralem tantum, necessarium est adhuc filiis media procurare, quibus possit continuare vitam modo eis convenienti [9].

Clarum est in communismo sexuali patrem non posse satisfacere suis obligationibus erga prolem. Per unionem enim sexualem vagam nescit imprimis se esse patrem et etiamsi hoc praesumere posset, impossibile ei esset pervenire ad determinatam notitiam suorum filiorum, nullum enim ei praestaretur medium naturale discernendi sobolem suam ab aliena. Determinata notitia, certitudo puerum esse suum filium est magni valoris pro educatione filiorum, dat enim patri naturalem diligentiam in cura eius educationis; et filii incerti, ut demonstrat experientia etiam huius temporis, male enutriuntur [10]. Sic ergo bonum prolis exigit determinationem personarum procreantium.

In tota hac argumentatione theologi Ordinis s. Francisci potissimum ad patrem attendunt ex ratione obvia, quia unio procreativa vaga mulieris vel non inducit ex sua natura incertitudinem matris vel ut plurimum rema-

---

9 PETRUS AUREOLUS, *In IV Sent.*, l. IV, d. 27, q. un., a. un., p. 171 b (ed. Romae 1605).

10 HUGO DE NOVOCASTRO, *loc. cit.* Secundo dico, quod ad hoc, quod iste actus procreativus sit bonus moraliter, requiritur, quod sit inter personas certas sibi ad hoc determinatas, quia actus prolis procreativus vagus semper de se est malus; quod patet [primo], quia est in detrimentum prolis, quia ad educationem prolis requiritur maxima sollicitudo patris. Sed nullus haberet sollicitudinem, si actus iste esset vagus, quia nullus sciret se esse patrem, ergo etc.

GERARDUS ODONIS, *loc. cit.*, Item patet, quia nullus habet ita diligentem curam cum puero, de quo ignorat an sit suus, sicud si sciret esse suum. Sed hoc non potest scire nisi per appropriationem uxoris, ergo etc.

JACOBUS DE TRISANCTO, *In IV Sent.*, l. IV. d 26, q. 1, *Flor. Nat., Con. Sop. F. 3. 606*, f. 290vb.

PETRUS AUREOLUS, *loc. cit.*

JOANNES DE BASSOLIS, *In IV Sent.*, l. IV. d. 26, q. un., f. 107 rb.

PETRUS AB AQUILA, *loc. cit.*

SUMMA ASTESANA, l. VIII, t. 3, a. 2, p. 534a (ed. Romae 1730).

net sterilis, ut in casu meretricum, quia secundum persuasionem huius temporis semina diversorum virorum unita ad invicem se destruunt. Hinc talis unio est directe contra finem actus procreativi.

Ius tamen naturale, quod in homine fundatur in eius natura humana, originem suam potest habere sive in eius natura generica sive in eius natura specifica. Si agitur de proprietate determinationis personarum, ea non fundatur in natura generis hominis, etsi, ut notat Scotus, unio procreativa vaga nec in bestiis brutis communiter inveniatur, « nam communiter quaevis bestia determinata ad huiusmodi actum naturalem habet suam comparem », eius necessitas provenit ex facto, in quali conditione inveniatur proles a primo momento suae existentiae, an indigeat patre postquam genita fuit vel non. Petrus Aureolus ad hoc illustrandum dat exemplum piscium et animalium ovicantium [11]. In homine necessitas determinati patris et determinatae matris in actu procreativo fundatur in eius natura specifica qua hominis, quia ad eius procreationem non sufficit tantum coadunatio corporum, sed requiritur etiam coadunatio mentium [12].

Factum procreationis non est tantum fons obligationis in patre, sed creat etiam in filiis obligationes erga suos parentes, filius enim debet suis parentibus reverentiam, timorem et amorem filialem. Reverentia et amor filialis ex natura sua impossibile reddunt, quod filii perveniant ad hanc aequalitatem cum parentibus, quae adest inter personas procreantes, hinc unio sexualis inter patrem et filiam, inter matrem et filium specialem malitiam moralem induit. In unione procreativa vaga filius nequit

---

11 J. D. Scotus, *Report. Paris.*, l. IV, dd. 26-28, q. un., p. 787 (ed. Lugduni 1639).

Petrus Aureolus, *loc. cit.*

12 Franciscus Toti de Perusio, *In IV Sent.*, l. IV, dd. 23-42, q. 5, a. 2. *Clm. 8718*, f. 183va. Secunda circumstantia faciens tale velle virtuosum est videlicet, quod ad istam filiorum et prolis procreationem sit determinatus mas et femina, qui duo debent mente et corpore ad prolem procreandam coadunari, ad educandam prolem quoad cultum divinum.

satisfacere suae obligationi erga genitores suos et hoc non propter defectum disciplinae, sed quia nequit scire saltem cum certitudine, quis sit suus pater [13]. Neque maternitas in casu hypothetico liceitatis moralis unionis sexualis vagae esset criterium certum contra incestum, quia mulieres ut plurimum sunt mendaces [14].

Communismus coniugalis opponitur etiam bono familiae eique non modicum damnum affert. Familia est prima cellula civitatis, elementum necessarium, ex quo societas efformatur. Illa est prior civitate, hinc est de iure naturae sicut et civitas de iure naturae sit. Hoc in loco Gerardus Odonis sequitur argumentum Aristotelis, quod ille affert in libro De Re Publica et in libro Ethicorum [15].

---

13 Hugo de Novocastro, *loc. cit.*, Item, quia ille actus vagus tollit necessario reverentiam [filii] ad patrem, quia non potest cognoscere patrem et sic etiam in hoc tollit notitiam et per consequens reverentiam et obedientiam.

Gerardus Odonis, *loc. cit.*, Ex secunda via arguo sic. Omne necessarium ad pietatem et reverentiam parentum est de iure nature. Patet per Tullium dicentem, quod pietas, i. e. reverentia ad parentes est de iure nature. Set appropriatio uxoris est necessaria ad huiusmodi pietatem, ergo etc. Minor patet, quia aliter nullus sciret, quis esset pater suus sive avus vel avunculus et tunc posset sequi horribilis incestus, sic quod pater cognosceret filiam et frater sororem et etiam horribilis irreverentia, quia filius posset se opponi patri vel ipsum occidere et sic periret pietas et reverentia ad parentes.

Landulphus Caracciolo, *In IV Sent.*, l. IV d. 26, q. un., *Pat. Ant. 155*, f. 49va. Quarta circumstantia, que multas includit, est determinatio personarum maris et femine. Nisi enim hec essent, tunc incertus esset quis de sua prole et de sua familia et hereditate relinquenda nesciendo quis sit heres. Nec filius obediret parenti, quem ignoraret suum esse.

J. D. Scotus, *loc. cit.*

Joannes de Bassolis, *loc. cit.*

Petrus ab Aquila, *loc. cit.*

14 Hugo de Novocastro, *In IV Sent.*, l. IV, d. 35, q. un., *Wash., The Holy Name College OFM, 88,* f. 60vb. Hic respondetur ab aliquibus, quod mulier potest scire, de quo et quando concepit. Istud quod dicunt, quod mulier scit etc. non videtur verum universaliter et dato quod sciret, non est ei credendum universaliter, cum sint mendaces ut in pluribus.

15 Gerardus Odonis, *Op. cit.*, f. 59ra. Quarto arguo ex consti

Familia postulat internam structuram, ordinem sibi proprium, in quo datur pater, mater, filii et servi. Ordo domesticus est ordo proprie dictus et alii ordines, ut communitates religiosae, vocantur ordines tantum per antiphrasim, deest enim eis prima relatio societatis domesticae, i.e. relatio ad patrem. Hic fortasse potest videri basis communis hoc tempore affirmationis potissimum inter praedicatores matrimonium ordinem dici debere[16]. Cum alii arguunt potius ex analogiis matrimonii cum ordinibus religiosis, Gerardus Odonis ponit ordinem matrimonialem ut analogatum princeps[17].

Cum bonum familiae principaliter in firma adhaesione eius personarum consistat, in vinculo, qui inter patrem, matrem et filios efformatur, statim apparet indeterminationem personarum in actu procreativo destruere familiam, ad summum possunt eam efformare mater et filius, deficit tamen in ea persona principalis, scilicet pater, qui ignoratur iterum propter unionem sexualem vagam.

Sine appropriatione reciproca coniugum impossibile etiam evadit naturale adiutorium, quod sibi mutuo prae-

---

tutione civitatis sic. Omne opus primo necessarium ad constitutionem civitatis est de iure nature, quia secundum Philosophum, primo Politice, civitas est quid naturale. Sed appropriatio coniugum est necessaria ad primam constitutionem civitatis, ergo etc. Probatio minoris, 8-o Ethicorum dicit Philosophus, quod domus origine prior est civitate. Sed primus ordo domesticus est inter virum et uxorem, primo Politice, quo sublato proprie non est ordo domesticus, quia sicut dicit ibi, domus perfecta consistit in ordinibus et combinationibus; prima est viri et uxoris, secunda patris et filii, tertia domini et servi.

JOANNES DE BASSOLIS, *loc. cit.*

PETRUS AB AQUILA, *loc. cit.*

16 GUILIELMUS PERALDUS, *Summa virtutum ac vitiorum*, l. I, p. III, c. 15, p. 247 (ed. Lugduni 1688).

BERTHOLDUS RATISBONENSIS, *Bertholds Predigten*, p. 282 (ed. Göbel 1905).

17 GERARDUS ODONIS, *loc. cit.* Unde magne communitates religiose dicuntur ordines per antiphrasim, quia non sunt proprie domestice, quia deficit ibi primus ordo domus, sed sunt magis communitates civiles.

stant vir et mulier, illud enim etiamsi praestitum sit a persona diversi sexus, nequit tamen ita bene fieri sicut a proprio coniuge, ut observat Gerardus Odonis [18].

Indeterminatio personarum in actu procreativo adversatur insuper bono civitatis. Bonum enim civitatis consistit in mutua civium inter se unione et eorum mutua amicitia. Ad incrementum huius unionis multum matrimonia conferunt, « quia per contractus matrimoniales certarum personarum ad certas servantur amicitiae et communicationes expedientes et honestae » [19]. Propinquitates cognationis inducunt speciale legamen inter cives, imprimis enim oritur inter virum et mulierem ille amor, amicitia intensissima, quae etsi amorem ad proprios parentes superat, extenditur tamen etiam in consanguineos suae coniugis, et ex amore naturali, quem nutriunt filii erga suos parentes, diffunditur spontanee amor in consanguineos eorum, quia, « qui diligit aliquid, naturaliter diligit id, quod est illius » [20]. Matrimonio ergo ex iure naturali convenit proprietas renovandi amicitiam inter cives. Hic apparet ratio impedimenti consanguineitatis et affinitatis. Ibi enim tantum potest supervenire matrimonium ut elementum restaurativum amicitiae et unionis inter cives, ubi haec naturalis unio evanescere incipit et non antea. Ecclesiae tantum est indicare, in quali gradu illa recedit. Sic unio procreativa vaga destruendo familiam in sua radice vergit in damnum societatis destruendo in civibus vinculum propinquitatis certae [21].

---

[18] Gerardus Odonis, *loc. cit.* Sexto arguo ex sustentatione humane necessitatis sic. Omne necessarium ad sustentationem humane necessitatis est de iure naturali. Sed appropriatio coniugum est huiusmodi, ergo etc. Maior patet. Minor probatur, quia 8-o Ethicorum dicitur: quedam opera viri et uxoris confestim sunt distincta, quia quedam opera sunt per virum, que numquam ita bene fierent per mulierem et e converso, et sic vir indiget operibus mulieris et e converso, quare etc.

[19] Joannes de Bassolis, *loc. cit.*

[20] Hugo de Novocastro, l. IV, d. 40, q. 2, *Vat. Chigi,* f. 97vb.

[21] Hugo de Novocastro, l. IV, d. 26, q. 1, *Vat. Chigi,* f. 85ra. Item, quia iste actus vagus tollit bonum civitatis, que consistit in propinquitate cognationis, que ignoretur.

Gerardus Odonis observat etiam psychologice, quale momentum pro pace civium constituit determinatio personarum in actu procreativo et qualia pericula possunt exsurgere civitati, si loco legitimi coniugii succederet communismus sexualis civium. Cum incertitudine familiae remanerent incertae successiones haereditariae et exinde oriretur confusio et perturbatio reipublicae. Etiamsi obligatio educandi filios imponeretur viris, tamen criterium discernendi inter filios suos et alienos relinqueretur iudicio viri et ille hoc certe non faceret secundum criterium ontologicum, sed secundum criterium subiectivum [22].

Hinc determinatio personarum procreantium, appropriatio coniugum multum confert ad nationum progressum tum temporalem tum moralem. Multum vero ei nocet unio vaga in actu procreativo. Iam in antiquitate Aristoteles contra Socratem ostendit hos effectus pernitiosos oriri ex abrogatione institutionis coniugalis et theologi medii aevi eius argumenta subsumunt atque evolvunt [23].

Appropriatio coniugum mutua non est conditio, quae fluit ex natura hominis lapsi, locum haberet etiam in statu innocentiae. Ius proprietatis, quod originem suam habet in peccato originali et in statu innocentiae locum non haberet, nequit in tota sua extensione, i. e. etiam cum eius existentiae negatione in statu paradisiaco, extendi ad activitatem sexualem. Illegitimus enim est tran-

---

J. D. Scotus, *loc. cit.*

Antonius Andreae, *loc. cit.*

Joannes de Bassolis, *loc. cit.*

Petrus ab Aquila, *loc. cit.*

22 Gerardus Odonis, *Op. cit.*, f. 58vb. Tertio arguo ex pace civium sic. Omne necessarium ad pacem civium est de iure nature. Sed appropriatio coniugum est huiusmodi, ergo etc. Probatio minoris, quia cum sit naturale cuilibet de duobus bonis eligere melius et de duobus malis minus || (f. 59ra) malum, tunc quilibet vellet sibi appropriare filios pulchriores et refutaret turpiores et sic fieret guerra et contencio. Item propter appropriationem coniugum confederationes inter cives, quare etc.

23 Aristoteles, *Politica*, l. 1, c. 2, p. 484; l. 2, c. 1 et 4, p. 496 sq. et 505 sq. (ed. Parisiis 1862); *Ethica Nicomachea*, l. 8, c. 12, p. 100 sq.

situs a communione rerum in hoc statu ad communionem possessionum uxorum, etsi uxor est viro bonum praecipuum, quia unio vaga opponitur institutioni primitivae matrimonii, verbis Genesis, ubi est sermo de viro, qui adhaeret uxori *suae* et non communi [24].

Contra communismum sexualem citantur ut argumentum a theologis franciscanis verba Genesis, quae Christus repetit in evangelio s. Mathaei, 19, 5: erunt duo in carne una, et verba s. Pauli in epistola ad Corinthios: propter fornicationem autem unusquisque *suam* uxorem habeat et unaquaeque *suum* virum habeat [25]. Corpora viri et mulieris facta sunt una caro, quae aequali modo ad eos ut quid proprium et suum pertinent.

P. ANTONIUS MRUK S. J.

---

[24] ALEXANDER AB ALEXANDRIA, *In IV Sent.*, l. IV, d. 41, q. 1, *Flor. Nat., Con. Sop. D. 4. 26*, f. 148rb. Ad illud: uxor est bonum precipuum, dicendum quod non est bonum communicabile. Unde etiam si homo non peccasset, fuissent cetera communia, uxor tamen non fuisset communis, ut patet Genesi 2-o: relinquet homo etc. uxori sue non communi, sed proprie. Propter quod Philosophus 2-o Politicorum et 7-o reprehendit Platonem et Socratem, qui volebant, quod cives uxores haberent communes.

J. D. SCOTUS, *loc. cit.*

[25] J. D. SCOTUS, *loc. cit.*

GERARDUS ODONIS, cfr. n. 5.

ALEXANDER AB ALEXANDRIA, cfr. n. 24.

DE EXTENSIONE FACULTATUM ABSOLVENDI A CASIBUS RESERVATIS DURANTE ITINERE MARITIMO VEL AËRIO

De iurisdictione ad audiendas confessiones, quam, positis ponendis, concedit canon 883 durante itinere maritimo, satis superque scriptum est, tum in manualibus Iuris Sacramentarii, tum in ephemeridibus Iuris Canonici, occasione praesertim duarum Commissionis Interpretum ad hunc canonem declarationum [1], ac motu proprio « *Animarum studio* » (16 dec. 1947), quo Pius XII sacerdotibus iter aërium easdem facultates quas canon 883 iter maritimum facientibus concedit [2]. Superfluum fortasse videri potest ut quidquam amplius hac super re scribatur. Tamen si quis percurrit aliquantum auctores, facile animadvertit extensionem facultatum absolvendi a casibus reservatis in § 2 canonis 883 concessarum, esse adhuc apud ipsos insufficienter determinatam. Multi omittunt quaestionem. Ex his autem qui illam tractant, alii aliter illam solvunt. Porro ita unusquisque propriam interpretationem proponere solet, ut illam simpliciter affirmet ac si esset evidens nullaque indigeret probatione. Hinc est quod diversae interpretationes inveniantur indubitanter propositae, nulla mentione facta de difficultatibus quae insunt vel saltem de auctoribus qui rem forte aliter interpretantur. Ex hoc autem modo procedendi auctorum oritur magna confusio, quae in ipsam praxim redundare potest, cum illi qui interpretationem strictiorem tenent, nullam allusionem faciant ad interpretationem latiorem, quam saltem probabilem esse concedere deberent. Indica-

---

1 CI 20 maii 1923 (AAS, 16, 1924, 114); CI 30 iulii 1934 (AAS, 26, 1934, 494).

2 AAS, 40, 1948, 17.

tiones quae sequuntur speramus aliquid conferre posse ad ambitum dictarum facultatum melius determinandum.

Claritatis causa, transcribimus canonem 883:

§ 1. Sacerdotes omnes maritimum iter arripientes, dummodo vel a proprio Ordinario, vel ab Ordinario portus in quo navim conscendunt, vel etiam ab Ordinario cuiusvis portus interiecti per quem in itinere transeunt, facultatem rite acceperint confessiones audiendi, possunt, toto itinere, quorumlibet fidelium secum navigantium confessiones in navi excipere, quamvis navis in itinere transeat vel etiam aliquandiu consistat variis in locis diversorum Ordinariorum iurisdictioni subiectis.

§ 2. Quoties vero navis in itinere consistat, possunt confessiones excipere tum fidelium qui quavis de causa ad navim accedant, tum eorum qui ipsis ad terram obiter appellentibus confiteri petant eosque valide ac licite absolvere etiam a casibus Ordinario loci reservatis.

Posita hac redactione canonis, quaeritur:

1) Ultima clasula canonis, scilicet « *absolvere etiam a casibus Ordinario loci reservatis* », indicatne tantum casus episcopales, i. e., casus quos ipse Ordinarius loci sibi reservat, an comprehendit etiam casus papales, i. e., casus quos Romanus Pontifex (practice Ius Commune) Ordinario loci reservat?

2) Haec facultas absolvendi a casibus reservatis, cum tantum memoretur in paragrapho secunda canonis 883, limitaturne ad solos fideles de quibus agit haec paragraphus, an extenditur etiam ad illos de quibus agit paragraphus prima eiusdem canonis?

Quoad primum quaesitum, BERUTTI, EICHMANN-MOERSDORF, ONCLIN, MIGUÉLEZ, SIRNA, IONE, MCCULLEN, explicite asserunt agi tantum de casibus quos ipse Ordinarius loci sibi reservat [3]. Idem tenent, prout deducitur

---

[3] BERUTTI, *De iurisdictione quae ipso iure delegatur,* Jus Pontificium, 14, 1934, 66; EICHMANN-MOERSDORF, *Lehrbuch des Kirchenrechts,* II, Paderborn 1950, p. 76; ONCLIN, *Pouvoir de confesser accordé aux prêtres voyageant en avion,* Ephem. Theol. Lov., 24, 1948, 466; MIGUÉLEZ, *Código de Derecho Canónico,* Edic. B.A.C.,

ex contextu, quamvis explicite non dicant, DAMEN, DAVIS-GEDDES, MATTHAEUS A CORONATA, ABBO-HANNAN, PUJOLRAS [4]. E contra, VERMEERSCH, REGATILLO, KELLY, JOMBART, LODOS explicite dicunt facultates absolvendi concessas in § 2 canonis 883 extendi etiam ad casus quos Ius Commune Ordinario loci reservat [5]. Maxima autem pars auctorum, vel nihil omnino dicunt de hac quaestione, vel repetunt simpliciter clausulam canonis, sine ulla declaratione. Ita v. gr. faciunt PRUEMMER, GENICOT-SALSMANS-GORTEBECKE, TANQUEREY-CIMETIER, MERKELBACH, UBACH, CLEYS BOUUAERT, GOUGNARD, FERRERES-MONDRIA, CAPPELLO, LOIANO, IORIO, NOLDIN-HEINZEL, ZALBA, CREUSEN, ROSSI, CUNNINGHAM, VOLTAS, OESTERLE, BERTRAMS, BOSCHI [6].

Madrid 1957, p. 335, nota ad can. 883; SIRNA, *De confessione in itinere aërio,* Rev. Esp. de Der. Can., 3, 1948, 644; JONE, *Commentarium in C.I.C.*, II, Paderborn 1954, p. 123; MC CULLEN, R., *The Jurisdictional Power of a Confessor on a Sea Voyage,* Romae 1958, pp. 52-53.

[4] DAMEN, *Facultas audiendi confessiones durante itinere aërio,* Euntes docete, 1, 1948, 132; DAVIS-GEDDES, *Moral and Pastoral Theology*[7], III, London 1958, 247; MATTHAEUS A CORONATA, *Institutiones Iuris Canonici. De Sacramentis*[2], I, Torino 1951, p. 368; ABBO-HANNAN, *The Sacred Canons,* II, St. Louis 1952, p. 13; PUJOLRAS, *De facultate audiendi confessiones sacerdotibus aërium iter arripientibus,* CpR., 27, 1948, 20-21.

[5] VERMEERSCH, *De can. 883 seu de iurisdictione in mari,* Periodica, 19, 1930, 119*; REGATILLO, *Casos Canónico-morales*[2], II, Santander 1958, p. 431; KELLY, *The jurisdiction of the confessor according to the Code of Canon Law,* New York 1929, p. 183; JOMBART, *Confessor,* en DDC, IV, col. 15; LODOS, *Facultades de los confesores en viajes aéreos,* Sal Terrae, 36, 1948, 310.

[6] PRUEMMER, *Manuale Theol. Mor.*[3], III, Friburgi 1929, pp. 282-283, n. 441; GENICOT-SALSMANS-GORTEBECKE, *Institutiones Theol. Mor.*[17], II, Bruxellis 1951, p. 211, n. 313; TANQUEREY-CIMETIER, *Synopsis Theol. Mor. et Pastoralis*[13], Parisiis 1947, p. 229, n. 423; MERKELBACH, *Summa Theol. Mor.*[9], III, Bruxellis 1954, p. 541, n. 582; UBACH, *Theol. Mor.*[2], II, Bonis Auris 1935, p. 261, n. 1994; CLEYS BOUUAERT, *De sacramentis,* Gandae et Leodii 1931, p. 114, n. 130; GOUGNARD, *Tractatus de poenitentia*[7], Mechliniae 1939, p. 237-238; FERRERES-MONDRÍA, *Compendium Theol. Mor.*[17], II, Barcinone 1950, p. 383, n. 614; CAPPELLO, *De poenitentia*[6], Romae

Quoad secundum quaesitum, BERUTTI, ROSSI, DAMEN tenent facultatem absolvendi a casibus reservatis concedi tantummodo quoad fideles de quibus paragraphus secunda agit, non vero extendi ad fideles de quibus in paragrapho prima sermo est. Alii auctores hanc distinctionem non attendunt, ne illi quidem, de quibus supra, qui expresse sibi proponunt quaestionem de extensione facultatum quoad materiam, num scilicet comprehendantur casus papales necne.

Nobis videtur, 1) clausulam « *absolvere etiam a casibus Ordinario loci reservatis* » comprehendere quoslibet casus Ordinario loci reservatos, praescindendo a reservante; sed attenta integra structura instituti reservationis, tantum quando agitur de casibus papalibus absolvendis opus esse facultatibus specialibus, vi huius clausulae concessis. 2) Fideles in quorum favorem facultas absolvendi a reservatis conceditur, non esse tantum illos de quibus paragraphus secunda canonis 883 agit, sed esse etiam illos de quibus in paragrapho prima agitur.

Agemus separatim de unoquoque puncto.

1953, p. 269, n. 300; LOIANO, *Institutiones Theol. Mor.*, IV, Taurini 1940, p. 363, n. 293; IORIO, *Theol. Mor.*[4], III, Neapoli 1954, p. 269, n. 430; NOLDIN-HEINZEL, *Summa Theol. Mor.*[31], III, Oeniponte 1957, p. 293, n. 344; ZALBA, *Theol. Mor. Summa*, III, Matriti 1958, p. 249, n. 537; CREUSEN, *Epitome Iuris Canonici*[7], II, Mechliniae 1954, p. 104, n. 153; ROSSI, *De facultate audiendi confessiones in aërio itinere,* Apollinaris, 22, 1949, 31-32; CUNNINGHAM, *Faculties on a sea voyage and confessions of nuns,* The Irish Eccl. Record, 93, 1957, 344-346; VOLTAS, *De confessario regulari navigante,* CpR, 2, 1921, 373-375; *Annotationes ad pontificiae Commissionis codici interpretando praepositae responsionem ad can. 883,* Ius Pontificium, 4, 1924, 65-67; *De ministro confessionis c. 883,* Il monitore ecclesiastico, 36, 1924, 78-79; OESTERLE, *De iurisdictione religiosi itinere maritimo durante,* CpR, 24, 1943, 134-142; BERTRAMS, *Annotationes ad motu proprio « Animarum studio »,* Periodica, 27, 1948, 166-173; *De facultate audiendi confessiones durante itinere terrestri,* Periodica, 28, 1949, 30-38; BOSCHI, *Confessione in Mare - in Aereo - in Treno,* Perfice munus, 33, 1958, 687-699.

I. — Extensio Facultatum quoad casus

Argumentum magis perspicuum ad probandum facultatem absolvendi a casibus reservatis concessam vi canonis 883, extendi ad casus iure communi Ordinario loci reservatos, desumitur ex verbis ipsis canonis: Canon adhibet formulam generalem: « *a casibus Ordinario loci reservatis* ». Iam vero sensus obvius et consuetus huius locutionis talis est ut comprehendat quoslibet casus Ordinario loci reservatos, praescindendo ab origine reservationis. Quinam fuerit Superior reservans non attenditur. Ergo nec nos attendere debemus. Reiicienda proinde est interpretatio quae tantum ad casus ab ipso Ordinario loci sibi reservatos hanc clausulam restringit. Talis interpretatio non iam stricta, sed vere limitativa est sensus obvii verborum. Bene praeterea notandum est in hoc canone agi de iurisdictione amplae interpretationis — ut observat Regatillo — utpote concessa ad universitatem negotiorum (c. 200 § 1). Ubi lex non distinguit nec nos distinguere debemus.

Praeter hoc argumentum, adhibitum a Vermeersch et Regatillo [7], alia duo non minoris ponderis mihi afferri posse videntur: Aliud desumptum ex efficacia iurisdictionis a iure quoad absolvendos casus episcopales, aliud vero ex fine concessionis specialis facultatis in casus reservatos, attentis adiunctis in quibus versatur sacerdos durante itinere maritimo vel aërio.

Sacerdos de quo in c. 883, eo ipso quod habet iurisdictionem a iure, potest absolvere a casibus, quos Ordinarius loci sibi reservaverit. Nec ad hoc indiget speciali concessione facultatum in casus reservatos. Sufficit illa iurisdictio generalis ad audiendas confessiones quam a iure habet [8]. Ratio patet: Reservatio nihil aliud est quam avo-

---

7 Vermeersch, *De can. 883 seu de iurisdictione in mari*, Periodica, 19, 1930, 119*; Regatillo, *Casos Canónico-morales*², II, p. 431.

8 Hodie ab omnibus admittitur iurisdictionem, quam habet confessarius navigans vi can. 883, esse a iure, non autem delegatam

catio casus ad Superius tribunal limitando iurisdictionem inferiorum. Ordinarius autem loci hanc limitationem iurisdictionis tantummodo potest imponere illis confessariis quibus ipse iurisdictionem concedit, minime vero illis qui iurisdictionem aliunde accipiunt. Ita v. gr., ut omnes admittunt, illi confessarii qui iurisdictionem habeant a Superioribus religiosis exemptis, possunt absolvere a casibus ab Ordinario loci sibi reservatis subditos talis Ordinarii, qui in domo religiosa degunt ratione famulatus, aut educationis, aut hospitii, aut infirmae valetudinis (cf. c. 514). In casu ergo de quo agimus, sacerdos iter faciens a momento quo, adimpletis conditionibus requisitis, obtinuerit iurisdictionem a iure, iam eo ipso potest absolvere durante toto itinere quoscumque casus ab Ordinariis locorum sibi reservatos. Hoc posito, clasula canonis 883 : « *possunt ... absolvere etiam a casibus Ordinario loci reservatis* », omnino superflua dicenda esset, utpote nihil prorsus operans, si illam tantum ad casus ab Ordinario loci sibi reservatos referimus. Quod quidem reiiciendum est, cum praesumendum sit Legislatorem aliquam specialem facultatem in casus reservatos per hanc clausulam voluisse concedere. Concludendum igitur est in § 2 canonis 883 concedi confessariis iter maritimum facientibus facultatem

---

ab homine. Nemo admitteret hanc rationem, quam dat P. UBACH ad probandum confessarium navigantem non posse absolvere religiosas (iuxta ipsum), si a proprio Ordinario habebat tantum iurisdictionem ad excipiendas confessiones virorum: « Absolvit enim iurisdictione delegata ab Ordinario non a iure. Ius nihil aliud facit nisi ipsam Ordinarii iurisdictionem extendere eadem illi servata natura » (UBACH, *Theol. Mor.*, II, p. 261, n. 1994). Talis iurisdictio erat delegata ab homine dum viguit decretum Sti. Officii diei 17 mar. 1869 (GASPARRI, *Fontes*, IV, n. 1009, p. 314). In illo enim concedebatur ut Ordinarii portus unde solvebantur naves possent concedere iurisdictionem sacerdotibus pro toto itinere. Iurisdictio ergo erat delegata a tali Ordinario. Sed decretum Sti. Officii diei 9 aprilis 1900 (*Fontes*, IV, n. 2138, p. 524), mutavit structuram huius instituti et configurationem, quae transiit in Codicem, dedit. Iurisdictio conceditur a Romano Pontifice ipso iure. Approbatio ad audiendas confessiones ex parte Ordinarii est tantum conditio, ut illa iurisdictio a iure concedatur.

absolvendi a casibus iure communi Ordinario loci reservatis.

Onclin, ut supra innuimus, limitat facultatem absolvendi ad casus ab Ordinario loci sibi reservatos. Hanc autem facultatem deducit non ex verbis canonis, sed ex eo quod sacerdos iter faciens, positis ponendis, iurisdictionem a iure habet ad excipiendas confessiones.

« Enfin, le prêtre, dûment autorisé comme expliqué plus haut, a le pouvoir d'absoudre même des péchés ou des censures réservés par l'ordinaire du lieu. Le pouvoir d'absolution lui est en effet accordé, non par l'ordinaire du lieu, mais par le droi lui même, l'obtention de jurisdiction d'un des ordinaires cités n'etant qu'une condition requisé a l'octroi des pouvoirs nécessaires par le droit commun, *ipso iure* » [9].

Minus attente videtur procedere praeclarus auctor dum sistit in hac deductione ex principiis generalibus instituti reservationis, et non attendit ad verba canonis, quibus Legislatorem aliquam specialem facultatem in casus reservatos concedere velle praesumendum est. Expositio haec omnino admittenda esset, si canon nullam mentionem faceret de reservatis. Posita autem redactione canonis 883, non videtur posse admitti, utpote incompleta. Sequeretur enim clasulam canonis: « *possunt ... absolvere etiam a casibus Ordinario loci reservatis* », nullam specialem facultatem concedere, sed esse mere declarativam potestatis quam confessarii iter facientes, eo ipso quod tales sunt, habent ad absolvendos casus ab Ordinario loci sibi reservatos.

Aliud argumentum ad probandum facultatem confessariorum iter facientium quoad casus reservatos, extendi ad casus iure communi Ordinario loci reservatos, deduci potest ex fine concessionis. Ratio enim cur Legislator talem facultatem concedat, non alia videtur esse quam evitare incommoda specialia quae reservatio secum fert in adiunctis de quibus agit canon, ob difficultatem recurrendi ad Ordinarium loci. Iam vero haec difficultas recur-

---

[9] Onclin, *Pouvoir de confesser accordé aux prêtres voyageant en avion*, Ephem. Theol. Lov., 24, 1948, 466.

rendi eodem modo urget cum agitur de casibus iure communi Ordinario loci reservatis, quam cum agitur de casibus, quos Ordinarius ipse sibi resevat. Recursus enim ad Ordinarium eodem modo faciendus est. Immo maior ratio adest concedendi confessariis iter facientibus specialem facultatem in casus iure communi Ordinario loci reservatos, quam in casus ab ipso Ordinario loci sibi reservatos. Ordinarii enim locorum non solent reservare nisi peccata, raro reservant censuras. E contra, omnes casus Ordinario loci iure communi reservati, sunt reservati ratione censurae. Porro in adiunctis in quibus versantur confessarii durante itinere saepissime — ne dicam semper — dantur illae circumstantiae quibus, iuxta c. 900. 2°, cessat reservatio peccati ratione sui reservati, eo quod sine gravi incommodo aut periculo violationis sigilli sacramentalis, nequeat peti a legitimo Superiore, in casu ab Ordinario loci, facultas absolvendi. Ergo, practice fere numquam subsistet quoad confessarios navigantes reservatio facta ab Ordinariis locorum. Nec ulla remanet obligatio recurrendi postea ad Superiorem, quando reservatio cessat vi canonis 900, ut notum est. Facultas igitur specialis ad absolvendum a casibus ab ipso Ordinario loci sibi reservatis, est confessariis iter facientibus practice innecessaria, cum semper — vel fere semper —, reservatio cesset vi c. 900.

Si vero agitur de casibus iure communi Ordinario loci reservatis, res prorsus aliter se habet, cum omnes isti casus sint reservati ratione censurae, et reservatio censurae non cesset ne in casu quidem urgenti. In casu urgenti, iuxta normas c. 2254, confessarius potest poenitentem absolvere a censura, remanet vero obligatio recurrendi ad Superiorem et standi eius mandatis, nisi agatur de aliquo casu extraordinario in quo recursus sit moraliter impossibilis. Ex alia parte, non videtur posse recenseri ut casum extraordinarium de quo c. 2254 § 3, quemlibet casum reservatum, qui confessario iter facienti occurrat, ita ut possit ipse totam rem componere, sine onere recurrendi. Saltem est res obnoxia magnis scrupulis et anxieta-

tibus. Provide igitur Legislator agit, si specialem facultatem confessariis iter facientibus concedit ad absolvendos casus iure communi Ordinario loci reservatos, data speciali difficultate quae semper adest in adiunctis in quibus versantur tales confessarii, ad recurrendum Ordinario loci.

PP. BERUTTI et SIRNA, cum defendant facultatem canonis 883 in casus reservatos, non extendi nisi ad casus, quos Ordinarius loci sibi reservat, supponunt rationem praecipuam quae Legislatorem movit ad hanc facultatem concedendam, esse ignorantiam reservatorum localium quae praesumenda est adesse in confessario navigante [10]. Quod autem Legislator non attendat ad ignorantiam reservatorum, sed ad difficultatem recurrendi ad Ordinarium, demonstrari potest ex analysi decreti Sti. Officii diei 13 decembris 1906, ex quo § 2 canonis 883 desumpta est.

« Emi ac Rmi Dni decreverunt: Supplicandum SSmo ut concedere dignetur sacerdotes navigantes, de quibus supra, quoties, durante itinere, navis consistat, confessiones excipere posse tum fidelium qui quavis ex causa ad navem accedant, tum eorum qui, ipsis forte in terram obiter descendentibus confiteri petant, eosque valide ac licite absolvere posse etiam a casibus Ordinario loci forte reservatis, dummodo tamen, *quod ad secundum casum spectat,* nullus in loco vel unicus tantum sit sacerdos adprobatus, et facile loci Ordinarius adiri nequeat. — SSmus annuit iuxta Emorum PP. suffragia [11].

In § 2 canonis 883 omissa est ultima conditio limitativa : « *dummodo quod ad secundum casum spectat, nullus in loco vel unicus sit sacerdos adprobatus, et facile loci Ordinarius adiri nequeat* ». Ceterum Legislator in Codice integre omnes terminos Decreti Sti. Officii reproducit, et procul dubio propter easdem rationes. Iam vero, secundum illud decretum, eos fideles qui quoties navis durante itinere consistebat, ad navim accedebant (primus casus) sacerdos navigans semper valide et licite poterat

10 BERUTTI, *De iurisdictione quae ipso iure delegatur,* Ius Pontificium, 14, 1934, 66; SIRNA, *De confessione in itinere aërio,* Rev. Esp. de Der. Can., 3, 1948, 464.

11 GASPARRI, *Fontes,* IV, n. 1281, p. 548.

absolvere a casibus Ordinario loci reservatis, quamvis adesset alius sacerdos approbatus et facile Ordinarius loci adiri posset. Eos autem fideles qui sacerdoti forte in terram descendenti confiteri petebant (secundus casus), talis sacerdos valide et licite absolvere a casibus Ordinario loci reservatis tantum poterat, quando nullus in loco vel unicus tantum esset sacerdos approbatus, *et facile loci Ordinarius adiri nequiret.* Ex hac distinctione clare patet Legislatorem non attendere ad ignorantiam reservatorum localium, quae merito praesumitur adesse in confessario iter faciente, cum talis ignorantia eodem modo adsit si sacerdos confessionem excipit in navi, quam si eam excipit in terra. E contra patet Legislatorem attendere ad difficultatem recurrendi ad Ordinarium loci. Hac de causa, quia praesumitur sacerdoti, qui confessionem excipit in navi semper esse difficile Ordinarium loci adire, concedebatur ei sine ulla conditione facultas absolvendi a casibus Ordinario loci reservatis. Si autem confessio excipiebatur in terra, talis facultas concedebatur solummodo quando de facto loci Ordinarius facile adiri nequibat.

Ergo, si motivum concessionis facultatis specialis ad casus reservatos absolvendos, est difficultas recurrendi ad Ordinarium loci, dicendum est eodem modo valere pro casibus quos Ordinarius ipse sibi reservat, quam pro casibus, quos ius commune Ordinario loci reservat, cum pro utroque genere reservatorum recurrendum sit ad Ordinarium.

Aliae vero rationes quas P. Sirna affert ad probandam opportunitatem concessionis specialis facultatis quoad casus ab Ordinario loci reservatos, eodem modo probant opportunitatem talis concessionis quoad casus, quos ius commune Ordinario loci reservat [12].

---

[12] Haec potestas absolvendi — scribit P. Sirna — a reservatis Ordinario loci revera opportune conceditur a iure quatenus facile casus reservati possent ignorari a sacerdote peregrino et ut fidelibus detur facilis occasio peragendi confessionem absque difficultate, dum petere Ordinarium loci vel Canonicum Poenitentiarium vel alium in his delegatum durum fieri posset poenitenti ob circum-

P. BERUTTI deducit argumentum ad probandum facultatem absolvendi concedi solummodo quoad casus ab Ordinario loci reservatos, ex eo quod haec facultas memoretur tantum in § 2 canonis 883. Ita argumentatur:

Iisdem autem sacerdotibus facultas absolvendi a casibus Ordinario loci reservatis competere dicitur, solummodo quod attinet ad fideles qui — quoties navis in itinere consistat — ad illam accedant, vel qui, ipsis ad terram obiter appellentibus, confiteri petant; manifeste patet proinde quod agitur unice et exclusive de casibus, quos ibidem Ordinarius loci sibi ipse reservaverit (ad normam can. 893 et seqq.): quorum sane notitiam, ut plurimum, habere nequeunt. Ceterum si comprehenderetur etiam censurae quae iure communi Ordinario loci reservantur, explicari non posset cur eadem facultas sacerdotibus navigantibus non tribuatur etiam in can. 883 § 1. Itaque, a casibus iure communi reservatis, itemque a censuris ab homine inflictis, sacerdotes navigantes absolvere nequeunt, nisi servatis praescriptis quae in iure communi ad rem generaliter statuuntur [13].

Supponit Auctor facultatem absolvendi a reservatis competere solummodo quod attinet ad fideles de quibus in § 2 canonis agitur, i.e. ad eos fideles qui dum navis in itinere consistit ad illam accedant vel qui a confessariis navigantibus forte ad terram obiter appellentibus confessionem petant. Hoc supposito, putat non posse explicari, si in § 2 ageretur de casibus iuri communi Ordinario loci reservatis, cur eadem facultas non tribuatur etiam in § 1. De veritate huius suppositi agemus infra, in puncto sequenti. Nunc sufficiat indicare rationem desumptam ex eo quod in § 1 non fiat mentio de reservatis, non probare in § 2 agi solummodo de reservatis episcopalibus. Patet ex supra expositis. Nam si facultas absolvendi a casibus Ordinario loci reservatis, de qua in § 2, limitatur ad casus

---

stantias, veluti distantiam loci vel quia est talibus confessariis notus et nolit instituere confessionem apud ipsos vel nequit iter aggredi ad confessionem extra dioecesim peragendam, etc. (SIRNA, *De confessione in itinere aërio*, Rev. Esp. de Der. Can., 3, 1948, 464).

13 BERUTTI, *De iurisdictione quae ipso iure delegatur*, Ius Pontificium, 14, 1934, 66.

ab ipso Ordinario loci sibi reservatos, tunc, omnino superfluum esset mentionem explicitam talis facultatis facere in § 1, cum confessarius iter faciens possit absolvere casus, quos Ordinarii sibi reservaverint, eo ipso quod iurisdictionem a iure habet, ut supra diximus. Immo, mentio talis facultatis quae fit in § 2, superflua dicenda esset, cum nullam specialem facultatem in casus reservatos concederet, quae non haberetur iam vi iurisdictionis a iure, qua pollet confessarius navigans, ut supra demonstravimus.

Ex eo igitur quod canon loquatur de reservatis solummodo in § 2 canonis 883, nihil potest deduci ad probandam extensionem facultatis, quae in tali canone conceditur, quoad casus Ordinario loci reservatos. Ratio vero cur canon mentionem faciat talis facultatis tantummodo in § 2, non vero in § 1, patebit, ut speramus, ex his quae in puncto sequenti dicturi sumus.

Richard McCullen in suo recenti studio monographico *The Jurisdictional Power of a Confessor on a Sea Voyage,* inclinat in sententiam quae tenet clausulam c. 883 « *a casibus Ordinario loci reservatis* », intelligendam esse tantum de casibus ab Ordinario loci sibi reservatis. Attentis verbis canonis, ut ipse fatetur, adhaereret alii sententiae; sed putat aliqua documenta recentiora Sanctae Sedis probare inconcusse « *incontestably* » verba « *a casibus Ordinario loci reservatis* » referri solummodo ad casus quos ipse Ordinarius sibi reservat [14].

Huiusmodi documenta sunt sequentia: In Constitutione Apostolica *Exsul familia* (1 aug. 1952), inter normas pro Missionariis emigrantium et Cappellanis navigantium, statuitur sub n. 25:

§ 2. Cappellani, firmo praescripto can. 883 C.I.C., peculiaribus normis ac facultatibus a Sacra Congregatione Consistoriali instruentur [15].

[14] Richard McCullen, *The Jurisdictional Power of a Confessor on a Sea Voyage,* Romae 1958, p. 52.
[15] AAS, 44, 1952, 698.

Sacra Congregatio Consistorialis normas pro Cappellanis navigantium de quibus hic agitur, emanavit die 19 mar. 1954. Inter facultates speciales quibus ipsos instruit, habetur haec:

9. Facultas absolvendi, itinere maritimo perdurante, poenitentes quoslibet a censura quam ad tramitem can. 2350 § 1 C.I.C. abortum procurantes incurrunt, servatis de iure servandis[16].

Censura de qua c. 2350 § 1 est reservata Ordinario loci. Hoc posito, RICHARD McCULLEN argumentatur: Si Cappellanis navigantium conceditur *ut facultas specialis*, facultas absolvendi ab hac censura, quae est iure communi Ordinario loci reservata, concludendum est sacerdotem habentem facultates canonis 883 non gaudere potestate absolvendi a censuris iure communi Ordinario loci reservatis[17].

Haec argumentatio non recte procedit, ut clare patet. Confessarius enim de quo in c. 883 et Cappellanus navigantium de quo in his documentis agitur, sunt duae figurae diversae et independentes, quamvis possint per accidens in uno eodemque sacerdote simul haberi. Ut notum est, confessarius de quo in c. 883 est quilibet sacerdos iter maritimum arripiens, dummodo approbatus sit ad audiendas confessiones ab aliquo ex Ordinariis in dicto canone recensitis. Durante itinere maritimo iurisdictionem ad audiendas confessiones et facultates in casus reservatos, accipit a iure vi huius canonis. Cappellani autem navigantium sunt solummodo illi sacerdotes qui in tale officium « peculiari obtento a Sacra Congregatione Consisteriali Rescripto, adprobati et nominati sunt »[18]. Sacra Congregatio Consistorialis tribuit his Cappellanis praeter iurisdictionem ad audiendas confessiones, etiam facultatem peculiarem absolvendi a censura Ordinario loci reservata de qua in c. 2350 § 1. Haec vero iurisdictio ad excipiendas confessiones et haec

16 AAS, 46, 1954, 417.
17 RICHARD McCULLEN, o. c., p. 53.
18 AAS, 46, 1954, 415.

peculiaris facultas in hanc censuram determinatam (non in omnes censuras Ordinario loci reservatas) conceditur prorsus independenter a canone 883. Hoc autem minime impedit quominus si Cappellanus navigantium adimpleat conditiones canonis 883, simul habeat iurisdictionem ad audiendas confessiones et facultates in casus reservatos, quas canon concedit confessariis iter maritimum arripientibus.

Nihil ergo potest deduci ex facultatibus Cappellanorum navigantium ad probandam extensionem facultatum confessariorum de quibus agitur in c. 883, cum sint instituta iuridica prorsus diversa et independentia.

Ex dictis concludere posse putamus, 1) clausulam: « *possunt ... absolvere etiam a casibus Ordinario loci reservatis* », comprehendere casus iure communi Ordinario loci reservatos. 2) Immo solummodo quando agitur de casibus iure communi Ordinario reservatis, confessarium iter maritimum — vel aërium — facientem indigere speciali facultate in casus reservatos, quam haec clausula ei concedit. Ad casus episcopales absolvendos, sufficit ei iurisdictio a iure, quam possidet eo ipso quod est confessarius secundum canonem 883.

II. - Extensio facultatum quoad personas

Remanet solvenda altera quaestio, ea scilicet quae exurgit ex eo quod canon 883 memoret facultatem in casus reservatos tantum in secunda paragrapho. Haec facultas concediturne solummodo in favorem fidelium, qui quoties navis in itinere consistit ad navim accedant vel a confessariis ad terram obiter appellentibus confessionem petant (de quibus § 2), an conceditur etiam in favorem fidelium, qui cum confessario iter faciunt et ab eo in navi durante itinere confessionem petant (de quibus § 1)? Nobis videtur facultatem absolvendi a reservatis de qua in § 2, concedi etiam quoad fideles de quibus agit § 1 canonis 883.

Ratio praecipua desumitur ex paritate rationis et

ex eo quod ex fontibus explicatio obvia assignari possit cur Legislator tantum in § 2 mentionem fecerit de reservatis.

Patet imprimis easdem esse rationes — ne dicamus urgentiores — ad concedendam specialem facultatem in casus Ordinario loci reservatos, pro illis fidelibus, qui iter cum confessario faciunt ab eoque in navi confessionem petunt (§ 1), quam pro illis, qui quoties navis in itinere consistit ad navim accedunt et ibi confessionem faciunt vel sacerdotibus obiter ad terram appellentibus confiteri petunt. Pro omnibus adest difficultas recurrendi ad Ordinarium loci. Immo maior difficultas ad recurrendum est fidelibus navigantibus, quam illis qui in portibus confiteri petunt (§ 2). Non ergo videtur congruum supponere Legislatorem concessisse facultates speciales in casus reservatos in favorem horum, non vero in favorem illorum.

Tamen — potest quis obiicere —, stat littera legis, quae tantummodo facultates in casus reservatos concedere videtur in favorem fidelium, de quibus in § 2. Si Legislator voluisset facultates extendere etiam quoad fideles de quibus in § 1, aliam redactionem legis adhibuisset. Certe. Difficultas vera est. Putamus tamen, supposito argumento desumpto ex paritate rationis, supra relato, mentem Legislatoris esse non limitare facultates, quas concedit sacerdotibus navigantibus, ad solos fideles de quibus in § 2. Redactionem vero canonis, quae non perfecta dicenda est, facilem explicationem habere ex modo progressivo quo haec lex efformata est.

Paragraphus prima canonis 883 colligit ius praecedens prout post successivas ampliationes facultatum, tandem firmatum est in decreto Sti. Officii diei 23 augusti 1905, ex quo haec paragraphus fere ad litteram desumpta est [19]. Hoc decretum — ut omnia praecedentia circa hanc materiam — attendebat solummodo ad fideles qui iter maritimum faciebant. Iurisdictio ad excipiendas con-

---

[19] Cf. GASPARRI, *Fontes*, IV, n. 1009, p. 314; n. 2138, p. 524; n. 1258, p. 536; n. 1275, p. 544.

fessiones durante itinere maritimo, sacerdotibus navigantibus, qui conditiones requisitas adimplerent, concedebatur tantum quoad hos fideles. Nec ulla speciali facultate in casus reservatos huiusmodi confesarii gaudebant. De hoc ne verbum quidem in illis decretis invenitur.

Paragraphus autem secunda canonis 883 — ut supra innuimus — reproducit decretum Sti. Officii diei 13 decembris 1906, quo sacerdotibus navigantibus qui iurisdictionem haberent ad excipiendas confessiones fidelium secum navigantium, notabiliter ampliatae sunt [20]: 1) *Quoad personas* concedebatur eis ut quoties navis in itinere consisteret possent excipere confessiones fidelium ad navim quavis de causa accedentium atque etiam eorum qui ipsis forte in terram obiter descendentibus confiteri peterent. 2) *Quoad casus reservatos,* eis concedebatur facultas specialis ad absolvendos hos fideles etiam a casibus Ordinario loci reservatis. Addebatur conditio restrictiva quod attinet ad fideles qui in terra confessionem peterent, scilicet ut nullus in loco vel unicus tantum esset sacerdos approbatus, et facile loci Ordinarius adiri nequiret. Ex hac restrictione, clare patet Legislatorem in facultate speciali in casus reservatos concedenda attendisse praesertim ad illos fideles qui in navi confessionem facerent. Quoad hos nulla conditione limitatur facultas absolvendi a casibus Ordinario loci reservatis. Certe decretum loquitur tantum de illis fidelibus qui quavis de causa ad navim accederent, dum navis in itinere consisteret. Nullam mentionem facit de illis qui iam in navi essent utpote navigantes. Sed semel concessa facultate absolvendi *in navi* a reservatis, dicendum videtur confessarium ea uti posse eodem modo quoad fideles qui ad navim accedebant, quam quoad fideles qui iam in navi erant. Secus enim confessarius, dum navis consistebat in itinere, deberet investigare semper ac casus reservatus ei praesentaretur absolvendus, utrum ageretur de fideli iter maritimum faciente an de aliquo qui ad navim quavis de causa accessisset. Quod quidem patet non esse conforme modo ordi-

---

[20] Gasparri, *Fontes,* IV, n. 1281, p. 548.

nario quo Legislator procedere solet in facultatibus huiusmodi concedendis. Sed si admittitur confessarium navigantem potuisse in navi absolvere a casibus Ordinario loci reservatis omnes fideles — etiam secum navigantes —, dum navis in itinere consistebat, affirmandum videtur eum potuisse id idem facere etiam durante itinere, dum navis, non consistebat, sed navigabat.

Putamus igitur, voluntatem Legislatoris fuisse concedere aliquam specialem facultatem in casus reservatos sacerdotibus navigantibus, qui adimpletis conditionibus requisitis, iurisdictionem a iure haberent ad excipiendas confessiones, et quidem in favorem omnium fidelium, quorum confessionem excipere possent vi illius iurisdictionis a iure. Sed ex eo quod hanc specialem facultatem in casus reservatos concessit Legislator in eodem documento in quo ampliabatur iurisdictio ad excipiendas confessiones relate ad illos fideles qui ad navim accederent vel in terram sacerdotibus obiter descendentibus confiteri peterent, videtur talem specialem facultatem in casus reservatos concedere tantummodo relate ad hos fideles, non vero relate ad illos fideles, ad quorum confessionem excipiendas confessarii navigantes iurisdictionem a iure habebant, vi legum praecedentium.

Hic defectus claritatis permansit in canone 883, eo quod totam materiam diviserunt codificatores in duas paragraphos, in quarum prima normas vigentes usque ad decretum diei 13 dec. 1906 collegerunt, in altera vero fere ad litteram hoc decretum transcripserunt. Cum autem de facultate in casus reservatos mentio fiat tantum in hoc decreto, etiam nunc haec facultas solummodo in § 2 canonis memoratur. Hinc est quod videatur Legislator Codicis, si tantum ad litteram legis attenditur, facultatem specialem in casus Ordinario loci reservatos concedere dumtaxat quoad fideles de quibus in § 2 sermo est, non vero quoad illos fideles de quibus in § 1.

Notandum tamen est hanc quaestionem, nostro iudicio, non habere momentum practicum adeo magnum, ut primo aspectu forte videri potest. Nec nos in ea exponen-

da immorati essemus, nisi auctores aliqui essent qui in hac distinctione inter fideles de quibus in § 2 et eos de quibus in § 1 agitur, insistant, ac si ageretur de re quae magnam attentionem mereatur. Delimitemus quaestionem: 1) Quoties navis durante itinere consistit, certo confessarius navigans potest in navi absolvere omnes fideles — etiam secum navigantes — a casibus Ordinario loci reservatis, ratione supra indicata. 2) Idem dicendum est cum navis non consistit in itinere, sed sistit adhuc in portu initiali, vel iam in portu finali, dummodo iam inceperit iurisdictio a iure (in primo portu) et nondum cessaverit (in portu finali), iuxta conditiones iure requisitas. 3) Cum navis navigat extra aquas iurisdictionales, i. e. per aquas ubi nullus loci Ordinarius iurisdictionem habet, patet non posse dari casus Ordinario loci reservatos. Casus quos ius commune Ordinario loci reservat, in his locis nulli Ordinario subiectis, vel desinunt esse reservati vel fiunt reservati Sanctae Sedi. Iam vero, in hac materia, utpote odiosa, tenenda est interpretatio benignior. Ergo concludendum est in his locis sufficere iurisdictionem simplicem ad excipiendas confessiones, ut confessarius possit absolvere a casibus iure communi Ordinario loci reservatis.

Difficultas igitur potest esse solummodo cum casus Ordinario loci reservatus absolvendus sit a confessario navigante, dum navis navigat per aquas littorales iurisdictioni alicuius Ordinarii loci subiectas. Sed nemo est qui non videat quot scrupulis et difficultatibus practicis sit obnoxia haec continua attentio ad videndum utrum navis consistat an naviget, utrum naviget per aquas iurisdictionales an per aquas nulli Ordinario subiectas, ut ex his deducat confessarius in unoquoque casu concreto qui ei durante itinere praesentetur absolvendus, utrum possit necne illum absolvere. Quamvis non essent aliae rationes, haec sufficeret ad reiiciendam talem interpretationem legis, et ad affirmandum simpliciter confessarium navigantem durante toto itinere posse absolvere a casibus Ordinario loci iure communi reservatis omnes fideles quo-

rum confessiones excipere potest vi iurisdictionis a iure iuxta c. 883 acceptae.

Haec omnia valent a fortiori si facultas absolvendi a casibus Ordinario loci reservatis concessa in § 2 canonis 883, intelligitur de casibus dumtaxat ab ipso Ordinario loci sibi reservatis, ut volunt auctores quos supra memoravimus. In hac interpretatione, praeterquam quod inutilis est practice talis facultas — cum casus episcopales fere semper sint peccata ratione sui reservata, quorum reservatio in adiunctis de quibus agimus, cessat vi c. 900, 2°, — additur difficultas practica cognoscendi limites territoriales uniuscuiusque Ordinarii, cum tales reservationes non urgeant nisi intra territorium. Si attenditur praeterea velocitas magna qua navis, praesertim aërea — omnia enim quae dicuntur de itinere maritimo ad iter aërium applicanda sunt — percurrit territorium, concluditur inadmissibile esse sententiam quae tenet facultates in casus reservatos in § 2 canonis 883 concessam, referendam esse ad casus episcopales, et quidem tantum quoad fideles de quibus in hac § 2 agitur. In hac sententia pervenitur ad casuisticam infinitam et minus convenientem. Non videtur admittenda, v. gr. haec expositio P. Damen:

Ultimum hoc incisum in canone non dicitur pro fidelibus cum sacerdote navigantibus quum reservatio contineatur territorio, neque extendatur ad altum mare; sed in machina aërea sacerdos videtur omnino absolvere posse etiam secum itinerantes a reservatis in territorio quod machina transvolat, ob paritatem scil. conditionis cum iis qui accedunt ad machinam vel sacerdotem obiter descendentem petunt ut se absolvat » [21].

Re vera principia ex quibus auctor procedit conducunt ad proponendam hanc possibilitatem theoreticam absolvendi a casibus reservatis in loco quem machina transvolat. Sed quoad possibilitatem practicam, — etiam

---

21 Damen, *Facultas audiendi confessiones durante itinere aërio*, Euntes docete, 1, 1948, 132.

praescindendo a quaestione utrum et quo usque in aëre Ordinarius iurisdictionem exerceat [22] — posset quis quaerere quomodo sacerdos possit scire supra quam dioecesim transvolat et utrum tempus ei suppetat ad excipiendam confessionem vel brevissimam dum machina territorium transvolat in quo casus absolvendus reservatus est.

Conclusiones

1) *Quoad casus*: Certum est confessarium, qui iurisdictione a iure sit praeditus iuxta normas c. 883, habere facultatem absolvendi a casibus iure communi Ordinario loci reservatis. Argumenta ad hoc affirmandum talia sunt ut non opus sit recurrere ad c. 209. Si quis autem putat aliquod dubium esse in hac re, saltem vi c. 209 in praxi ut rem certam habere potest.

2) *Quoad personas*: Talis confessarius potest absolvere a casibus iure communi Ordinario loci reservatis, non solummodo fideles qui ad navim quavis de causa accedant vel ab ipso ad terram obiter appellente confessionem petant (de quibus in § 2), sed etiam eos qui iter cum ipso faciunt et in navi confessionem petunt (de quibus in § 1). Vel melius, potest absolvere a casibus iure communi Ordinario loci reservatis omnes fideles, quorum confessiones excipere potest vi iurisdictionis a iure acceptae iuxta normas c. 883. Dubium quod suscitari potest quoad fideles qui cum confessario navigant et confessionem petunt in navi dum haec navigat per aquas iurisdictionales, non videtur attendendum. Si tamen opus esset, suppleret Ecclesia iuxta c. 209.

URBANUS NAVARRETE, S. I.

---

[22] Circa hanc quaestionem, cfr. BERTRAMS, *Annotationes ad motu proprio « Animarum studio »*, Periodica, 27, 1948, 170.

NOTA DE PRAECEDENTIA PATRIARCHARUM *

Pontificia Commissio ad redigendum Codicem iuris canonici orientalis sequentem interpretationem authenticam dedit canonis 215 § 2 e Litteris Apostolicis Motu Proprio datis « Cleri sanctitati » Responsum ad propositum dubium:

An vi can. 215 § 2 « Licet charactere episcopali careant (Legati Pontificii) praecedunt tamen omnibus Hierarchis, qui non sint cardinalitia dignitate insigniti », iidem Legati praecedant Patriarchis.

R. *Negative,* cum nomine *Hierarchae* non veniat Patriarcha, ad normam Litterarum Apostolicarum « Postquam Apostolicis Litteris » diei 9 februarii anni 1952, can. 306 §§ 2, 4.

Sanctissimus Dominus Noster Pius Divina Providentia Pp. XII dignatus est specialem normam ab hac Pontificia Commissione propositam, inserendam in can. 215 § 2, approbare atque ut eadem norma in exsecutionem illico deducatur iubere.

Norma autem haec est: « Licet charactere episcopali careant, praecedunt tamen omnibus Hierarchis qui non sint cardinalitia dignitate insigniti, aut patriarchali, dummodo Patriarcha in proprio territorio degat et caeremoniis vel officiis proprii ritus praesit; sed hoc quoque in casu, Legati Patriarchis praecedunt si explicitum mandatum cum praecedentia pro particularibus actibus iis a Summo Pontifice commissum fuerit ".

Datum Romae, die 23 m. iunio 1958.
De speciali mandato Sanctissimi

GREGORIUS P. Card. AGAGIANIAN, *Praeses*

L. ✠ S. A. COUSSA, *a secretis*

(AAS L [21 aug. 1958] p. 550; Periodica 1958, p. 481).

---

* Quaedam ad modum commentarii scripta, omissis omnibus monumentis e miscellanea nostra (XLVII 1959 - Fasc. III-IV) tempestive in lucem edi non potuerunt, nunc ob eorum momentum occasione Concilii Oecumenici hac in nota exponuntur.

1. Privilegia Patriarchae quoad praecedentiam.

Institutum patriarchale, ut notat ipse Pius XII in Prooemio ad Motu Proprio « Cleri Sanctitati » (AAS XXXXIX [15 aug. 1957] p. 435) « memoratu dignum prae ceteris videtur ... quippe quod orientalis ecclesiasticae ordinationis veluti praecipua nota sit. Proprii talis instituti canones, christianae venerandae antiquitatis vestigia prae se ferentes, munera, iura et privilegia iustasque attributiones recensent ».

Conservatio iurium, privilegiorum, ordinationis totius ecclesiarum orientalium veluti cardo tractationum fuit in conciliis ubi de unione Orientalium cum Ecclesia Romana actum est atque in Bulla pontificia « Laetentur Coeli » Concilii Florentini haec iura etc. confirmata sunt clausula: « Renovantes insuper ordinem traditum in canonibus, coeterorum venerabilium Patriarcharum, ut Patriarcha Constantinopolitanus secundus sit post sanctissimum Romanum Pontificem, tertius vero Alexandrinus, quartus autem Antiochenus et quintus Hierosolymitanus, salvis videlicet privilegiis omnibus et iuribus eorum » [1].

Ipsi Concilio aderat Patriarcha Constantinopolitanus Josephus, qui unioni subscripsit et in omnibus secundum suam dignitatem et traditionem sua praerogativa obtinuerat; sed durante Concilio defunctus est. Interea disputatio orta est de praecedentia inter duos archiepiscopos Angliae, quorum unus secundum sedis dignitatem alii praecedebat, sed hic ultimus e contra Cardinalis creatus est. Hac occasione affirmatum est ius Cardinalium omnibus praecedendi (Eugenius IV « Non mediocri » anno VII Pont. (inter 6-III et 6-VII-1439). De facto, absoluto concilio, in subscriptionibus Cardinales praecedunt omnibus aliis Praelatis. Quae tamen praecedentia quoad Patriarchas antiquos orientales inde affirmare non licet cum Bulla « Laetentur », quae posterior est, clausulam privilegiorum contineat.

Ceterum hi Patriarchae jam inde a principio alio

[1] *Magnum Bullarium Rom.,* T. 5, p. 41.

modo tractati erant ac titulares latini et Patriarchae « minores » [2].

Post Concilium Florentinum, mox reiecta unione in Oriente, relationes cum successoribus antiquorum patriarcharum orientalium rariores factae sunt adeo ut, constituto post longum tempus, novo coetu catholico illorum rituum cum proprio Patriarcha, numero ceteroquin fidelium satis reducto, quaestio praecedentiae Cardinalium theoretice et practice in ipsorum favorem soluta videbatur, saltem quod spectat ad curiam romanam; in quibusdam vero regionibus orientalibus praxis aliquatenus secundum antiquam traditionem conservata est.

In Concilio Vaticano Melkhitarum Patriarcha Joussef vehementer, sed in vanum, conatus est ut clausula concilii Florentini iterum apponeretur. Sic enim dixit: « Nemo profecto ignorare poterit qui acta concilii Florentini perlegit, quod Patres Graeci nonnisi et non prius, post etiam tot conatus et labores, doctrinae de primatu subscripserint, cum praedicta declaratio, limitatio, sanctio locum in decreto obtinuerit; quam clausulam ecclesia orientalis ut propugnaculum suae autonomiae, ut pignus suarum immunitatum, ut securitatem tandem omnium suarum institutionum esse, arbitrata semper est. Haec clausula est et fuit semper sicut fundamentum, quo summi pontifices innixi de revocandis schismaticis ad unitatem pertractarunt, et cuius veritate una pars ecclesiae graecae in communione cum Ecclesia romana adhuc perdurat. Haec, inquam, clasula est unica tabula et spes quae remanet, ut graeci, conservatores tenacissimi suarum antiquitatum, ad oboedientiam sedi apostolicae praestandam reduci possint ... ».

Citat dein textum Pii IX: « In suprema »: « Itaque non aliud vobis imponimus oneris, quam haec necessaria, nimirum ut ad unitatem reversi, consentiatis nobiscum in professione verae fidei, quam ecclesia catholica tenet et

---

2 Patrizi Piccolomini Agostino, *Rituum Ecclesiasticorum sive Sacrarum Ceremoniarum Sacrosanctae Romanae Ecclesiae libri tres.* Venetiis 1515. Liber I, sect. XIV, cap. III, p. LX.

docet, et cum ecclesia ipsa supremaque hac Petri sede communionem servetis ... ».

Et postea: « Summam et plenissimam ecclesia orientalis Romano pontifici tribuit potestatem, sed hac conditione ut eius plenitudo et principalitas cum iuribus sedium patriarchalium componeretur ... » (Mansi LII col 134-36).

Etiam post Concilium Vaticanum declarationes Romanorum Pontificum ne diminutionem subirent Orientales ad unitatem redeuntes, pluries prolatae sunt. Sufficit indicare Leonis XIII « Praeclarae gratulationis » 20-6-1894, « Auspicia rerum » 19-3-1896, « Omnibus compertum » 21-7-1900 [3]. Sic enim dicit (« Omnibus compertum »): « Quoad patriarchalia iura, privilegia, munera, praerogativas, nihil detractum volumus aut imminutum ».

De praecedentia tamen Patriarcharum super Patres Cardinales quaestio non iam habetur, saltem quoad Patriarchas qui nunc sunt in Ecclesia Catholica; itaque sine alio illud citat inter privilegia Patriarcharum Motu Proprio « Cleri sanctitati » c. 185 § 1. 21°: « Praecedendi omnibus Praelatis non exclusis Patriarchis et Legatis Pontificiis ».

2. Patriarchae et Legati Romani Pontificis.

Quaestio de praecedentia inter Nuntium vel Delegatum Apostolicum et Patriarcham occasio fuit nonnullarum difficultatum. Legatus Apostolicus mittebatur in regiones Orientales sive ut examen institueret de rebus ad ipsam Patriarchae personam spectantibus, sive ut Synodum convocaret, sive propter alias rationes, sed in plerisque casibus ut Delegatus simplex sine ulla speciali missione. Romani Pontifices et Sacra Congregatio de Propaganda Fide non semel intervenit ad regulandas relationes inter Legatos et Patriarchas. Vel in ipso iuramento emisso a quodam noviter electo Patriarcha melkhita di-

[3] Leo XIII P. M., *Acta*. Vol. XIII, p. 201; Vol. XVI, p. 81; Vol. XX, p. 201.

citur: « Legatum Apostolicae Sedis in eundo et redeundo honorifice tractabo » (Mansi XLVI col. 502 [a° 1790]). Quoad Maronitas explicitior traditio haberi videtur. In Synodo Libanensi a° 1736 Ablegatus Josephus Simon Assemani thronum occupavit in cornu epistolae dum Patriarcha suum thronum habebat in cornu evangelii. Postea in Synodo Bekorke 1790 Delegatus Apostolicus, cui etiam incumbebat onus synodum convocandi, praecedentiam super Patriarcham sibi vindicavit; inde contestatio exorta est momento ingressus in ecclesiam. Tandem postquam Delegatus primum locum concessisset Patriarchae, ipse Patriarcha sua vice praecedentiam concessit Delegato [4].

Exstant praeterea multa documenta S. Sedis in quibus Patriarchae nomen constanter nomini Delegati praeponitur (sic Clemens XI « Quod pastoralis » 29-1-1721; Clemens XIV « Ex iniuncto » 19-7-1770; decreta S. C. de Prop. Fide « Cum non sine » 12-8-1816; it. « Cum relatum » 4-4-1819; similiter in Actis Synodorum ubi Patriarchae primum obtinent locum et primi subscribunt etc.) [5].

Huic correspondet praxis in Oriente ubi fere semper praecedentia dabatur Patriarchis.

Leo XIII modo generali monuit (Constit. Apost. « Orientalium dignitas » ad fin.): « Delegatis ... Apostolicis commendatissimum volumus ut illarum gentium tradita ab maioribus instituta honore debito vereantur; Patriarcharum auctoritatem qua par est obsequium colant, colendam curent atque in officiorum cum eis permutatione, consilium expleant Apostoli: ' Honore invicem praevenientes ' » (Rom. XII. 10).

3. Praecedentia inter Patriarcham et Legatum secundum novum ius.

De can. 215 § 2, de qua interpretatio authentica nunc data est, scripsit R. P. A. Coussa in supplemento ad Vol. I

---

[4] *Codif. Orient. Fontes,* § XII, Series I, p. 995.
[5] *Ib.,* pp. 995-997.

Praelectionum de iure Orientalium: « Littera huius paragraphi praecedentiae ordinem clare praebere non videtur, eo quod dum in § 1 expressam mentionem Patriarchae facit, in praesenti § 2 ubi Patriarchae expresse nominandi sunt — agitur enim de re non favorabili, — non nominantur » (p. 25 ad hunc can.). Reactio quae suscitata est in oriente ostendit ipsos Orientales hunc canonem interpretatos esse in sensu praecedentiae Legati apostolici super Patriarcham. Sic in sermone Excmi Dñi Petri Medawar, Archiep. Auxil Patriarchae Melkhitarum Cairi die 14-II-1958 (cfr. *Irenikon,* T. XXXI, [2] Trim., 1958 pp. 235-245): Nedum ostendat mundo orthodoxo quisnam locus ei, spectaret in Ecclesia Una, novum ius canonicum .... ipsi praebet patriarchas deminutos, quibus concedere placuit quaedam privilegia valoris mere historici sed (alia) principaliora praevio assensu subiecta sunt vel subsequenti confirmationi. Cum huiusmodi conceptione institutionis patriarcharum, satis naturaliter eis assignatus est, in ordine praecedentiarum, locus valde distans a Papa. His tandem venerabilibus vicariis christianismi authentice apostolici ... his capitibus ecclesiarum matrum quae lumen christianismi in universum mundum diffuderunt diu antequam crearetur cardinalatus primitialis; his symbolis viventibus unitatis catholicae fidei et moralitatis in necessaria diversitate consuetudinum, disciplinarum vel rituum ... quisnam locus reservatur eis in novo Iure Canonico in hierarchia Ecclesiae? Quin ratio habeatur totius illius haereditatis sanctitatis et honoris, neque illius quod exprimunt quoad tempus praeteritum et spei quam constituunt pro tempore futuro, novum ius canonicum illorum locum removit, non solum post septuaginta duos (sic) cardinales romanos, sed post centenam legatorum apostolicorum, vel mere sacerdotum, et interdum post simplices episcopos ritus latini. Et cur haec? Unice quia uniti sunt Romae ... (pp. 290-91).

« ...litteras synodales Papae detulimus ...; possum testificare hodie Papam vere patrem communem esse; ius fieri si quis ad eum recurrerit, accessum nostris petitioni-

bus concessum non tantum benevolum et fiduciam inspirantem, sed expostulationes nostras examinatum iri sub felicibus auguriis ... » (ib. p. 292).

In aliis canonibus invenire est de hac praecedentia. Comparando textum de privilegiis Cardinalium in Codice latino cum textu Motu proprio quaedam prioritas concedenda videtur Patriarchis:

Dicit CIC can. 239. 21° Cardinales habere ius praecedendi: « omnibus Praelatis etiam Patriarchis imo ipsis Legatis Pontificiis », quod clare maiorem dignitatem in his ultimis indicat; sed Codex iuris latini forte prae oculis potius habet patriarchas latinos (c. 271). In canone correspondente Motu Proprio dicitur canone 185. 21°: « Praecedendi omnibus praelatis non exclusis Patriarchis et Legatis Pontificis »; suppressio verborum « imo ipsis » non inconsulte videtur eo magis quod nunc in textu Motu proprio hi duo dignitarii citati constituunt seriem in qua, sicut ordinarie, primus nominatus dignior habetur.

Clarius hoc apparet ex Motu Proprio « Sollicitudinem nostram » ubi in can. 15, qui inter iudicandos ab ipso Romano Pontifice, post eos qui supremum actu tenet populorum principatum etc. nominat: 2° S. R. E. Cardinales et Patriarchas;

3° Legatos Sedis Apostolicae Sedis et, in criminalibus, Episcopos ... » in quo textu ordo dignitatis negari non potest.

Sed iam in ultimo Motu Proprio « Cleri sanctitati » ordo inversus habetur in 55: « Apud judicem laicum conveniri nequeunt 1° Sine licentia Sedis Apostolicae: Patres Cardinales, Legati Romani Pontificis, Patriarchae, Archiepiscopi ... » ubi omnino ordinem dignitatis sequi voluisse videtur canon. In canone vero correspondente Codicis latini de Patriarchis mentio non fit.

Quod autem spectat textum canonis 215 § 2, ipse non necessario Patriarchas includit; loquitur tantum de « *Hierarchia* ». Sane etiam si textus clarus non est, potius

---

6 A. Coussa, *Epitome* ... Vol. I. *Supplementum,* p. 25.

videtur concedere praecedentiam Legatis super Patriarchas cum ipsi sint Episcopi cum propria eparchia, et inde « Hierarchae » patriarchali dignitate insigniti.

Verum est Patriarchas, in quantum tales, non esse Hierarchas, ad normam can. 306 § 4 Motu Proprio « Postquam ... », sed tantum Hierarchae in propria eparchia — quam omnes habent. Inde secundum antiquum textum stricte sumptum can. 215 § 2, ubi Patriarchae sunt Hierarchae — atque ibi maiorem potestate mhabent quam in aliis partibus patriarchatus — ipsi locum cedere debebant Legatis cum non essent « cardinalitia dignitate insigniti »; quae regula non valeret quoad alios locos, ubi eorum potestas est tantum mediata, scl. in partibus Patriarchatus quae sunt directe eius cuius subsunt i. e. Episcoporum, quia ibi non sunt « Hierarchae ».

Interpretatio authentica est applicanda solis Patriarchis, non autem Archiepiscopis, quamvis ipsi potestatem habeant similem, sed inferiorem, Patriarchis, sive ex iure actuali, sive ex historia. Sed neque haec praecedentia Patriarcharum est absoluta: conditiones ponuntur: « dummodo Patriarcha in proprio territorio degat ... » inde non sufficit ut sit in ecclesiis proprii ritus extra territorium patriarchatus. Additur ut alia conditio, coniuncta cum prima: « et coeremoniis vel officiis proprii ritus praesit ». « Praeesse » non necessario requirit ut sit solus Patriarcha, nam ipse potest repraesentare suum ritum in coeremoniis et officiis ubi plures sunt ritus, sed multa secundum consuetudinem decidi debebunt, quae est « optima legum interpres ».

A. Wuyts S. I.

MONUMENTA

Summarium Primae Romanae Synodi Constitutionum de Normis Praeviis et de Cleri Iuribus et Officiis [art. 1-74]

Huius Synodi hoc est singulare privilegium, habendi ut legislatorem Summum Pontificem qui usus est non solum potestate ordinaria Episcopi dioecesani, sed etiam potestate Summi Pontificis, immutando aliquando ipsas leges universales Ecclesiae, et hoc ipsum explicite declaratur in constitutione « *Sollicitudo omnium Ecclesiarum* » data die 28 iunii 1960, qua Synodus solemniter promulgata est; dicitur enim: « de Nostrae plenitudine potestatis, uti Summus Pontifex et Romanae dioecesis Episcopus etc. ». Unde nullum dubium exurgere potest de valore legum etiam quando contra canones Codicis Iuris Canonici aliquid statutum est.

Divisio: Praemissis normis praeviis de synodalibus constitutionibus et de Curia dioecesana, tota materia in tres libros dividitur: primo de personis, secundo de pastorali actione, tertio de bonis ecclesiasticis, et omnia comprehenduntur septingentis quinquaginta quinque articulis. Fuit magnus labor cuius meritum est primo ipsius Romani Pontificis qui Synodum celebrare voluit et pluries singulos articulos examinavit, emendavit, probavit; deinde Em. Card. Aloysi Traglia uti Praeses Commissionis synodalis, et omnium collaboratorum sub ductu secretarii Caroli Maccari. In Constitutione clare dicitur: « quod gravissimum inceptum postquam, collocata in studiis, in laboribus, in precationibus opera, ad exitum denique perductum est ».

De normis praeviis: 1) *De synodalibus constitutionibus.* In decem articulis praeliminaribus explicantur quaedam summi momenti pro recta legum interpretatione. Praemisso principio generali quod unicus legislator est Summus Pontifex, in articulo secundo agitur de valore legum extantium ante Synodum: si quae leges componi nequeant cum synodalibus statutis, abrogantur, et hoc sequitur ex principio generali, cum lex posterior abroget legem anteriorem sibi contrariam; sed leges adhuc vigentes, non contrariae, non abrogantur, sed manent ut antea. In hoc puncto discrimen habetur cum can. 6, n. 6 Codicis iuris canonici, vi cuius omnem vim amiserunt leges disciplinares quae nec explicite nec implicite in Codice continentur.

Articulus tertius aggreditur quaestionem valde agitatam in commissione praeparatoria, seu de exemptione regularium. Ex una parte statuitur principium traditionale quod privilegia et exemptiones vigentes neque mutantur neque minuuntur, sed ponitur initio aliqua clausula « nisi aliud expresse statuatur » qua clausula via aperitur ad legem in articulo nono, paragrapho primo, numero secundo, expressam: « omnes religiosi, etiam exempti, qui Romae commorantur, nisi aliud expresse cavetur, aut ipsa rei natura postulat, *directe tenentur* huius Synodi constitutionibus ». Ideoque regula generalis est quod religiosi exempti subiiciuntur legibus Synodalibus nisi ipsa rei natura aliud postulat. In paragrapho secundo huius articuli declaratur istas innovationes vim habere in Romana tantum dioecesi, nisi aliud expresse caveatur.

Articulus quartus agit de authentica interpretatione legum synodalium, et haec dispositio peropportuna fuit ut vitentur iam ab initio arbitrariae et falsae explicationes quae grave damnum inferrent disciplinae ecclesiasticae. Hac de causa constitutum est Consilium a Romano Pontifice, cui per litteras dubia et quaestiones proponi poterunt, et postquam solutiones approbatae erunt a Summo Pontifice, promulgabuntur in commentario officiali Vicariatus Urbis (Rivista Diocesana).

Articulus quintus: agit de vi obligatoria singularum dispositionum: sunt enim plures normae directivae, exortativae etc. et ex ipso textu et contextu erui debet utrum agatur de praecepto vel de consilio.

Articuli sextus et septimus: primus declarat textum authenticum esse tantum lingua latina editum; alter praecipit omnibus clericis saecularibus, Officiis S. Sedis, Institutis religiosis etc. ut omnes secum habeant textum authenticum Synodi vel saltem eius probatam versionem.

Articulus octavus agit de finalitate generali legum synodalium, ut praescriptum est in can. 356 § 1 Codicis Iuris Canonici, scil. providere particularibus necessitatibus et utilitatibus cleri et populi dioecesis, ita ut vita interior et exterior et actio apostolica respondeant necessitatibus nostri temporis et clerus sit, iuxta mandatum D. N. I. Chr. « lux mundi et sal terrae ».

Articulus nonus agit de extensione locali et personali legum synodalium. Quoad locum, respicit tantum territorium Dioecesis, nisi aliud clare pateat. Quoad personas obligantur primo clerici Romanae Dioecesis, deinde omnes alii clerici qui ratione domicilii vel quasi-domicilii Cardinalis Vicarii potestati subiciuntur iuxta can. 13 § 2 Codicis I. C.; etiam clerici et religiosi peregrini in Urbe in illis rebus pro ipsis statutis, ut suo loco indicabitur; omnes religiosi, etiam exempti, qui Romae commorantur, ut explicatum est in articulo tertio; sodales societatum vitae communis, Instituta saecularia, seminariorum alumni et ii qui qualibet ratione ac nomine religiosam vitam sectantur in aliquo

instituto iuris pontificii vel dioecesani, quod canonice Romae erectum sit; fideles ad Romanam dioecesim pertinentes.

Praelati Romani, qui ex apostolico privilegio ab Ordinariorum iurisdictione sunt exempti, Episcopi Romae commorantes et omnes qui in iure nomine Ordinarii intelliguntur (cfr. can. 198 § 1), synodalibus constitutionibus obsequantur. Pro istis igitur, integrum manet privilegium exemptionis si quod habebant, tamen ex lege generaliori sint aliis omnibus exemplum vitae ecclesiasticae cum scriptum sit « *Sic luceat lux vestra coram hominibus ut videant opera vestra bona et glorificent Patrem vestrum qui in caelis est* » (Matt., V, 16).

Articulus decimus agit de Orientalibus. Principium generale statuitur: omnes: clerici, religiosi, laici, in territorio Vicariatus Urbis quoquo modo commorantes, Cardinali Vicario, tamquam suo Ordinario, aeque ac latini subsunt, et ideo synodalibus constitutionibus tenentur, salvis liturgicis uniuscuiusque ritus legibus.

Inter Orientales, qui veniunt sub nomine Ordinarii, sive agatur de clero saeculari, sive de religiosis, ad normam articuli noni, paragrapho secunda legum synodalium, gaudent privilegio exemptionis si iam habebant, ut dictum est de Praelatis Romanis.

Orientales, si in nulla degunt sui ritus communitate, possunt, quod attinet ad dies festos et ad ieiunium et abstinentiam, servare ritum illius communitatis apud quam vivunt, vel ritum latinum.

2) *De Curia dioecesana.* — Articulis 11-18 Synodus agit de organizatione Vicariatus Urbis, constans ex Cardinali Vicario, ex Vicesgerente et ex Statutis Officiis. Vi Constitutionis Apostolicae Pii PP. XI « Ex Lateranensi pacto » die 30 mai 1929, Civitas Vaticana subtracta est a iurisdictione Cardinalis Vicarii, et alius Vicarius Generalis a Summo Pontifice constitutus est; Basilica S. Petri in Vaticano itemque Canonica S. Petri, iuxta veteres earumdem Constitutiones adhuc vigentes, Cardinali Archipresbytero reguntur. Notandum etiam Basilicam S. Pauli extra moenia esse abbatiam nullius, ideoque a Vicariatu Urbis independentem.

In exercendo munere suo pastorali, Cardinalis Vicarius, praeterquam a Vicesgerente, ab Episcopis Auxiliaribus adiuvatur, qui a Romano Pontifice renuntiantur: quibus tantum erit potestatis quantum Cardinalis Vicarius eisdem commiserit (cfr. can. 351, § 2).

Liber Primus: DE PERSONIS; *Pars prima: De Clero Romano.*

Cap. I: *De ascriptione Romanae dioecesi.*

Tribus articulis 19-21 definiuntur modi incardinationis in Romana dioecesi: in articulo 19 confirmantur statuta in Codice

iuris canonici cc. 955 et 956 seu per receptionem primae Tonsurae ex deliberatione et mandato Cardinalis Vicarii. Art. 20 agit de formali excardinatione et incardinatione per expressam et scriptam acceptationem Cardinalis Vicarii, et scriptura videtur requiri ad validitatem actus. Additur: salvo can. 641, scil. de incardinatione religiosi. Aliquid novi statutum est in art. 21 derogando can. 114 Codicis Iuris Canonici: ex illo canone habetur excardinatio et incardinatio si ab Ordinario alienae Dioecesis clericus beneficium residentiale obtinuerit cum consensu sui Ordinarii in scriptis dato, vel cum licentia ab eodem in scriptis concessa, e dioecesi discedendi in perpetuum. Haec dispositio can. 114 est abrogata si clericus adeptus sit beneficium residentiale « *non curatum* », v. gr. canonicatum. Declaratur quod est iam in Codice, scil. neque ipso facto dioecesi Romanae ascribitur, neque ius acquirit ascriptionis obtinendae, clericus qui Romae, licet per multos annos, commoretur vel studiorum causa vel ratione offici obtenti in Curia Romana vel in Actione Catholica aliisve institutis, ecclesiasticis vel non ecclesiasticis, in scholis cuiuslibet gradus vel generis, vel consecutus sit alius generis munera, quae continuam Romae commorationem postulent.

Cap. II: *De vita et spiritu ecclesiastico.*

Quattuordecim articulis, a vigesimo secundo ad trigesimum quintum explicantur normae vitae ecclesiasticae. Primo declaratur quod « sacramentali Ordinis charactere Deus velut obsignat aeternum praecipui sui amoris pactum, vicissim ab homine sanctitatem postulantis » (Allocutio a Pio XII praeparata: A. A. S., 1958, pag. 966). Qui sacerdotium appetit, sibi persuadeat oportet ex ecclesiastica vita neque sibi neque suis necessariis aut amicis humanam consequi utilitatem. Si quis autem ecclesiastica beneficia, officia etc. forte exigat, vel quod non obtinuerat conquerantur, ecclesiastico spiritu se carere ideoque sese non idoneum esse ostendit. Deinde agit de mediis ad vitam supernaturalem fovendam, de pietate, de ecclesiastica disciplina, de zelo animarum. Quoad pietatem, centrum est S. Sacrificium Missae quod modo omnino digno celebrandum est cum debita praeparatione et gratiarum actione, et in ordinaria Missae celebratione expedit ut sacerdos non minus quam vigintiquinque horae momenta impedat. At pietatem fovendam conceditur peculiare privilegium: « in Urbe sacerdos, pro sua pietate potest recitare, prima cuiuslibet mensis feria V Missam votivam *Iuravit,* prima feria VI Missam *Cogitationes,* primo sabato Missam *Gaudens gaudebo* de Immaculata B. M. V. Conceptione, vel Missam *Adeamus* de Immaculato Corde B. M. V., servatis diei liturgicis *Ordinis* normis; qui hoc privilegio utuntur, plenariam indulgentiam lucrari poterunt, quae, separatim a divini Sacrifici applicatione, animarum defunctorum utilitati addici poterit. Multum commendantur variae et piae devotio-

nes et praesertim attenta et digna recitatio Divini Officii, et si possibile erit, coram SS. Eucharistiae Sacramento.

Aliquid novi est in articulo vigesimooctavo in quo, omnibus clericis, qui quavis de causa Romae versantur, *praecipitur* ut in pias meditationes aliquod temporis spatium cotidie impendant; quod valde necessarium est ad pietatem in animis fovendam, quodque sive Codice Iuris Canonici (cfr. can. 125, n. 2°) sive sollemnibus Romanorum Pontificum documentis maxime commendatur. Datur igitur verum praeceptum, non consilium tantum.

Praeterea varia dantur consilia ad fovendam vitam interiorem, ita de lectione spirituali, de confessario stabili frequenter adeundo, de exercitationibus spiritualibus quotannis peragendis etc. Pro neo-sacerdotibus saecularibus qui Romae commorantur *praecipitur* ut per primum sacerdotii quinquennium, quotannis, spiritualibus exercitationibus per quinque saltem continuos dies vacare debeant. Tribuitur laus iis qui ad aeternas res meditandas singulis mensibus secedunt.

Valde opportuna est dispositio respiciens sacerdotes infirmos. In articulo trigesimo quarto decretum est: Sacerdotibus aegrotantibus, maxime si decumbunt, curae sit cum parocho communicare de opportunis religionis subsidiis et de sacra Synaxi saepe, immo cotidie si fieri potest, recipiendis, etiam ut fidelibus exemplum pietatis edant. Quoties rerum adiuncta vel postulare videntur vel sinere, aegrotantes sacerdotes curent ut, per Vicariatum, licentiam assequantur aut domi Sacrificium faciendi aut sedentes Sacris operandi. Qui vero caeci vel caecutientes sunt peculiaria, pro sua necessitate, indulta petant, et normas et fines statutos diligenter servent. Omnes ecclesiastici viri cordi habeant collegas infirmos adire et consolari, ad ipsos Sacramenta ceteraque pietatis subsidia afferri et, si opus sit, temporalia etiam auxilia. Quae supra statuuntur, religiosis quoque aegrotis accomodanda sunt, qui extra suam communitatem degant.

Ultima dispositio huius capitis respicit sacerdotes censura aliave poena innodatos. Istis, repetitur, ut numquam Domini misericordiae et ecclesiasticorum Superiorum pietati humanitatique confidere cessent. Sacerdotes, praesertim vero qui cum iis amicitia coniuncti sunt, superna caritate moti sedulo enitantur, ut in eorum animis eiusmodi fiduciam foveant. Erga omnes infelices, qui in defectione perseverant, ea semper norma servetur, quae Pio XI maxime in usu fuit: « Quo minus de Deo cum hominibus loqui possumus, eo magis oportet nos loqui de hominibus cum Deo ». In huiusmodi etiam rerum adiunctis, sane miseris, nemini neque amica alloquia, neque solacia in adversitatibus, neque temporalia, si opus fuerit, subsidia denegentur.

Cap. III: *De clericorum ac religiosorum disciplina.*

Quinque articulis (36-40) describuntur quaedam officia non parvi momenti. Praemisso monito Concilii Tridentini (sess. XXII, de ref., c. 1) quod omnes clerici et religiosi «habitu, gestu, incessu, sermone aliisque omnibus rebus nil nisi grave, moderatum, ac religione plenum prae se ferant» Synodus loquitur de habitu ecclesiastico: quoad religiosos, habitus ipsorum constitutionibus statuitur; clericorum vero saecularium — ut Urbis consuetudo fert — habitus constat: veste talari, collari, pallio manicato (soprabito) aut paenula (ferraiolo) et pileo (cappello). Aestivo autem tempore, pro pallio manicato aut paenula clericis fasciam nigri coloris gestare licet, quae latera praecingat. Meminerint omnes clerici se tonsurae gestandae obligatione astringi. In locis, intra italicos fines, ubi pueri vel adulescentes simul rusticantur — qui a coloniis et campis nomen trahunt — clerici et religiosi talarem vestem induere tenentur. In itineribus autem ad exteras regiones et in montanis ascensibus recepti locorum ecclesiastici mores serventur.

In hac dispositione clerici et religiosi Romae commorantes, *in toto territorio italico*, etiam in coloniis et in campis, habitum ecclesiasticum gestare debent. Lex gestandi habitum est lex universalis, et excusatio pro coloniis et campis explicite excluditur in Italia.

Deinde loquitur de venia concedenda iis qui nos offendunt, iuxta praeceptum Domini: «*diligite inimicos vestros, benefacite iis qui oderunt vos*» (Matt., V, 44) et observat in art. 38 § 2: Non tamen iidem vetantur, sed etiam quandoque tenentur, obnitentem animum vehementius patefacere, suamque dignitatem et iura coram iis tempestive defendere, qui ea publice conculcare audeant. Utcumque, hisce in rerum adiunctis, quaelibet contraria devitetur vis, ex qua casus exoriri possint indecori.

Relate ad actionem ineundam coram tribunalibus, cum facilius potest malum quam bonum exemplum oriri, in quibusdam rerum adiunctis, omnino dehortanda videtur. Hac de causa praeceptum est ut omnes ecclesiasticae personae, sive physicae, sive morales, collegiales vel non collegiales, *exemptae vel non exemptae*, atque etiam coetus, quibus vel clerici vel religiosi moderantur, atque varii Actionis Catholicae ordines, se abstineant quominus, sine Cardinalis Vicarii licentia, qua actores, in Urbe adeant iudicium laicum. Religiosi praeterea legitimi Superioris licentia praediti sint oportebit. Episcopi in Urbe commorantes, Praelati exempti ceterique Ordinarii, de quibus in art. 9 § 2, et coetus, qui nulli moderatori «infra Romanum Pontificem» subiciuntur, hisce in rerum adiunctis, Sanctam Sedem adire eiusque datis normis obtemperare debent. Omnes, de quibus supra, quoties apud laica tribunalia vel ut partes conventae, vel ut

testes citati fuerint, ab ecclesiasticis Moderatoribus, quibus ipsi subiciuntur, consilium petere ne omittant.

Quoad leges a Statu editas, Synodus inter alias rationes etiam ad vitandum scandalum vel populi admirationem hanc normam dedit in articulo quadragesimo: « Clerici saeculares ac religiosi, atque personae morales sacra dignitate exornatae exemplo praeluceant in servandis civilibus legibus, haud exceptis iis quae portorium, fiscum, vectigalia, publicorum vehiculorum disciplinam, ambulantium itum et reditum, et alia eiusmodi respiciant, cuiusvis generis fraudem devitantes. In omnibus hisce de rebus controversiis, quamquam propria iura defendere tenentur, erga publici ordinis tutores cum animi gravitate et observantia se gerant.

Cap. IV: *De peculiaribus obligationibus.*

Hoc caput agit primo de obligatione apud se habendi commentarium dioecesanum, vulgo « Rivista Diocesana », deinde de cautela adhibenda in legendis libris vel foliis quae de rebus minus tutis agant et mundum nimis sapiant et pedetemptim sacerdotum mentes animosque etiam fortes inquinare possunt.

Nisi peculiaribus de causis peculiarique licentia, in illis actis diurnis et commentariis, quae certa catholica principia non redoleant, clerici ac religiosi ne scribant, neque iisdem adiutricem operam navent (cfr. can. 1386, § 1). Sese etiam abstineant, ne eadem quovis modo foveant neve, praesertim publice, legant.

Perspecto maximo momento, quod quaestio de scriptis prelo editis, nostris hisce temporibus prae se fert, sacerdotes saeculares et domus religiosae, scripta de re catholica in lucem prodita efficaciter foveant, cum subnotationem eisdem pacta pecunia faciendo, tum eadem apud christifideles divulgando ac defendendo. Sacerdotibus praescribitur ut sibi procurent amplam et profundam culturam sive sacram sive etiam profanam quae nostris temporibus necessaria est in apostolatus exercitio. Pro studiis colendis in Universitatibus clerici servent statuta in Litteris S. C. de Seminariis et studiorum Universitatibus ad Ordinarios Italiae datis die 1 novembris 1950.

Cap. V: *De obligatione sacri muneris obeundi.*

In hoc capite agitur de obligatione gravi omnium sacerdotum Romae commorantium sibi procurandi facultatem confessiones audiendi et praedicandi eaque exercendi in bonum animarum. Praemittuntur quaedam verba S. Gregorii Magni: « Non pastor, sed mercenarius vocatur, qui non pro amore intimo oves dominicas, sed ad temporales mercedes pascit. Mercenarius quippe est, qui locum quidem pastoris tenet, sed lucra animarum non quaerit, terrenis commodis inhiat, honoribus praelationis gaudet, temporalibus lucris pascitur, impensa sibi ab hominibus reveren-

tia laetatur » (Homilia XIV in Evang., 2, Patrol. Latina ed. Migne, vol. 76, p. 1128). In articulo quadragesimo septimo haec decreta sunt: « Sacerdotes omnes in Urbe commorantes, cuilibet dioecesi vel religioni adscripti, *cuiuslibet aetatis, nationis, ritus,* quodcumque obeunt munus, quocumque titulo in Urbe degunt, *gravi obligatione astringuntur* intra annum ab hac Synodo promulgata, sua sponte, suisve proximis Moderatoribus auditis, curandi, ut facultatem impetrent sacramentales confessiones audiendi et verbum Dei praedicandi, secundum normas in art. 64, 73, 74 statutas ». Commorantes ii intelliguntur qui saltem ad unum annum facultatem obtinuerunt Missam celebrandi, et religiosi, qui a suis Moderatoribus licentiam assecuti sint in Urbe unum saltem annum commorandi, et Superiores religiosi etiam exempti tenentur suos subditos praesentandi ad Vicariatum Urbis pro facultatibus impetrandis.

Deinde sermo est de obligatione partem habendi conventibus qui « de re morali » sunt iuxta praescripta Codicis I. C., can. 131.

In ultimo articulo huius capitis agitur de cooperatione praestanda omnibus operibus paroecialibus, celebrando S. Sacrificium, praedicando, infirmos visitando, associationes Actionis Catholicae aliasque dirigendo, confessiones audiendo etc., ita ut actio pastoralis praesertim in paroeciis suburbanis necessarium habeat incrementum.

Cap. VI: *De commoratione in Urbe.*

Sex articulis (50-55) colliguntur omnia quae respiciunt commorationem romanam. Sacerdotes saeculares et religiosi qui non habent hospitium in domo proprii Instituti, infra triduum ab adventu, Vicariatus Officiis testimonium proprii Ordinarii exhibere debent; Vicariatus, documentis recognitis, facultatem dabit Romae commorandi ad tempus, iuxta normas datas a S. C. Concistoriali die 16 aprilis 1948. Hoc tempore expleto, nisi prorogetur, sacerdos et finibus Romanae dioecesis discedere tenetur. Sacerdos, qui per hebdomadam ab expleto facultatis tempore in Urbis finibus dolose permanserit, *suspensioni a divinis* ipso facto subiacebit, a qua nonnisi a Cardinali Vicario poterit absolvi.

Clerici saeculares qui legitime facultatem habent studiorum Universitates vel similia Instituta celebrandi, iure gaudent Romae commorandi toto temporis spatio, quod studiorum curriculum legitime postulat, et peculiares normas pro ipsis latas, diligentissime servabunt.

Qui residentiale beneficium vel munus in Urbe stabiliter adepti sunt, iure et officio commorandi, suetis in rerum adiunctis potiuntur, et Cardinalem Vicarium tamquam Ordinarium proprium considerent. Feriarum tempore, si ipsorum munera sinant, libere in dioeceses, unde profecti sunt, se conferre possunt; si vero ad alias regiones ipsis contendendum sit, ibique ultra duas hebdo-

madas commorandum, ab Urbis Vicariatu aut a proprio Ordinario facultatem ii petant oportet. Qui autem ad exteras transmarinas regiones migrare cupiant, licentiam a S. C. Concistoriali impetrare tenentur.

Cap. VII: *De facultate divini Sacrificii faciendi.*

Ut omnes fideles facilitatem vel possibilitatem habeant audiendi diebus festis de praecepto S. Missam, lata est lex ut divinum Sacrificium publice celebretur, nisi aliquis legitimo detineatur impedimento, v. gr. aliqua infirmitate vel alia rationabili et proportionata causa.

Haec norma valet pro omnibus sacerdotibus sive dioecesanis sive extraneis, quamvis gaudeant privilegio oratorii privati vel altaris portatilis. Non comprehenduntur Episcopi, Praelati Romani de quibus in art. 9, § 2, omnesque Ordinarii, de quibus in can. 198, § 1. Religiosi quoad locum et horam stare tenentur normis statutis a religiosa disciplina, Superiores tamen, pro posse, idoneos sacerdotes libenter mittant ad Missam celebrandam et ad alia ministeria pastoralia implenda in paroecis suburbanis et in aliis ecclesiis iuxta receptas invitationes a rectoribus ecclesiarum. Synodus admonet quod opus ministerii, libenter ac gratuito a sacerdotibus susceptum, et, si casus ferat, suo quoque sumpto, quam maxime ipsis sacerdotibus proderit. Quapropter omni studio unusquisque curet ut in exemplum ad nutum Vicariatui praesto sit.

Sacerdotes celebrantes tenentur nomen apponere in peculiari libro et singulis mensibus rector Ecclesiae nomina transmittere debet ad Vicariatum Urbis.

Ab ista obligatione eximuntur Episcopi, Praelati Romani de quibus in art. 9 § 2, omnesque Ordinarii, de quibus in can. 198, § 1.

Sacerdotes dioecesani omnesque Romae legitime commorantes, licentiam litandi apud Vicariatus Urbis officia sibi quaerere debent; pro religiosis sufficit licentia a Moderatoribus suis per litteras data.

Cap. VIII: *De facultate audiendi sacramentales Confessiones.* (art. 63-72).

Facultas audiendi Confessiones in territorio Romanae dioecesis a Cardinali Vicario vel Vicesgerente, sive per se, sive per Vicariatus Officium, datur. In locis quae Cardinalis Vicarii iurisdictioni non sunt obnoxia, requiritur consensus legitimorum Antistitum: ita in Civitate Vaticana et in Abbatia nullius S. Pauli de Urbe; in aliis Basilicis, salvo iure exclusivo quo poenitentiarii quattuor basilicarum patriarchalium gaudent ad proprias sedes confessionales, sufficit facultas Cardinalis Vicarii. (art. 63 § 1-2).

In Romana dioecesi non sunt reservationes ab Ordinario statutae, si excipiantur ea quae in hac Synodo decreta sunt de sacerdotum dolose in Urbe commorantium temporanea sacris interdictione (art. 51 § 4), et ea quae in can. 2247 § 2 et 3, de censuris «ab homine» statuuntur (art. 63 § 3).

Ad obtinendam facultatem in Urbe Confessiones de more audiendi, ad Cardinalem Vicarium petitio scripta mittatur et coram apostolicis cleri Examinatoribus periculum fiat. Quo feliciter facto, facultas obtinetur «ad biennium». Qui lauream *doctoralem* in sacra Theologia, vel in re Biblica, vel in Iure Canonico consecuti sunt, supradictam facultatem sine examine obtinere possunt. Qui autem putant sibi satis esse causarum cur e periculo eximantur, postulationem, opportunis instructam titulis, exhibere possunt ad decreta Cardinalis Vicarii se conformantes (art. 64).

Sacerdotibus omnibus, vel saecularibus vel religiosis, Romam cum fidelibus sive ducatus sive auxilii causa peregrinantibus, si conventibus praesint aut comitentur, qui eo spectent, ut iidem fideles Eucharisticam mensam aut per festa paschalia aut alio tempore frequenter participent, aliasve pietatis exercitationes peragant — uti sunt Stationes quadragesimales etc. — vi huius synodalis legis sacramentales Confessiones audire licet, etiam in quattuor Basilicis patriarchalibus, *salvo praescripto art. 63 § 2*. Quae facultas iisdem data et circumscripta limitibus intelligitur atque illa, qua sacerdotes in sua quisque dioecesi actu fruuntur (art. 65). Pro Civitate Vaticana requiritur assensus Vicarii Generalis eiusdem Civitatis, pro Basilica S. Petri et Canonica assensus Cardinalis Archypresbiteri, et pro Basilica S. Pauli assensus Abbatis.

«Religiosi et qui viri cum ipsis vivunt, quotiescumque ad sacram Synaxim accedere cupiunt, peccata sua confiteri possunt cuilibet sacerdoti, qui praesens adsit sacri ministerii peragendi causa, nec ullo canonico impedimento correptus sit» (art. 66 § 1).

«Iisdem in rerum adiunctis religiosae et quae cum ipsis vivunt, peccata sua confiteri possunt cuilibet sacerdoti, qui praesens adsit sacri ministerii peragendi causa, *dummodo* actu polleat facultate audiendi Confessiones pro utroque sexu, a quovis Ordinario loci ipsi concessa» (art. 66 § 2).

«In iisdem rerum adiunctis, de quibus in superiore § 2, sacerdos Confessiones audire potest externarum quoque personarum, quae ad sedem confessionalem forte accedant» (art. 66 § 3).

* * *

«In territorio dioecesis Romanae sacerdotes omnes, etsi peregrini, peccata sua confiteri possunt apud quemlibet sacerdotem, nullo canonico impedimento correptum, qui quidem, si forte facultate audiendi Confessiones non polleat, eam assequi-

tur vi huius synodalis legis» (art. 67 § 1). «Quae facultas cum ad unum pertinet casum, qui in superiore § 1 memoratus est, ne alii ad sedem confessionalem accedant, oportet sacerdos proprio quodam loco Confessionem audiat» (art. 67 § 2).

Verba «nullo impedimento correptus» intelligi debent de decreto vel sententia declaratoria vel condemnatoria vel alicuius censurae, vel irregularitatis vel poenae vindicativae, et etiam absque sententia de illo qui notorie sit talis. In aliis casibus manent facultates concessae a Synodo quia Ecclesia in casu prae oculis habet forum externum, et nullus tenetur prodere seipsum si occultam contraxit censuram.

* * *

Synodus in art. 68 peropportune plures facultates concedit Ordinariis et parochis, ut possint subdelegare sub quibusdam conditionibus: «Antistites omnes maiores (can. 488 n. 8) Ordinum vel Congregationum clericalium, exemptorum vel non exemptorum, qui Romae commorantur, propriis subditis, in Urbe adventiciis, ab aliquo Ordinario loci ad audiendas Confessiones probatis, nec ullo canonico impedimento correptis, facultatem audiendi Confessiones, intra limites a praedicto Ordinario statutos, concedere possunt toto dioecesis territorio, non ultra octo integros dies, non computato die concessionis.

Eadem potestas, iisdem circumscripta limitibus Ordinario Castrensi eiusque Vicario Generali conceditur pro sacerdotibus sibi subiectis.

Iisdem condicionibus, de quibus supra, parochi in propria dumtaxat paroeciae territorio, facultatem Confessiones audiendi concedere possunt sacerdotibus peregrinis in Urbe, sive saecularibus sive religiosis, qui licentiam Romam petendi ibique Sacrum litandi obtinuerint, ad normam art. 51.

Synodus in art. 69 considerat aliquas Dignitates et personas ecclesiasticas quibus concedebitur facultas audiendi Confessiones sine onere examinis; qui vero a Cardinali Vicario hanc facultatem obtinuerint, tamdiu ea fruentur, quamdiu sub eadem § 2 statuitur.

§ 2. Hi sunt:

1) Episcopi, sive in Urbe residentes sive non residentes, qui hanc sibi datam facultatem in omne tempus obtinent;

2) Romani Praelati, de quibus in art. 9, § 2 fit mentio, *durante munere,* vel cum emeriti renuntiati sunt;

3) omnes Antistites, cum e clero saeculari tum e religiosis familiis, sive Romae degant sive extra, qui, etsi non sunt episcopali ornati dignitate, tamen in iure (can. 198) tamquam Ordinarii habentur: qui *durante munere* hac facultate in Urbe pollent;

4) poenitentiarii quattuor basilicarum patriarchalium Romae existentium, *durante munere.*

5) Praelati qui maioribus Vicariatus Urbis muneribus praesunt, apostolici cleri Examinatores, Iudices Tribunalis Vicariatus Urbis, *durante munere.*

6) Rectores Romanorum seminariorum et collegiorum ecclesiasticorum, *durante munere.*

In art. 70 facultas Confessiones audiendi toto Romanae dioecesis territorio conceditur Parochis Urbis qui periculum ad munus paroeciale feliciter superarunt, vel ab eodem exempti fuerunt, *durante munere.*

Praeterea ex art. 71, omnes, quibus extra Romanam dioecesim potestate ordinaria Confessiones audire licet, (cfr. can. 873, § 1 et 2), quoties subditorum Confessiones Romae audiunt, possunt etiam non subditorum audire, qui sponte petant.

Denique in art. 72 datur velut praemium iis qui examen ad confessiones audiendas feliciter superarunt coram Examinatoribus Apostolicis cleri romani: ii omnes a nullo alio Ordinario Antistite ad aliud periculum adigi possunt, salvo praescripto can. 877, § 2. Approbati a S. Sede ita censentur idonei, ut nullus Ordinarius exigere possit novum examen. Sed cum praesumptio cedat veritati, si ex positivis argumentis Ordinarius prudenter dubitat num sacerdos pergat adhuc idoneus esse, tunc eum ad novum doctrinae periculum adigat, etsi agatur de parocho aut de canonico poenitentiario.

Cap. IX: *De facultate divinum verbum praedicandi* (art. 73-74).

Praedicandi potestas, Romae, iis tantum conceditur qui canonicam probationem ab apostolicis cleri Examinatoribus habuerint.

Qui obtinuerunt facultatem Confessiones audiendi, si veniunt inter illos quos art. 68 et 69 commemorat, ipso facto facultatem praedicandi habent iisdem rationibus iisdemque limitibus.

Cardinalis Vicarii est iudicare, utrum causae iustae sint cur facultas verbi Dei praedicandi sine periculo fiat iis, qui postulationem, opportunis instructam titulis, ad hoc exhibuerint.

Qui periculum bono exitu fecerit, facultatem habebit praedicandi toto Romanae dioecesis territorio et, *consensu habito legitimorum Antistitum,* etiam iis locis, quae Cardinalis Vicarii iurisdictioni non sunt obnoxia.

Nulli Ordinario fas est eos, qui praescriptum periculum, de quo supra, prospere fecerint, ad aliud periculum adigere, firmo tamen praescripto can. 1340, § 2.

IOANNES LO GRASSO S. I.

INDICES

PERIODICA, TOM. XLIX 1960

INDEX SCRIPTORUM HUIUS TOMI

R. P. BENDER LUDOVICUS O. P., Prof. Iur. Can. in A. P. I. « Angelicum ».

R. P. BERTRAMS WILHELMUS S. I., Prof. Iur. Can. in P. U. Gregoriana.

R. P. BUIJS LUDOVICUS S. I., Prof. Iur. Can. in P. U. Gregoriana.

Rev.mus D. HOFFMANN HENRICUS L., Socius Commissionis Vigilantiae Tribunalium Ecclesiasticorum, etc.

R. P. HÜRTH FRANCISCUS S. I., Prof. Theol. Mor. in P. U. Gregoriana.

R. P. LO GRASSO IOANNES S. I., Prof. Hist. Iur. Publ. Eccl. in P. U. Gregoriana.

R. P. MRUK ANTONIUS S. I., Prof. Theol. Mor. in P. U. Gregoriana.

R. P. NAVARRETE URBANUS S. I., Prof. Iur. Can. in P. U. Gregoriana.

R. D. SZENTIRMAI ALEXANDER T., Doctor, Maria Anzbach N. -Ö., Kloster Meierhöfen, Austria.

R. P. WUYTS ANTONIUS S. I., Prof. Iur. Can. Orient. in P. U. Gregoriana.

INDEX DISSERTATIONUM ET QUAESITORUM ANNOTATIONUM

INDEX MONUMENTORUM

INDEX CANONUM

INDEX ALPHABETICUS RERUM

PERIODICA
DE RE MORALI CANONICA LITURGICA

EDITA A PROFESSORIBUS
PONTIFICIAE UNIVERSITATIS GREGORIANAE

TOM. XLIX 1960 - FASC. I

ROMAE
SUMPTIBUS
PONTIFICIAE UNIVERSITATIS
GREGORIANAE

FASCICULI
INDEX ANALYTICUS

I - Dissertationes et quaesita varia

II - Monumenta

Concilium, Synodus, Codex Iuris Canonici
Acta Sanctae Sedis 25 ian. - 31 dec. 1959

AVVISO AGLI ABBONATI

1) Nel fare l'abbonamento o nel trasmettere indirizzi, indicare sempre se trattasi di abbonamenti nuovi o rinnovati.

2) Rinnovando dare l'indirizzo uguale a quello con cui si riceve.

3) Per correzioni o variazioni al nuovo indirizzo si unisca sempre il vecchio con cui si riceveva.

Roma, Piazza della Pilotta, 4 (c. c. post. 1/22326)

Approbantibus Superioribus Ecclesiasticis

P. VINCENZO MONACHINO S. I., Direttore responsabile

Typis Pontificiae Universitatis Gregorianae, 1960

PERIODICA
DE RE MORALI CANONICA LITURGICA

prodit quater in anno

integrum volumen circiter 450 paginas continet

SUBNOTATIONIS RATIO

Nominis ac domicilii inscriptio clare signetur et in subnotatione iteranda indicetur semper praecedens inscriptio cum numero sibi imposito.

Subnotationis annuum pretium in antecessum solvendum est et ejus pactio tacite iterata censetur, nisi expresse ante finem anni renuatur.

Nulla querela pro prioribus fasciculis admittitur, nisi statim post receptum sequentem.

INEUNTE ANNO 1961

Pretium annuae subnotationis:	in Italia L. 1.500 - Extra Italiam $ 3.
Fasciculus vertentis anni:	in Italia L. 500 - Extra Italiam $ 1.
Volumen praeteritum:	in Italia L. 2.000 - Extra Italiam $ 4.
Fasciculus praeteritus:	in Italia L. 600 - Extra Italiam $ 1.25

Roma, Piazza della Pilotta, 4 (c. c. postale 1/22326)